

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Vertegenwoordiging en rechterlijke macht (slot), Vertaling van de rede uitgesproken door procureur-generaal Baron J. VELU op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 2 september 1996 625

Rechtspraak

Arbitragehof – Prejudiciële vraag – Schrapping van de rol Arbitragehof, 21 maart 1996 655

Hof van Assisen – Ondervraging van de beschuldigde – Voorzitter

Cass., 10 januari 1996 (*met noot van A. Vandeplass*, «De ondervraging van de beschuldigde») 655

Dwangsom – Opheffing, opschorting of vermindering – Bevoegde rechter

Cass., 2 mei 1996 (*met noot*) 656

Arbeidsovereenkomst – Werknemer – Aansprakelijkheid – Uitvoering van de overeenkomst – Begrip – Gebruik firmawagen – Privé-doeleinden

Cass., 7 mei 1996 657

Arbeidsovereenkomst – Wegverkeer – Overtreding van art. 12.4 Wegverkeersreglement – Aard

Hof Antwerpen, 11 juni 1996 657

Geneeskundige verzorging en uitkering – Geneeskundige verzorging – Tegemoetkomingen – Arbeidsongeval – Ziekenfonds – Subrogatie – Interest van rechtswege – Aanvangsdatum

Arbh. Brussel, 4 maart 1996 658

Heling – Witwassen van geld – Aflopend misdrijf

Corr. Antwerpen, 14 april 1994 659

Voorrechten – Kosten tot behoud van de zaak – Begrip

Rb. Hasselt, 23 februari 1996 660

Pacht – Ontbinding ten laste van de pachter – Afwezigheid van dieren en landbouwmaterieel op de gepachte boerderij – Schade voor de verpachter – Wegvallen van solvabiliteitswaarborgen

Vred. Roeselare, 16 december 1994 660

Rechtspraak in kort bestek

Taalgebruik – In gerechtszaken – Vonnis – Eentaligheid – Aanhaling in andere taal – Nietig vonnis

Cass., 30 mei 1996 (*met noot*) 662

Europese Unie – Maatregel in de zin van art. 30 E.E.G. – Algemeen verbod van Orde van Apothekers over het sluiten van overeenkomst betreffende verkoop van parafarmaceutische producten

Cass., 31 mei 1996 663

Geneeskunde – Dierenarts – Bureau van raad van de orde – Onderzoek van de klachten – Delegatie aan één van zijn leden niet mogelijk

Cass., 7 juni 1996 663

Boeken

J.B. Mus, Verdragsconflicten voor de Nederlandse rechter (*door F. Thomas*) 663

Mededelingen

Studieavond: Loonmatiging 664

Studieavond: Ondernemingen in moeilijkheden: vereffening of faillissement? 664

Studiedag: Handelspraktijken 664

Post-academische opleiding betreffende de wetgeving inzake ruimtelijke planning, ruimtelijke ordening en stedenbouw 664

Studienamiddagen: Onderwijsrecht 664

Studiedag: Borgtocht en garantie 664

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05

Fax (02) 466 63 24

Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77

rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

VERTEGENWOORDIGING EN RECHTERLIJKE MACHT (slot)

Vertaling van de rede uitgesproken door procureur-generaal baron J. Velu op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 2 september 1996

II. DE RECHTERLIJKE MACHT ALS VERTEGENWOORDIGDE

A. BEGRIPPEN

36. Wanneer wij de vertegenwoordigingsverhoudingen bekijken waarin zij betrokken kan zijn, dan blijkt dat de rechterlijke macht in die verhoudingen niet altijd als vertegenwoordiger optreedt maar in bepaalde omstandigheden ook een vertegenwoordigde macht is.

Dat is meer bepaald het geval wanneer zij, in het kader van samenwerking tussen de machten, contacten moet hebben met wetgevende of uitvoerende organen. Als enige grondslag van de vertegenwoordiging komt de deelname aan de uitdrukking van de oorspronkelijke wil van de Natie voor als een functie die door de Grondwet is opgedragen aan verscheidene organen die daartoe, binnen de door de scheiding der machten en de onafhankelijkheid der rechtscolleges toegestane perken, moeten samenwerken.

Die samenwerking tussen de machten, die noodzakelijk is voor de goede werking van de instellingen, impliceert dat elk van hen, inzonderheid de rechterlijke macht, op adequate wijze is vertegenwoordigd. Vandaag de dag ²⁵³ is het immers

praktisch onmogelijk dat alle rechtscolleges van de rechterlijke macht en hun parketten alle samen deelnemen aan een overleg met de andere machten of met een daarvan.

In dit verband moet er onmiddellijk een onderscheid worden gemaakt tussen, enerzijds, de korpsen – hoven en rechtbanken en openbaar ministerie – die door de Grondwet en de wet worden ondergebracht bij de organen van de rechterlijke macht en, anderzijds, de leden van die korpsen. Uit dat onderscheid volgt een ander onderscheid: het onderscheid namelijk tussen, enerzijds, de vertegenwoordiging van de gerechtelijke korpsen en, anderzijds, de vertegenwoordiging van de magistraten waaruit die korpsen bestaan, of van de organisaties van die magistraten. De organisaties van magistraten die beweren representatief te zijn, kunnen slechts «ut singuli» beschouwde magistraten vertegenwoordigen maar niet de gerechtelijke korpsen als dusdanig noch de rechterlijke macht als macht en hun werking kan niet in de plaats treden van die van de bevoegde rechterlijke overheid.

Toen de Nationale Commissie van de Magistratuur in 1983 een voorontwerp opmaakte met het oog op haar institutionalisering, werd in de commentaar op dit voorontwerp duidelijk gepreciseerd dat het erop aankwam «het voor de Nationale Commissie mogelijk te maken haar werking te ontplooiën onder eerbiediging van de scheiding der machten, met name ten opzichte van de wetgevende macht, en met inachtneming van de specifieke bevoegdheden van de gerechtelijke overheden». In een brief van 30 januari 1996 die aan alle effectieve magistraten was gericht en waarin zij onder meer een balans opmaakte van de werking tijdens de jongste jaren, schreef mevrouw Verrycken, Voorzitster van de Commissie: «Vanaf hun aantreden hebben de huidige leden van de N.C.M. duidelijk hun werkingsterrein afgebakend, om elke interferentie met de bevoegdheden van de korps-oversten te vermijden: de N.C.M. vertegenwoordigt de magistraten 'ut singuli' en niet de magistratuur. Voor deze hoge magistraten leek deze afbakening passend; zij hebben trouwens de initiatieven van de N.C.M. altijd gunstig onthaald.»

Overigens bevatte het voorontwerp van wet tot oprichting van de Nationale Commissie van de Magistratuur, naar aanleiding waarvan in maart 1987 in de Senaat een wetsontwerp werd ingediend, een bepaling volgens welke «de Nationale Commissie van de Magistratuur tot taak heeft de beroepsmagistraten in hun geheel die tot de rechterlijke orde behoren in staat te stellen zich als zodanig uit te drukken». In zijn advies van 26 maart 1986 was de Raad van State van

²⁵³ In de XVIIIe eeuw werd het advies van de gerechtsraden gevraagd omtrent de afschaffing van de foltering (NANDRIN, J.P., *Hommes, normes et politique. Le pouvoir judiciaire en Belgique aux premiers temps de l'indépendance* (1832-1848), proefschrift UCL 1994, d. I, p. 78, noot 108).

In 1831, het parlement was amper een tiental dagen bijeen, legde minister van Justitie Raikem op 19 september een omvangrijk wetsontwerp betreffende de rechterlijke organisatie neer op het bureau van de Kamer, voorafgegaan door een uitgebreide memorie van toelichting getiteld «Rapport du ministre de la Justice sur l'organisation judiciaire» (B.S., van 21 september 1831, Aanvulling, 7 pp.).

Devaux stelde onmiddellijk voor het advies van de hoven, rechtbanken en balies in te winnen omtrent het ontwerp. Het inwinnen van de adviezen van de twee hoven van Luik en Brussel, van de balies van die beide steden en van de zesentwintig rechtbanken duurde niet langer dan twee maanden (NANDRIN, J.P., *op.cit.*, d. I, p. 79).

«Epinglons», merkt Nandrin op, «l'originalité de cette procédure; c'est probablement la seule fois dans l'histoire de la Belgique qu'une aussi large consultation fut organisée sur un projet de loi de type judiciaire, même si ce fut une commission parlementaire qui se chargea finalement de faire la synthèse de ces observations» (NANDRIN, J.P., *op.cit.*, d. I, p. 78).

Niettemin rees het probleem van de representativiteit van die adviezen.

«On ne connaît pas», schrijft Nandrin, «la procédure suivie au sein de chaque juridiction ou de chaque barre pour les récolter, ni le nombre et les noms des membres présents lors de leur rédaction. Le texte de Liedts ne permet donc pas de savoir si ces avis sont

l'expression d'une unanimité, d'une simple majorité ou même d'une minorité. Seules quelques interventions faites en séance publique à la Chambre laissent deviner que les opinions étaient loin d'être convergentes» (NANDRIN, J.P., d. I, p. 81).

oordeel dat die bepaling nutteloos was en dus moest vervallen; volgens de Raad van State was het voldoende te bepalen dat een Nationale Commissie van de Magistratuur wordt ingesteld en vervolgens de taken te bepalen die haar worden opgedragen.²⁵⁴ De toenmalige regering besliste evenwel die bepaling te handhaven en de reden hiervoor is overigens te vinden in de memorie van toelichting: «In het ontwerp wordt van het begin af gesteld dat de Commissie tot taak heeft de beroepsmagistraten in hun geheel die tot de rechterlijke orde behoren in staat te stellen zich als zodanig uit te drukken; daaronder moet worden verstaan dat zij niet de rechterlijke macht als macht vertegenwoordigt en dat haar adviezen niet moeten beschouwd worden als uitgaande van de rechterlijke overheid.»²⁵⁵

De organisaties die beweren dat zij de magistraten vertegenwoordigen, vertegenwoordigen dus niet de rechterlijke macht als macht en hun standpunten kunnen dus niet worden beschouwd als uitgaande van de rechterlijke overheid. A fortiori zijn wat men thans als «actoren van de justitie»²⁵⁶ bestempelt, niet representatief voor de rechterlijke macht; hun intentieverklaringen, hoe nuttig die ook mogen zijn, gelden geenszins als adviezen van de rechterlijke overheid, die er trouwens niet door gebonden is.

B. DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE RECHTERLIJKE MACHT

1° De vertegenwoordiging van de rechterlijke macht door de korpschefs van de hoven en rechtbanken en van hun parketten in het algemeen en door de korpschefs van de hoven en hun parketten in het bijzonder

a) De vertegenwoordiging van de rechterlijke macht door de korpschefs van de hoven en rechtbanken en van hun parketten

37. Ik herhaal dat luidens artikel 40, eerste lid, van de Grondwet «de rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken», dat artikel 153 van de Grondwet het openbaar ministerie bij de hoven en rechtbanken vermeldt bij de titel «De rechterlijke macht» (hoofdstuk VI van afdeling III) en dat het Gerechtelijk Wetboek zowel de hoven en rechtbanken als het openbaar ministerie bij de «organen van de rechterlijke macht» onderbrengt (tweede deel, boek I, titels I en II).²⁵⁷

Wat de formaties gerechtelijke actoren betreft, voorziet onze rechterlijke organisatie, zoals zij door het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek is geregeld, slechts voor de balie²⁵⁸ en voor de gerechtsdeurwaarders²⁵⁹ in een nationaal overkoepelend orgaan.

²⁵⁴ *Gedr. St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1, p. 8.

²⁵⁵ *Gedr. St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1, p. 3.

²⁵⁶ Zie met name de «intentieverklaring tussen de actoren van justitie» ondertekend te Brussel op 29 februari 1996 door de minister van Justitie, de secretaris-generaal van dat departement alsook door de leden van de Nationale Commissie voor de Magistratuur, van de Nationale Orde van Advocaten, van de Ceneger en van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders.

²⁵⁷ *Zie supra*, nr. 10.

²⁵⁸ Alle Belgische balies vormen samen de Belgische Nationale Orde van Advocaten. Die wordt vertegenwoordigd door haar algemene raad, samengesteld uit de stafhouders van de balie of hun

De Grondwet of de wet hebben daarentegen geen enkel specifiek nationaal orgaan opgericht dat de rechterlijke korpsen (hoven en rechtbanken en parketten) bij de andere machten moet vertegenwoordigen.

Aangezien de rechterlijke macht is samengesteld uit haar korpsen en niet uit de leden daarvan,²⁶⁰ zijn het de vertegenwoordigers van die korpsen en niet de vertegenwoordigers van de leden van die korpsen of hun organisaties die de rechterlijke macht vertegenwoordigen.

Aan het hoofd van de hoven en rechtbanken en hun parketten staan korpschefs, die verschillende verantwoordelijkheden hebben gekregen om hun grondwettelijke en wettelijke taken te vervullen. Om hun verantwoordelijkheden effectief op zich te kunnen nemen, hebben die korpschefs prerogatieven van hiërarchische orde en prerogatieven van toezicht.

Hun vertegenwoordigende functie is nauw verbonden met die prerogatieven. Het bestaan van de prerogatieven van vertegenwoordiging van de korpschefs van de hoven en rechtbanken en van de parketten net als het bestaan van hun prerogatieven van hiërarchische orde en hun prerogatieven van toezicht vindt immers zijn grondslag, zelfs bij ontstentenis van teksten, in de intrinsieke noodzakelijkheid van die prerogatieven, een noodzakelijkheid die trouwens in de aard der dingen ligt. Wij zouden zelfs kunnen zeggen, en zo professor Rivero²⁶¹ parafraseren, dat die bevoegdheden van de korpschefs voldoen aan een, niet eens juridische of logische, maar biologische noodzaak, in die zin dat, mocht men die bevoegdheden ooit willen afschaffen, het rechtscollege of zijn parket niet normaal meer zou kunnen functioneren.²⁶² De representativiteit van de korpschefs is een wezenlijke consequentie van het gezag dat zij krachtens de Grondwet en de wet bezitten en dat noodzakelijk is voor de goede uitoefening van hun ambt. Hun hoedanigheid van korpschef zou geen enkele betekenis hebben en de vervulling van de aan hun ambt verbonden taken zou in groot gevaar komen indien hun representativiteit zou worden miskend of in twijfel getrokken.

plaatsvervangers en voorgezeten door haar deken, die doorlopend opdracht heeft van de algemene raad om de Nationale Orde te vertegenwoordigen in haar betrekkingen met de overheid en de balies (artt. 488 tot 508 Ger.W.).

²⁵⁹ Alle gerechtsdeurwaarders van het land vormen samen de nationale kamer, die beheerd wordt door een vaste raad die bestaat uit evenveel leden als er arrondissementen zijn en met name tot taak heeft de nationale kamer te vertegenwoordigen bij de overheid (artt. 549 tot 555 Ger.W.).

²⁶⁰ Ofschoon de leden van hoven en rechtbanken en van hun parketten gerechtelijke bevoegdheden kunnen uitoefenen, vormt elk korps een geheel. Het belang van het korps, het belang van de rechterlijke macht of het algemeen belang vallen niet noodzakelijkerwijs samen met de belangen van de leden van het korps. Het dient zo te worden verstaan dat het belang van het korps ondergeschikt is aan dat van de rechterlijke macht, dat op zijn beurt ondergeschikt is aan het algemeen belang, dat overeenkomt met de wil der natie, aan de uitdrukking waarvan die macht deel heeft.

²⁶¹ Zie RIVERO, J., noot onder C.E.fr. 7 februari 1936, *JAMART*, S., 1937, 113.

²⁶² Met betrekking tot de uitbreiding van de bevoegdheden van de korpschefs in Frankrijk, zie GUIHAL, D., «L'inamovibilité des juges à l'épreuve des contraintes de gestion», *Rev.fr. de dr. constit.*, 1995, 795-804, inz. 800-801.

De korpscheefs kunnen overigens hun prerogatieven van vertegenwoordiging niet delegeren aan een magistratenorganisatie evenmin als zij hun prerogatieven van hiërarchische orde of hun prerogatieven van toezicht aan zo'n organisatie kunnen overdragen.

Binnen de rechterlijke macht is er een specifieke ²⁶³ hiërarchische ²⁶⁴ structurering, ook al verschilt de hiërarchie binnen het openbaar ministerie van die binnen de hoven en rechtbanken die veel minder uitgesproken is. ²⁶⁵

²⁶³ Volgens de definitie van Cornu is de gebruikelijke betekenis van het begrip hiërarchie, toegepast op personen of organismen, die van een geheel van personen, agenten of diensten die deel hebben aan de uitoefening van een gezag, beschouwd in hun trapsgewijze onderlinge verhouding en gebaseerd op de verplichting van elk ondergeschikt element om de bevelen uit te voeren en de instructies op te volgen van het element dat juist boven hem staat (CORNU, G., v° «Hiérarchie», *Vocabulaire juridique*, 2e uitg., Parijs, 1990, p. 395).

Wat het begrip hiërarchisch gezag betreft, dat kan, volgens dezelfde auteur, in ruime of in enge zin worden verstaan. In ruime zin bestaat het in het recht en de plicht van een hiërarchisch overste om de handelingen van zijn ondergeschikten te controleren. In enge zin betekent hiërarchisch gezag dat de controle van de hiërarchische overste de mogelijkheid inhoudt akten van zijn ondergeschikten te wijzigen of te annuleren (CORNU, G., *op.cit.*, v° «Hiérarchie», p. 395). Zie DI MALTA, P., *Essai sur la notion de pouvoir hiérarchique*, Parijs, 1961; LEGRAND, A., «Un instrument du flou: le pouvoir hiérarchique», in *L'unité du droit - Mélanges en hommage à Roland Drago*, Parijs 1996, pp. 59 tot 78.

²⁶⁴ Die hiërarchische structurering is van bijzondere aard, want zij verschilt van die welke in het Belgisch recht bestaat in de administratie. In de federale uitvoerende macht en in de uitvoerende machten van gemeenschappen en gewesten bestaat de hiërarchische structuur erin dat het geheel van de ambtenaren en agenten die een administratieve structuur vormen met elkaar verbonden zijn door een verhouding van ondergeschiktheid, zodanig dat die structuur, wanneer men haar in haar geheel beschouwt, een piramide vormt, waarvan elke trap de bevoegdheid heeft bevelen te geven aan de elementen van de ondergeschikte trappen. Die bevoegdheid of dat hiërarchisch gezag houdt een bevoegdheid in tot onderzoek, hervorming en evocatie.

«En d'autres mots», zoals André Molitor schrijft, «l'échelon supérieur a le droit (et le devoir assorti de responsabilité) de donner aux subordonnés des directives obligatoires. Il a le droit de modifier les décisions prises ou les positions arrêtées aux échelons inférieurs. Il peut enfin évoquer ou rappeler à lui une affaire pendante devant un échelon inférieur et se substituer à lui pour traiter l'affaire et pour prendre ou provoquer une décision» (MOLITOR, A., *L'administration de la Belgique*, Brussel, 1974, p. 73).

²⁶⁵ Daarenboven heeft het Gerechtelijk Wetboek een toezicht van de ene hiërarchie op de andere ingevoerd.

«Om op nog doeltreffender wijze de goede orde en de tucht binnen de gerechtelijke macht te verzekeren», staat in het verslag van de Koninklijk Commissaris te lezen, «hebben de wetten een soort recht van controle van de ene hiërarchie op de andere ingericht. Het huidig ontwerp neemt die bepalingen over. Het onderstreept in artikel 399, de rol van het openbaar ministerie als bewaarder van de orde en de tucht en geeft hem het recht om het optreden van de gerechtelijke lichamen uit te lokken om in hun schoot de regelmaat van de dienst en de uitvoering van de wetten en verordeningen te verzekeren. Daartegenover geeft artikel 401 aan de hoven en rechtbanken het recht om aan de bevoegde tuchtoverheden de tekortkomingen van de ambtenaren van het openbaar ministerie in de plichten van hun staat, gepleegd ter zitting, ter kennis te brengen» (PASIN, 1967, Code judiciaire et son annexe, p. 380).

In dit verband moet dus een onderscheid worden gemaakt tussen de hiërarchie binnen het openbaar ministerie en die binnen de hoven en rechtbanken.

38. De parketten vormen een sterk gehiërarchiseerd korps: het openbaar ministerie.

In het rechtsgebied van ieder hof van beroep voert de procureur-generaal bij dat hof, onder het gezag van de minister van Justitie en door toedoen van de minister die arbeid in zijn bevoegdheid heeft voor de aangelegenheden die behoren tot de bevoegdheid van de arbeidsgerechten, alle opdrachten van het openbaar ministerie uit bij het hof van beroep, het arbeidshof, de hoven van assisen en de rechtbanken (art. 143 Ger.W.). De advocaten-generaal, de substituut-procureurs-generaal en de substituten-generaal die hem bijstaan, oefenen hun ambt uit onder zijn toezicht en leiding (artt. 144 en 145 Ger.W.). De procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs van het rechtsgebied vervullen hun ambt eveneens onder zijn toezicht en leiding (artt. 150 en 152 Ger.W.). Hun substituten staan zelf onmiddellijk onder hun toezicht en leiding (artt. 151 en 153 Ger.W.).

Wat de tucht betreft, oefent de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie zijn toezicht uit over de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en de laatstgenoemden over de leden van het parket-generaal en van het auditoraat-generaal, over de procureurs des Konings, de arbeidsauditeurs en hun substituten (art. 400 Ger.W.). De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie kan aan de advocaten-generaal bij dat Hof en aan de procureurs-generaal bij de hoven van beroep als straf de waarschuwing, de enkele censuur en de censuur met berisping opleggen (art. 414, tweede lid, Ger.W.). De procureurs-generaal bij de hoven van beroep beschikken over dezelfde bevoegdheid ten aanzien van de onder hen staande magistraten van het openbaar ministerie (art. 414, eerste lid, Ger.W.). De ambtenaren van het openbaar ministerie bij de krijgsgerechten staan van hun kant onder het toezicht en de leiding van de auditor-generaal bij het militair gerechtshof die zelf zijn ambt waarneemt onder het gezag van de minister van Justitie (artt. 76, 121, 123, 124 en 126 Mil.Sv.). ²⁶⁶

Ook al oefent de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie zijn ambt uit bij het rechtcollege dat niet alleen kennis neemt van de in laatste aanleg gewezen beslissingen die het voorgelegd krijgt wegens overtreding van de wet of wegens schending van substantiële of op straffe van nietigheid voor-

²⁶⁶ Zie *supra*, nr. 27. De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs oefenen bovendien hun toezicht uit over de griffiers en het griffiepersoneel alsook over de secretarissen en het personeel van hun parketten (art. 403 Ger.W.).

De procureurs-generaal bij het Hof van Cassatie en de procureurs-generaal bij de hoven van beroep waarschuwen en censureren de griffiers die onder hun toezicht staan behalve voor de fouten die zij begaan in de bijstand die zij verlenen aan de rechters, in welk geval zij worden gewaarschuwd en gecensureerd door de eerste voorzitters of de voorzitters van de hoven en rechtbanken van hun rechtsgebied (art. 415 Ger.W.). De parketsecretarissen worden gewaarschuwd en gecensureerd door het hoofd van het parket (art. 416, eerste lid, Ger.W.). Wat de bedienden en boden van de parketten en van de griffies betreft, zij worden, al naar het geval, gewaarschuwd, gecensureerd en geschorst door de secretaris van het parket of door de hoofdgriffier (art. 416, tweede lid, Ger.W.).

geschreven vormvereisten (art. 608 Ger.W.), maar dat ook een recht van toezicht heeft op de hoven van beroep en de arbeidshoven (art. 398 Ger.W.) en ook al heeft de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie een tuchtrechtelijk toezicht over de procureurs-generaal bij de hoven van beroep aan wie hij als straf de waarschuwing, de enkele censuur en de censuur met berisping kan opleggen (art. 414, tweede lid, Ger.W.), toch kan uit een en ander niet worden afgeleid dat hij over de andere parketten een bevoegdheid van leiding heeft en dat hij op zich het openbaar ministerie zou kunnen vertegenwoordigen. Hij vertegenwoordigt het enkel samen met de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en met de auditeur-generaal bij het militair gerechtshof.

39. Sinds de keizerlijke wetgeving is er ook een hiërarchie binnen de hoven en rechtbanken.²⁶⁷

Perrot doet dienaangaande opmerken: «Il peut sembler curieux d'évoquer cette notion dans la mesure où elle implique une subordination que l'on conçoit mal dans un domaine comme celui de la justice. Et cependant, le service public de la justice n'échappe pas à toute hiérarchie. C'est un fait que certaines juridictions sont hiérarchiquement supérieures à d'autres et que, parmi les juges, certains occupent une position hiérarchique qui les place à un rang plus élevé que d'autres.»²⁶⁸

Zo is er, wat de hoven en rechtbanken betreft, een tweeledige hiërarchie: een hiërarchie van de rechtscolleges en een hiërarchie van de personen.

Enerzijds staan niet alle rechtscolleges op hetzelfde niveau.

Buiten de hiërarchie van de rechtscolleges die voortvloeit uit de grondwets- en wetbepalingen betreffende de rechterlijke organisatie en het stelsel der rechtsmiddelen²⁶⁹ en buiten de wetbepalingen over de rang van de rechtscolleges bij openbare plechtigheden²⁷⁰ heeft de wet een hiërarchie

²⁶⁷ «Le juge», schrijft voorzitter Lallemand, «est inséré dans un ordre judiciaire hiérarchisé, dominé par la discipline des chefs de corps et des juridictions supérieures (LALLEMAND, R., «Indépendance et discipline», in *Les pouvoirs du judiciaire* (onder de leiding van F. RINGELHEIM et C. PANIER), uitg. Labor, 1988, pp. 27-42, inz. p. 27).

²⁶⁸ PERROT, R., *Institutions judiciaires*, 3e uitg. Parijs, 1989, p. 71, nr. 71.

²⁶⁹ Sommige van die rechtscolleges die van de zaken kennis nemen in eerste aanleg, dat is voor de eerste maal, worden rechtscolleges van eerste aanleg genoemd; dat is bijvoorbeeld het geval met de rechtbanken van eerste aanleg, de arbeidsrechtbanken, de rechtbanken van koophandel, de krijgsraden, de vrederechters, de politierechtbanken.

Andere rechtscolleges van een hoger niveau worden rechtscolleges van tweede aanleg genoemd omdat zij in hoger beroep uitspraak moeten doen over zaken die een eerste maal berecht zijn door de rechtscolleges van eerste aanleg en, zo nodig, hun beslissingen moeten wijzigen; dat is de taak van de hoven van beroep, de arbeidshoven en het Militair Gerechtshof.

Ten slotte is het Hof van Cassatie dat bovenaan die institutionele piramide staat, ofschoon het geen derde aanleg is, voornamelijk bevoegd om kennis te nemen van de in laatste aanleg gewezen beslissingen die aan het Hof worden voorgelegd wegens schending van de wet of wegens schending van de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen.

²⁷⁰ Krachtens art. 314, eerste en tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek nemen de hoven en rechtbanken die een openbare

chische orde ingesteld die de verschillende rechtscolleges, qua bevoegdheid om toezicht uit te oefenen op andere rechtscolleges, op verschillende niveaus plaatst.

Het verslag van de koninklijk commissaris voor de gerechtelijke hervorming zegt daarover: «De hoven en rechtbanken vormen sedert de keizerlijke wetgeving, een gehiërarchiseerd lichaam dat zijn eigen tucht verzekert. Het senatusconsult van 16 thermidor jaar X, art. 82, verleende aan het Hof van Cassatie een 'droit de censure et de discipline' over de hoven van beroep, terwijl de wet van 18 juni 1869 aan de hoven van beroep een 'recht van toezicht (droit de surveillance)', verleent over de rechtbanken van eerste aanleg en aan de rechtbanken van eerste aanleg dergelijk recht over de vrederechters (art. 147). Het was nodig deze termen een te maken. Een recht van toezicht is overigens beter te begrijpen.»²⁷¹

Zo heeft het Hof van Cassatie een recht van toezicht op de hoven van beroep²⁷² en de arbeidshoven; de hoven van beroep hebben op hun beurt een recht van toezicht op de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel van hun rechtsgebied, en de rechtbanken van eerste aanleg op de vrederechters en de politierechtbanken van het arrondissement (art. 398 Ger.W.). Hierbij dient er wellicht nauwelijks op gewezen te worden dat die getrapte structuring van de hoven en rechtbanken in principe geen hiërarchie inzake de interpretatie van de wetten inhoudt en dat zij niets afdoet van de autonomie van die rechtscolleges.²⁷³

Ten aanzien van de zittende magistraten zijn het vooral het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en de arbeidshoven die het tuchtgezag uitoefenen. Voor de tuchtvervolgingen die

plechtigheid bijwonen, onder elkaar de hiërarchische orde in acht; de arbeidshoven hebben rang na de hoven van beroep, de arbeidsrechtbanken na de rechtbanken van eerste aanleg en de rechtbanken van koophandel na de arbeidsrechtbanken.

²⁷¹ *Pasin.*, 1967, Code judiciaire et son annexe, p. 380.

²⁷² «Het Hof van Cassatie», schrijft de koninklijk commissaris in zijn verslag, «zal dus op de hoven van beroep een recht van tuchtrechtelijk toezicht hebben, dat zal komen bij de doctrinale controle die het, door zijn werking zelf uitoefent, en dat kan vergeleken worden met datgene dat artikel 154 van de wet van 18 juni 1869 toekent aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op de procureurs-generaal bij de hoven van beroep» (*PASIN*, 1967, Code judiciaire et son annexe, p. 380).

Art. 398 van het Gerechtelijk Wetboek, in zoverre het aan het Hof van Cassatie een recht van toezicht over de hoven van beroep toekent, gaat dus terug op art. 82 van het senatusconsult van 16 thermidor jaar X waarvan de verenigbaarheid met de Grondwet was betwist (*Rep. prat. dr. b.*, v°, «Discipline judiciaire», nr. 6) en dat niet opnieuw was opgenomen in art. 147 van de wet van 18 juni 1869 (zie advies Raad van State van 18 juni 1963, *Pasin*, 1967, Code judiciaire et son annexe, p. 746).

²⁷³ Zelfs al kunnen de beslissingen van de lagere rechtscolleges gewijzigd of vernietigd worden, toch kunnen ze, behoudens het geval van cassatie na cassatie, van hogere rechtscolleges en meer bepaald van het Hof van Cassatie geen injuncties krijgen over de wijze waarop de wet moet worden geïnterpreteerd. Slechts in het geval dat, na cassatie, de tweede beslissing voor het Hof van Cassatie bestreden wordt met dezelfde middelen als bij de eerste voorziening en die beslissing op dezelfde gronden wordt vernietigd als bij de eerste cassatie, moet de feitenrechter naar wie de zaak is verwezen, zich naar de beslissing van het Hof van Cassatie voegen betreffende het door dat hof beslechte rechtspunt (artt. 1119 en 1120 Ger.W.).

leiden tot ontzetting uit hun ambt of die ingesteld zijn tegen zijn eigen leden of tegen de eerste voorzitters en voorzitters van de hoven van beroep en van de arbeidshoven is alleen het Hof van Cassatie bevoegd (artt. 409 en 410, derde lid, Ger.W.). Van de andere tuchtvervolgingen dan die tot ontzetting nemen de hoven van beroep en de arbeidshoven kennis (artt. 410, eerste en tweede lid, Ger.W.). De lichtere tuchtstraffen, i.c. de enkele censuur en de censuur met berisping, kunnen evenwel door de eerste voorzitter van de hoven worden opgelegd aan de personen die tuchtrechtelijk onder die hoven ressorteren (art. 411 Ger.W.), en wat de waarschuwing betreft, naargelang van het geval, door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de eerste voorzitters van de hoven van beroep of van de arbeidshoven of de voorzitters van de rechtbanken (art. 412 Ger.W.). De bevoegdheid om kennis te nemen van tuchtvervolgning tegen leden van de militaire rechtscolleges is, bij analogie, aan dezelfde regels onderworpen (art. 133 Mil. Sv.).

Verder bestaat er naast de hiërarchie van de rechtscolleges ook een hiërarchie der personen: iedere magistraat van de zetel bekleedt, zowel binnen de rechterlijke macht als binnen het korps waartoe hij behoort, een hiërarchische plaats die, behalve uit de hen verschuldigde achting, niet alleen blijkt uit de wetsregels betreffende rangorde en voorrang²⁷⁴ maar ook uit bepaalde bevoegdheden die soms van rechtsprekende maar vaker van administratieve aard zijn en die door de chefs van de rechtscolleges worden uitgeoefend.

Een groot aantal van die bevoegdheden worden uitdrukkelijk door de wet geregeld.²⁷⁵ Andere zijn impliciet en hou-

den verband met de opdracht van administratief beheer van de korpschefs; ze vloeien voort uit hun algemene verplichting om, desnoods op eigen gezag, die maatregelen en beslissingen te nemen die zij noodzakelijk achten voor de optimale werking van hun rechtscollege in zijn geheel en van

procureur-generaal, heeft hij het gezag en de leiding over de dienst documentatie en overeenstemming der teksten (art. 136 Ger.W.); het is o.m. op zijn advies dat de minister van Justitie de opstellers, beampten en boden van de griffie benoemt (art. 180, tweede lid, Ger.W.); het is o.m. op zijn eensluidend advies dat de minister van Justitie de klerken-griffiers, opstellers, beampten en boden van de griffie benoemt tot eerstaanwezende klerk-griffier, eerstaanwezende opsteller, eerstaanwezende beampte en eerstaanwezende bode van de griffie (artt. 169 en 181, eerste lid, Ger.W.); hij maakt een van de twee lijsten op waarop de griffier of de klerk-griffier door de Koning wordt benoemd (artt. 260 en 262 Ger.W.); het is o.m. op zijn voordracht dat de griffier-hoofd van dienst door de Koning wordt benoemd (art. 260 en 261, Ger.W.); het is o.m. op zijn advies dat de attachés bij de dienst documentatie en overeenstemming der teksten door de Koning worden benoemd (art. 285, eerste lid, Ger.W.); het is o.m. op zijn voorstel dat de attachés bij de dienst documentatie en overeenstemming der teksten worden bevorderd tot de opeenvolgende graden van eerste attaché, attaché-hoofd van dienst en directeur (art. 285, vierde lid, Ger.W.); het is in zijn handen dat de voorzitter, de raadsheren en de advocaten-generaal bij hun installatie in het Hof van Cassatie, de eed afleggen die bij het decreet van 20 juli 1831 is voorgeschreven, (art. 289, tweede lid, Ger.W.); op zijn advies kan de Koning aan de leden en griffiers van het Hof vrijstelling van de standplaatsverplichting verlenen (art. 306, tweede lid, Ger.W.); bij overtreding van het bepaalde in de artt. 305 en 306 van het Gerechtelijk Wetboek door een lid van het Hof, kan hij tot hem een waarschuwing richten (art. 307 Ger.W.); hij maakt de lijst op voor de regeling van de dienst (art. 316, eerste lid, Ger.W.); het is o.m. op zijn gelijkkluidend voorstel dat de minister van Justitie aan magistraten van de hoven en rechtbanken opdracht kan geven om een ambt uit te oefenen in de dienst voor documentatie en overeenstemming der teksten (art. 326, vierde lid, Ger.W.); het is slechts met zijn vergunning dat de leden van het Hof langer dan drie dagen mogen afwezig zijn (art. 331 Ger.W.); hij is het die de algemene vergaderingen van het Hof bijeenroept (artt. 340, eerste lid, 341, 342 en 345 Ger.W.); op de algemene vergadering moet hij erop toezien dat over geen andere zaak wordt beraadslaagd dan die waarvoor de bijeenroeping is geschied (art. 346 Ger.W.); telkens wanneer een algemene vergadering wordt bijeengeroepen, geeft hij daarvan kennis aan de minister van Justitie onder opgave van de zaak waarover het Hof zal beraadslagen en beslissen (art. 347 Ger.W.); de minister van Justitie stelt een door hem te bepalen krediet te zijner beschikking om de kleine onkosten van zijn dienst te bestrijden (art. 382 Ger.W.); hij is bevoegd om de leden van het Hof die tot de inruststelling zijn toegelaten wegens hun leeftijd, vrijstelling te verlenen van hun verplichting om hun ambt te blijven uitoefenen gedurende ten hoogste een jaar in de zaken die reeds zijn behandeld, voor een kamer waarvan zij deel uitmaakten, voor de datum van de toelating tot de inruststelling en waarin nog geen beslissing is gevallen (art. 383bis, eerste lid, Ger.W.); op zijn voorstel is het dat de leden van het Hof die tot de inruststelling toegelaten zijn wegens het bereiken van de leeftijdsgrens door de Koning kunnen worden gemachtigd om hun ambt gedurende maximum zes maanden verder uit te oefenen totdat er voorzien is in de plaats die is opengevallen in het Hof (art. 383bis, derde lid, Ger.W.); hij is bevoegd om de leden van het Hof te waarschuwen die, door een ernstige en blijvende gebrekkigheid zijn aangetast en niet om hun inruststelling hebben verzocht (art. 384 Ger.W.) ...

²⁷⁴ Krachtens de artt. 310 tot 312 van het Gerechtelijk Wetboek wordt in de onderscheiden rechtscolleges een ranglijst bijgehouden waarop de leden van het rechtscollege en de leden van de griffie worden ingeschreven in de volgorde die voornoemde bepalingen vaststellen. Luidens art. 313, eerste lid, van genoemd wetboek bepalen die lijsten de rang op openbare plechtigheden, op de vergadering van de hoven en rechtbanken, alsmede onverminderd de bepalingen vervat in art. 383bis, § 4, de rang van de magistraten die in een zelfde kamer zitting hebben. Art. 314, tweede, derde en vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek stelt de orde van individuele voorrang vast die bij openbare plechtigheden in acht genomen moet worden; aldus hebben, op het niveau van de hoven van beroep en de arbeidsgerechten, de eerste voorzitters van de arbeidshoven rang onmiddellijk na de eerste voorzitters van de hoven van beroep; de procureurs-generaal hebben rang na de eerste voorzitters.

²⁷⁵ Zo bijvoorbeeld is de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, luidens de bewoordingen zelf van de wet bevoegd om onder de raadsheren vier afdelingsvoorzitters aan te wijzen (art. 129, tweede lid, Ger.W.); na het advies van de raadsheer-verslaggever en van de procureur-generaal te hebben ingewonnen, beslist hij of een zaak in voltallige zitting moet worden behandeld (art. 131, eerste lid, Ger.W.); het is o.m. op zijn advies dat de Koning het reglement houdende de dienstregeling van het hof vaststelt (art. 132, eerste lid, Ger.W.); hij verdeelt de zaken, andere dan de burgerlijke zaken, de handelszaken, de strafzaken en de sociale zaken, die ingevolge de wet ter kennisneming van het Hof van Cassatie staan, over de kamers van het hof (art. 133, eerste lid, Ger.W.), en beveelt, wanneer de behoeften van de dienst het rechtvaardigen, de verwijzing naar een kamer van de voorzieningen waarvan de andere kamers in beginsel dienen kennis te nemen (art. 133, tweede lid, Ger.W.); hij zit de kamer voor waarvan hij deel wil uitmaken en zit een van de andere kamers voor indien hij het dienstig acht; hij bekleedt bovendien het voorzitterschap van de voltallige zittingen, de verenigde kamers en de plechtige zittingen (art. 135 Ger.W.); bijgestaan door de

de leden ervan, rekening houdend met de materiële middelen en het menselijk potentieel waarover zij beschikken.²⁷⁶

De vereisten die voortvloeien uit de absolute onafhankelijkheid van de zittende magistraten in de uitoefening van hun rechtsprekend ambt zijn ongetwijfeld van dien aard dat het gezag van de korpschefs van de hoven en rechtbanken ten aanzien van die magistraten minder ruim is dan dat van de procureurs-generaal ten aanzien van het magistraten van het openbaar ministerie. Wat de zittende magistraten betreft, kan het hiërarchische gezag van de korpschef zeker niet gelden i.v.m. de beslissingen van de geadieerde rechter, welke beslissingen immers door die rechter louter volgens zijn eigen geweten worden genomen; zo hoort het bijvoorbeeld niet dat de voorzitter van een rechtbank aan de rechters van die rechtbank aanwijzingen of instructies geeft over de wijze waarop zij een geschil moeten afdoen. Dit niet te na gesproken, oefenen de korpschefs van de hoven en rechtbanken niettemin ten aanzien van de magistraten van hun korps prerogatieven van gezag uit die inherent zijn aan hun ambt.

Wegens de aard en de beperkingen van de hiërarchische orde tussen de hoven en rechtbanken, wordt de vertegenwoordiging van ieder rechtscollege afzonderlijk waargenomen door de korpschef ervan en die vertegenwoordigt daarbij uitsluitend zijn eigen rechtscollege. De eerste voorzitter van het Hof van Cassatie vertegenwoordigt in principe enkel uw Hof en niet de hoven en rechtbanken in hun geheel. Zo ook vertegenwoordigt, zoals al eerder werd gezegd, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie in principe niet de parketten in hun geheel.

Uit het feit dat ieder hof of iedere rechtbank door zijn korpschef wordt vertegenwoordigd, valt evenwel niet af te leiden dat de vertegenwoordiging van de hoven en rechtbanken in hun geheel noodzakelijkerwijs door al hun korpschefs samen moet geschieden. Er zou geen enkele geldige reden zijn om het geheel van de vrederechters en de rechters in de politierechtbanken – die op zich een formatie van 275 magistraten vormen – uit te sluiten uit de vertegenwoordigende korpschefs. Het is praktisch onmogelijk dat de rechterlijke macht in behoorlijke omstandigheden zou kunnen worden vertegenwoordigd door enkele honderden korpschefs van rechtscolleges.

In veruit de meeste gevallen kan maar van een adequate vertegenwoordiging sprake zijn wanneer die door een veel kleiner aantal korpschefs wordt waargenomen.

Gelet op de structuur van de rechterlijke organisatie en het gezag dat aan de eerste voorzitters van de hoven is toe-

gekend,²⁷⁷ kan redelijkerwijs worden aangenomen dat die magistraten-korpschefs de hoedanigheid hebben om naast hun eigen rechtscolleges ook de rechtbanken en vredegerichten te vertegenwoordigen, wat voor hen zeker inhoudt, zoals ik straks ga uitleggen, dat zij met de korpschefs van de rechtbanken, met de vrederechters en met de rechters in de politierechtbanken een overleg moeten organiseren telkens als dit noodzakelijk blijkt te zijn.

b) De vertegenwoordiging van de rechterlijke macht door de korpschefs van de hoven en van hun parketten

40. Omdat er nu eenmaal geen wetsbepalingen bestaan die uitdrukkelijk de vertegenwoordiging regelen van de rechterlijke macht, onder meer bij de andere machten, moeten wij stellen dat, in principe, die vertegenwoordiging gezamenlijk moet worden waargenomen door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de procureur-generaal bij dat Hof, de eerste voorzitters van de hoven van beroep en van de arbeidshoven, de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de eerste voorzitter bij het militair gerechtshof en de auditeur-generaal bij dat hof.

Het lijkt mij aangewezen dat wij hier even stilstaan bij bepaalde gevallen waarin die representatieve functie kan worden vervuld door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat Hof. Het gaat om gevallen die teruggaan op een gevestigde traditie of om uitzonderlijk dringende gevallen.

In feite moeten de korpschefs van de hoven en van hun parketten vlug met elkaar kunnen overleggen om zo snel mogelijk adviezen of aanbevelingen kenbaar te kunnen maken aan de overheid voor wie ze bestemd zijn. Insgelijks horen de bevoegde overheden gemakkelijk met hen in contact te kunnen treden. In die optiek zou kunnen worden overwogen dat dergelijke contacten door toedoen van de korpschefs van het Hof van Cassatie en van zijn parket tot stand komen.

Naast de afzonderlijke vergaderingen van het college van procureurs-generaal bij de hoven van beroep²⁷⁸ en van het college van de eerste voorzitters van de hoven van beroep

²⁷⁶ Naargelang de terminologie die in de mode is, spreekt men van bevoegdheden of «management». Het begrip management van de rechtscolleges kan in een organieke of in een functionele betekenis worden opgevat.

In de organieke betekenis slaat het op «l'autorité, la structure responsable du management» van de rechtscolleges. In de functionele betekenis kan het worden omschreven als «l'ensemble des mesures et décisions prises en vue du fonctionnement optimal tant de l'institution dans son ensemble que de ses membres, individuel ou dans un rapport collégial, avec comme but final de permettre au pouvoir judiciaire de remplir dans les meilleures conditions son rôle dans la société, compte tenu des moyens matériels et des ressources humaines mis à sa disposition» (DELVOIE, G., «Réflexions sur le management des juridictions et l'indépendance du juge», *Bull. de l'Union internationale des magistrats*, (Belgique), december 1995, pp. 7-9).

²⁷⁷ Er zij aan herinnerd dat in het Hof van Cassatie en in de hoven van beroep, de korpschefs van de zittende magistratuur, krachtens art. 151, zesde lid, van de Grondwet, door de hoven uit hun leden worden gekozen.

²⁷⁸ Reeds vele jaren komen de procureurs-generaal bij de hoven van beroep periodiek in college bijeen om te spreken over gemeenschappelijke problemen die tot hun bevoegdheid behoren, meer bepaald problemen die verband houden met het instellen van de strafvordering.

Dat college is niet geïnstitutionaliseerd, maar de huidige regering heeft een voorontwerp van wet opgemaakt dat o.m. strekt tot de institutionalisering ervan.

Volgens dat voorontwerp zouden de procureurs-generaal bij de hoven van beroep tezamen een college vormen, het college van de procureurs-generaal genoemd, dat onder het gezag van de minister van Justitie zou staan. De bevoegdheid ervan zou zich tot het gehele grondgebied van het Rijk uitstrekken en de beslissingen ervan zouden bindend zijn voor alle leden van het openbaar ministerie die onder het gezag staan van de procureurs-generaal bij de hoven van beroep.

De minister van Justitie zou samen met het college de krachtlijnen voor het strafbeleid en meer bepaald voor het beleid inzake op-

en de arbeidshoven,²⁷⁹ komen de korpschefs van de hoven en van hun parketten, met inbegrip van die van het Hof van Cassatie, geregeld bijeen. Dat college, waarbinnen de eerste voorzitters, de procureurs-generaal en de auditeur-generaal overleg plegen over algemene problemen in verband met de rechterlijke macht is niet geïnstitutionaliseerd. Vóór 1990 waren er maar sporadisch vergaderingen met de eerste voorzitters van de hoven, de procureurs-generaal en de auditeur-generaal. Sinds december 1990 worden geregeld dergelijke vergaderingen belegd, ongeveer om de twee maanden, onder het voorzitterschap van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, op uitnodiging van laatstgenoemde en van de procureur-generaal bij dat Hof.²⁸⁰

sparing en vervolging vaststellen. Bij ontstentenis van overeenstemming zou de minister uitspraak doen.

Het college zou worden belast met de coördinatie en de coherente toepassing van het strafbeleid wat de strafvordering betreft, met het nemen van alle nuttige maatregelen met het oog op een goede werking van het openbaar ministerie, met het informeren en adviseren van de minister van Justitie, uit eigen beweging of op diens verzoek, over alle vragen in verband met de taken van het openbaar ministerie. Het zou in die context, met de instemming van het betrokken lid van het college, de nodige richtlijnen kunnen geven aan één of meer procureurs des Konings.

Het college zou ten minste eenmaal per maand, tijdens het gerechtelijk jaar bijeenkomen.

De minister van Justitie of, bij diens verhindering, zijn gevolmachtigde zou de vergaderingen van het college bijwonen wanneer daarin bepaalde bevoegdheden ter sprake zouden komen. Hij zou als voorzitter optreden als hij tegenwoordig is op een vergadering van het college. Het voorzitterschap van het college zou om beurten, voor ieder gerechtelijk jaar, respectievelijk worden waargenomen door de procureurs-generaal bij de hoven van beroep te Antwerpen, Bergen, Brussel, Gent en Luik. De Koning zou specifieke taken kunnen opdragen aan de leden van het college.

²⁷⁹ Dat college dat niet is geïnstitutionaliseerd werd in november 1988 opgericht op initiatief van de toenmalige eerste voorzitter van het Hof van Cassatie Châtel. Dat initiatief was naar zeggen van een van de leden van het college bedoeld om een tegenwicht te bieden aan het feitelijk overwicht van het college van de procureurs-generaal voor alles wat met de leiding van de rechterlijke macht te maken heeft en met name om daartoe regelmatig audiëntie te verkrijgen van de minister van Justitie en, in voorkomend geval, van de minister van Tewerkstelling (X, «A propos du Collège des premiers présidents ...», *Bull. d'information de l'ASM*, juni 1990, 18-19).

²⁸⁰ Na afloop van het onderhoud dat de korpschefs van de hoven en hun parketten in oktober 1990 in de Senaat hebben gehad met de minister van Justitie en de voorzitter van die Vergadering, suggereerden eerste voorzitter Soetaert en procureur-generaal Lenaerts begin december 1990 de eerste voorzitters van de hoven van beroep, de arbeidshoven en het militair gerechtshof alsook de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en de auditeur-generaal om geregeld overlegvergaderingen te houden en nodigden hen uit om de eerste van die vergaderingen bij te wonen op 20 december 1990.

Met hun initiatief streefden ze verschillende doelstellingen na. Het kwam hen in de eerste plaats voor dat het, gelet op het belang dat de andere machten stelden in het advies van de rechterlijke macht over de rechterlijke inrichting en de rechtsbedeling, belangrijk was dat de rechterlijke macht klaar en duidelijk haar standpunten en desiderata dienaangaande kenbaar maakte.

Bovendien leek het hen aangewezen dat, wanneer de rechterlijke macht, die officieel vertegenwoordigd wordt door de korpschefs van en bij de hoven, aldus haar standpunten en desiderata wilde ken-

Aangezien de korpschefs van de hoven en van hun parketten niet alles zelf kunnen doen, spreekt het vanzelf dat zij, vooral wanneer het om complexe technische kwesties gaat, commissies of werkgroepen moeten oprichten waaraan zij specifieke taken opdragen die dan onder hun toezicht worden vervuld.

Het meest sprekende voorbeeld hiervan is waarschijnlijk de doorlichting van het administratief personeel van de rechterlijke orde, een doorlichting die de toenmalige minister van Justitie, de heer Wathelet, in 1993 aan de korpschefs van de hoven en van hun parketten gevraagd heeft uit te voeren.²⁸¹

baar maken, die macht, in de mate van het mogelijke, als een eenheid of althans op een coherente manier zou optreden en niet, naar de geijkte uitdrukking, «in verspreide slagorde». Het leek hen evident dat een gezamenlijk optreden het imago van de Justitie alleen maar ten goede kon komen.

Ten derde waren ze van oordeel dat alle betrokken korpschefs één gemeenschappelijk doel voor ogen stond, namelijk de verbetering van de rechtsbedeling in het land in het algemeen en in ieder rechtsgebied in het bijzonder; het deed er weinig toe dat het openbaar ministerie tevens een specifieke taak heeft, namelijk inzake bewaking en opsporing.

Ten slotte vonden ze het vanzelfsprekend dat, wilden de korpschefs de standpunten en de wensen van de rechterlijke macht gezamenlijk kenbaar maken aan de vertegenwoordigers van de andere machten, voorafgaand, ruim en diepgaand overleg een vereiste was.

²⁸¹ Begin 1993 besloot de Ministerraad voor de maand september van hetzelfde jaar tot een radioscopie over te gaan van het administratief personeel van de rechterlijke macht. Ingevolge die beslissing nodigde minister van Justitie Wathelet de korpschefs van de hoven en hun parketten uit om op 27 mei 1993 bijeen te komen ten einde met leden van zijn kabinet en het gespecialiseerd ABC-bureau van het ministerie van Binnenlandse Zaken van gedachten te wisselen over de wijze waarop die radioscopie zou worden uitgevoerd. Bij die ontmoeting stemden de korpschefs ermee in om zelf, met de technische bijstand van het ABC-bureau, de enquête te organiseren.

In de daarop volgende dagen gingen zij over tot de samenstelling van een stuurgroep onder voorzitterschap van een magistraat van het Hof van Cassatie en bestaande uit vijf secretarissen (één per rechtsgebied van de hoven van beroep) en achttien leden (9 magistraten, 4 hoofdgriffiers, 5 parketsecretarissen); het administratief secretariaat van die groep werd waargenomen door de secretaris van het parket van het Hof van Cassatie en de onder zijn orders staande leden van het personeel.

Die stuurgroep stelde uit haar leden werkgroepen samen die alle griffies en parketsecretariaten omvatten; zij maakten vanaf september 1993 nota's op waarin de administratieve taken van de griffies en de parketsecretariaten werden omschreven. De stuurgroep belegde terzelfder tijd verschillende vergaderingen en ontmoette bij die gelegenheid leden van het kabinet en van de administratie van het ministerie van Justitie alsook van het ABC-bureau.

De stuurgroep stelde vervolgens een technische groep samen uit vertegenwoordigers van de werkgroepen en de ABC-groep; die technische groep moest aan de hand van de nota's van de werkgroepen, in samenwerking met de ABC-groep, voorontwerpen van een vragenlijst opmaken ter intentie van de griffies van de hoven en rechtbanken en van de secretariaten van het parket.

Die technische groep kwam vele malen bijeen; na verschillende praktische oogmerken betreffende de formulieren te hebben bepaald, belastte zij sommige van haar leden met de opdracht om, met het oog op de opmaak van die stukken, informatieve bezoeken te brengen aan enkele griffies en secretariaten die representatief waren voor de verschillende niveaus. In januari 1994 beëindigde zij de bespreking van de voorontwerpen van enquêteformulier. Zij bracht

2° De betrekkingen van de korpschefs van de hoven en rechtbanken en van hun parketten met de andere magistraten en de magistratenorganisaties

41. De bevoegdheid van de korpschefs van de hoven en van hun parketten om de rechterlijke macht te vertegenwoordigen, brengt mee dat zij ervoor moeten zorgen telkens als dat nodig is overleg te plegen met de korpschefs van de rechtbanken, de vrederechters en de rechters van de politierechtbanken en tevens dat alle korpschefs erop moeten toezien dat er overleg is met alle magistraten van hun korps en met de belangrijkste medewerkers van laatstgenoemden in verband met de kwesties die hen aanbelangen. Een goede rechtsbedeling vereist dat de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de korpschefs gepaard gaat met inspraak en medewerking van alle leden van de rechterlijke orde. Dat vereiste geldt inzonderheid bij de contacten die de rechterlijke macht, binnen de perken van de beginselen van de scheiding der machten en de onafhankelijkheid van de rechtscolleges, met de wetgevende of uitvoerende organen kan hebben.

Er zijn verscheidene mogelijkheden om het overleg en de samenwerking tussen de korpschefs en de magistraten van hun respectieve korpsen te organiseren.

Een van die mogelijkheden is het overleg en de samenwerking met magistratenorganisaties die representatief bedoelen te zijn. Zoals ik zo dadelijk ga uiteenzetten, heeft de wet tot nog toe het bestaan van dergelijke organisaties niet erkend. De thans bestaande magistratenorganisaties zijn verenigingen die magistraten vrijwillig hebben opgericht of waartoe zij uit vrije wil zijn toegetreden. Hun graad van werkelijke representativiteit hangt af van het aantal leden of aansluitingen. Evenwel heeft de Ministerraad in april 1996 gezegd dat hij voornemens was om heel binnenkort een wetsontwerp in te dienen tot de oprichting van een Federale raad van magistraten.²⁸²

vervolgens verslag uit aan de stuurgroep, die de voorbereiding van de ontwerpen van enquêteformulier afrondde begin februari 1994. Midden februari 1994 groepeerde de voorzitter van de stuurgroep de opmerkingen van de korpschefs over die ontwerpen. De voorzitter van die groep, die daartoe door de stuurgroep gemachtigd was, beslechtte onverwijld de geschillen na het advies van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat hof te hebben ingewonnen. De beslissing om de formulieren te drukken werd door hem genomen en twee of drie dagen later aangezegd.

Het drukken van die formulieren door de diensten van het Belgisch Staatsblad was klaar midden maart 1994. Terstond werden die formulieren verzonden naar de hoofdgriffiers en de secretarissen van het parket. De inzameling van de antwoorden was afgelopen tegen het einde van dezelfde maand. Zij was ontegensprekelijk een succes. In 100 pct. van de gevallen kwam een antwoord.

Van begin april tot midden mei 1994 behandelde de technische groep de antwoorden, wat een aanzienlijk werk vergde, aangezien het ongeveer 80.000 gegevens betrof. Van half mei tot half juni 1994 lichtte de stuurgroep, met de bijstand van de technische groep, de antwoorden door en maakte ze een ontwerp van conclusies alsook van voorstellen op. Het ontwerp van het verslag werd op 14 juni gezonden aan de korpschefs en door hen vijf dagen nadien goedgekeurd. Het verslag werd op 23 juni 1994 doorgezonden aan de minister van Justitie.

²⁸² Zie *infra*, nrs. 67-70.

Mijns inziens zouden de organisaties die representatief bedoelen te zijn, erop moeten toezien dat de korpschefs van de hoven en van hun parketten beter worden geïnformeerd over hun initiatieven, die nu eenmaal standpunten weergeven die niet noodzakelijk overeenstemmen met de meningen van de korpschefs, vertegenwoordigers van de rechterlijke macht.²⁸³

In een soortgelijk verband moet worden gezegd dat een door een magistratenorganisatie gemandateerd magistraat weliswaar in het openbaar het woord mag nemen om het standpunt van die organisatie over een punt inzake haar maatschappelijk doel te vertolken, maar, naar het oordeel van de korpschefs van de hoven en van hun parketten, niettemin de verplichting heeft niet alleen om vooraf aan zijn korpschef te melden dat hij van plan is die openbare mededeling te doen, maar ook zulks vroeg genoeg te melden zodat zijn korpschef voldoende tijd heeft om zich te beraden of erop te reageren.²⁸⁴

Of ze nu al dan niet tot magistratenorganisaties behoren die bedoelen representatief te zijn, de magistraten hebben de mogelijkheid om hun meningen te uiten in de vergaderingen die binnen hun rechtscollege of hun parket worden georganiseerd, en meer bepaald in de algemene vergaderingen die overeenkomstig de artikelen 340 tot 352 van het Gerichtlich Wetboek worden gehouden.²⁸⁵

Afgezien van die vergaderingen, staat het de korpschefs van de hoven en rechtbanken of van hun parketten altijd vrij

²⁸³ Op 11 april 1969 schreef toenmalig minister van Justitie Vranckx aan procureur-generaal Ganshof van der Meersch om hem mee te delen dat hij herhaaldelijk had kunnen vaststellen dat magistraten documentatie verstrekten aan parlementsleden met het oog op de indiening van een wetsvoorstel of de bespreking van een wetsontwerp.

«En principe», schreef hij, «je me réjouis que les parlementaires s'adressent à cette source, le plus souvent très compétente pour obtenir ainsi des renseignements d'ordre général. J'estime cependant qu'il serait souhaitable que ces magistrats informent leurs chefs de corps des renseignements ainsi communiqués. Les chefs de corps pourront alors s'adresser à moi s'ils estiment désirable que sur l'un ou l'autre plan, une initiative gouvernementale soit prise. Cette règle me semble surtout à suivre quand il s'agit de problèmes concernant l'ordre judiciaire ou la réforme judiciaire: il me semble même que, dans ce cas et justement en vue d'une initiative gouvernementale, il serait nécessaire que les chefs de corps soient mis au courant avant qu'une quelconque documentation soit communiquée. Sans vouloir en rien toucher aux prérogatives du pouvoir législatif, j'estime en effet qu'il appartient en tout premier lieu au ministre de la Justice, de veiller aux intérêts de l'ordre judiciaire et d'une bonne justice en général.»

²⁸⁴ Brief, op 28 november 1994 door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat hof gericht aan de minister van Justitie.

²⁸⁵ De algemene vergaderingen van de hoven en rechtbanken oefenen over hen geen gezag uit.

Buiten de gevallen waarin de algemene vergaderingen van de hoven kennis nemen van tuchtvervolgingen (art. 348, tweede lid, Ger.W.) of na de gerechtelijke vakantie bijeenkomen om de rede of het verslag van de procureur-generaal te horen (art. 351 Ger.W.), hebben de algemene vergaderingen van de hoven en rechtbanken geen andere bevoegdheid dan te beraadslagen en te beslissen «over onderwerpen die voor alle kamers van belang zijn», of over «zaken van openbare orde die tot de bevoegdheid van het hof of de rechtbank behoren» (art. 341, eerste lid, Ger.W.).

om het mondeling of schriftelijk advies van de leden van hun korps of van hun voornaamste medewerkers in te winnen. In dit verband is het van belang dat de korpschefs van de hoven en van hun parketten geregeld de andere korpschefs op de hoogte brengen van de vragen waarover zij graag advies zouden hebben. Het ware wellicht aangewezen de raadpleging van de vrederechters en van de rechters van de politierechtbanken uit te breiden volgens specifieke, bij voorkeur gesystematiseerde, modaliteiten.

Wanneer de korpschefs hun representatieve functie uitoefenen, hebben zij de verantwoordelijkheid om in totale onafhankelijkheid te beoordelen of zij zich, na raadpleging van of overleg met de magistraten of hun organisaties, met de door die magistraten of organisaties vertolkte meningen al dan niet kunnen verenigen. Zoals reeds werd gezegd, valt de som van de belangen van de magistraten of van hun organisaties immers niet noodzakelijkerwijs samen met het algemeen belang, het belang van de rechterlijke macht of het belang van het korps.

3° De betrekkingen van de korpschefs van de hoven en van hun parketten met de vertegenwoordigers van de andere machten

42. De korpschefs van de hoven en van hun parketten hebben herhaaldelijk, bij monde van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en van de procureur-generaal bij dat Hof, de wens geuit dat er, binnen de perken die door de scheiding der machten en de onafhankelijkheid van de rechtscolleges zijn toegestaan, meer overleg zou komen tussen hen en de vertegenwoordigers van de twee andere machten.

Sinds enkele jaren organiseert de Senaat, dankzij het gelukkig initiatief van voorzitter Lallemand, elk jaar een ontmoeting tussen de leden van zijn commissie voor de Justitie, de minister van Justitie en de korpschefs van de hoven en van hun parketten, waarbij dan diverse actuele problemen inzake de rechtsbedeling worden besproken.

Die vrij korte ontmoetingen, hoe nuttig en aangenaam zij ook mogen zijn, blijken evenwel niet voldoende om het gewenste overleg doeltreffend waar te maken.²⁸⁶

In hun memorandum van 13 juni 1995 aan premier Dehaene, toen formateur van de nieuwe regering, en aan de heer Wathelet, minister van Justitie, hebben de korpschefs van de hoven en van hun parketten inzonderheid erop gewezen dat de betrekkingen tussen, enerzijds, de wetgevende en de uitvoerende macht en, anderzijds, de rechterlijke macht, op federaal, gemeenschaps- en gewestelijk vlak, zouden moeten worden verbeterd.²⁸⁷

«Die verhoudingen», zo schreven zij, «worden al te vaak aangetast ten gevolge van een gebrek aan begrip, wat aanleiding geeft tot ondoordachte kritiek. Minstens op federaal vlak zou ieder van de drie machten er voordeel bij kunnen hebben mocht onderling een overlegstructuur worden opgericht waarbinnen het, met respect voor ieders grondwettelijke prerogatieven, tot een dialoog kan komen over problemen van gemeenschappelijk belang».

Zij achtten het «wenselijk en dringend» dat, met het oog daarop,

- een geregeld contact wordt georganiseerd tussen de vertegenwoordigers van de drie machten, met dien verstande dat de bedoelde samenkomsten twee tot drie maal per jaar zouden plaatsvinden en dat de data en de agenda ervan zouden bepaald worden naar gelang van de actualiteit;

- de korpschefs van de rechterlijke macht door middel van adviezen en aanbevelingen doeltreffender betrokken worden bij het uitwerken van maatregelen die door de twee andere machten genomen worden in aangelegenheden in verband met de rechtsbedeling en de werking van het gerecht;

- de leden van de twee andere machten er zich grondiger van bewust worden dat, zoals het Europees Hof voor de rechten van de mens onlangs heeft beklemtoond, «de werking van de rechterlijke macht, die toch de waarborg is van het recht en als dusdanig een fundamentele waarde in een Rechtsstaat, het vertrouwen van de burger moet genieten om te kunnen slagen» en «die werking dus nodig tegen destructieve en van ernstige grond ontblote aanvallen moet beschermd worden, te meer daar hun plicht tot terughoudendheid de magistraten verbiedt daarop te reageren» (arrest Prager en Oberschlick van 26 april 1995, § 34).

Overigens zou het zeer wenselijk zijn dat, aangezien de korpschefs van de hoven en van hun parketten de vertegenwoordiging van de rechterlijke macht uitmaken, de andere machten van de Staat – en, binnen de regering, meer bepaald de minister van Justitie – niet nalaten die korpschefs tijdig te informeren en te raadplegen over alle initiatieven die betrekking hebben zowel op de organisatie en de werking van de justitie als op de belangen van de magistraten en hun medewerkers.

Die wens kan niet worden geïnterpreteerd in de zin dat, volgens mij, de andere machten de individuele magistraten of de representatief bedoelde magistratenorganisaties niet zouden mogen informeren of raadplegen. Hij impliceert evenmin dat die organisaties niet zelf het initiatief zouden mogen nemen om hun standpunten aan de wetgever of aan de regering kenbaar te maken. Maar als die organisaties dergelijke initiatieven nemen, dan ligt het, zo lijkt het mij althans, in de logica van een goede samenwerking tussen de machten dat de wetgever of de regering die initiatieven tij-

²⁸⁶ Het kan m.i. gebeuren dat in een bepaalde aangelegenheid (bijvoorbeeld voor bepaalde vragen m.b.t. het materieel statuut van de magistraten), de korpschefs van de hoven en hun parketten het niet opportuun achten dat de rechterlijke macht als zodanig door hen zou worden vertegenwoordigd in onderhandelingen met de vertegenwoordigers van andere machten en dat het beter is dat die onderhandelingen zouden worden gevoerd door een organisatie van magistraten, zoals bijvoorbeeld de Nationale Commissie van de Magistratuur.

²⁸⁷ Een memorandum in dezelfde zin was reeds op 10 januari 1992 aan de heer Wathelet gezonden in zijn hoedanigheid zowel van minister van Justitie als van regeringsformateur.

Blijkens de bewoordingen ervan werden het memorandum van 10 januari 1992 en dat van 13 juni 1995 aan de geadresseerden gezonden door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat hof «in eigen naam en in naam van de hierna genoemde magistraten: de eerste voorzitters van de hoven van beroep en de arbeidshoven, alsook de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de eerste voorzitter van het militair gerechtshof en de auditeur-generaal bij dat hof, die allen optreden als korpschefs en in die hoedanigheid handelen als vertegenwoordigers van de rechterlijke macht».

dig meedeelt aan de korpschefs van de hoven en van hun parketten zodat deze een advies kunnen uitbrengen.

C. DE VERTEGENWOORDIGING VAN DE MAGISTRATEN

1° Algemene beschouwingen over het representatieve karakter van de magistratenorganisaties

43. De wet van 24 mei 1921 tot waarborging der vrijheid van vereniging, die uitwerking geeft aan het met name in artikel 27 (voorheen art. 20) van de Grondwet neergelegde beginsel van de vrijheid van vereniging, waarborgt, bij haar artikel 1, die vrijheid «op elk gebied», ook op dat van de verdediging van de beroepsbelangen en preciseert dat «niemand kan gedwongen worden van een vereniging deel uit te maken of daarvan niet deel uit te maken».

Ik ben niet van plan hier te onderzoeken of de vrijheid van vereniging voor magistraten absoluut dan wel beperkt is en aan welke beperkingen zij, in de laatste hypothese, onderworpen is.

De vraag waarover ik het Hof in dit stadium van mijn beoog zou willen onderhouden, is de volgende: wat zijn de criteria om te beslissen dat een magistratenorganisatie representatief is voor magistraten of voor een groep magistraten van wie zij beweert de opvattingen te vertolken of de belangen te behartigen?

Ik moet er nogmaals op wijzen dat het hier vertegenwoordiging van magistraten of groepen magistraten betreft en niet van de rechterlijke macht. Noch de magistratenorganisaties noch de personen die thans «actoren van justitie» worden genoemd, kunnen in de plaats treden van de korpschefs van de rechterlijke macht om deze als staatsmacht te vertegenwoordigen.

Wanneer het erop aankomt te bepalen of een organisatie wier leden een openbaar ambt uitoefenen, al dan niet representatief is, moet een onderscheid worden gemaakt naargelang de wetgever in dit verband zijn wil al dan niet heeft doen kennen.

In principe is er geen probleem wanneer de wetgever zich heeft uitgesproken over het representatieve karakter van een organisatie of criteria van representativiteit heeft omschreven voor organisaties die tot een of bepaalde categorieën van titularissen van een openbaar ambt behoren. De wil van de wetgever moet prevaleren zelfs indien, in het licht van de doorgaans gehanteerde criteria,²⁸⁸ blijkt dat de representativiteit van de betrokken vereniging niet reëel is. Wel moet de wet natuurlijk verenigbaar zijn met de grondwettelijke normen en met de normen van het internationaal recht. Wat die laatste normen betreft, mag volgens de IAO, de nationale overheid bepalen aan welke representativiteitsvoorwaarden vakverenigingen moeten voldoen en mag zij het aantal onderhandelingsgerechtigde vakverenigingen beperken zonder daardoor afbreuk te doen aan de vrijheid van vakvereniging, mits, enerzijds, de voorwaarden op objectieve wijze worden omschreven en, anderzijds, de overige vakverenigingen niet van elke mogelijkheid verstoken blijven om

de belangen van hun leden te verdedigen en te behartigen.²⁸⁹

44. De betrekkingen tussen de overheid en de vakorganisaties van de ambtenaren die onder de bevoegdheid van die overheid vallen,²⁹⁰ worden geregeld door verschillende wetten, in hoofdzaak door de wet van 19 december 1974,²⁹¹ een

²⁸⁹ FLAMME, M.A., *Droit administratif*, Brussel, 1989, d. II, nr. 299ter, pp. 766-768; PEREMANS, E., «Les relations sociales», in SAROT, J., e.a., *Précis de fonction publique*, Brussel 1994, pp. 595-679, inz. nrs. 983-986, pp. 641-645.

²⁹⁰ Wat de sociale betrekkingen in het openbaar ambt in het algemeen betreft, zie ANDERSEN, R., en HARMEL, J., «La liberté d'association et la fonction publique», *Ann.dr.*, 1980, 249 e.v.; BERCKX, P., «Internationale regeling van de bescherming van het vakverenigingsrecht en de procedures voor het vaststellen van arbeidsvoorwaarden in de openbare dienst», *T.B.P.*, 1991, 802; Idem, «Organisatie van het syndicaal overleg», *T.B.P.*, 1993, 168; Idem, «Oprichting van een commissie van advies voor het personeel van het operationeel korps van de Rijkswacht», *T.B.P.*, 1993, 393; CRABBE, V., «Liberté syndicale et représentativité syndicale dans le contentieux de la fonction publique belge», *A.P.T.*, 1977, 119 e.v.; Idem, «Aux confins du droit de la fonction publique et du droit collectif du travail», *Dr. du travail* 1979, 787 e.v.; Idem, «Chronique d'histoire de l'administration. La controverse sur le droit d'association et sur la liberté syndicale des fonctionnaires dans l'histoire de la fonction publique belge de 1896 à 1923», *A.P.T.*, 1986, 28 e.v.; FLAMME, M.A., *op.cit.*, d. II, pp. 754-771; GENNEN, J., «Le statut syndical dans les services publics», *J.T.T.*, 1975, 129; HUBERLANT, C., «Aperçu des étapes de l'obtention de la liberté syndicale par les agents des services publics», *R.J.D.A.*, 1968, 1 e.v.; JANVIER, R., *Sociale bescherming van het overheidsperoneel*, Brugge, 1990; LLOBERA, J., «La fonction publique et la liberté syndicale dans les normes internationales du travail», *Rev. trim. des droits de l'homme*, 1992, 321 e.v.; PEREMANS, E., *op.cit.*, pp. 595-667; PIQUEMAL, M., «Libertés syndicales des agents publics en droit comparé et en droit international», *Association internationale de la fonction publique*, Avignon, 1979; SAINT-JOURS, Y., *Manuel de droit du travail dans le secteur public*, Parijs, 2e uitg. 1986; VALTICOS, N., «Les méthodes de la protection internationale de la liberté syndicale» in *Recueil des cours de l'Académie de droit international*, 1975, d. I, pp. 89 e.v.; Idem, *Droit international du travail*, Parijs, 2e uitg. 1983, pp. 613 e.v.; X, *Principes, normes et procédures en matière de liberté syndicale*, B.I.T., Genève, 1986; X, «La mise en application du statut syndical – et notamment l'organisation de la négociation et de la concertation – dans le secteur local», *M.C.*, 1986, 1, 12, 385 en 451.

²⁹¹ Een wetsvoorstel «tot invoering van de vakbondsvertegenwoordiging bij het openbaar ambt» dat in oktober 1995 in de Kamer is ingediend door de volksvertegenwoordigers Reynders en Simonet, beoogt de opheffing van die wet (*Gedr. St., Kamer*, 1995-96, nr. 139/I - 95/95). Dit wetsvoorstel wil «de betrekkingen tussen de 'Staat-werkgever' en zijn werknemers humaner maken, ze vereenvoudigen en ze democratiseren». Het is normaal dat de voorgestelde regeling niet geldt voor de magistraten van de rechterlijke macht (artt. 1, § 2, en 3). Heel wat bepalingen hebben evenwel betrekking op de rechterlijke macht of op magistraten (artt. 5, § 3, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 22, § 2, 23 en 28). In het voorstel worden aan magistraten bevoegdheden toegekend die helemaal buiten hun grondwettelijke en wettelijke opdracht, namelijk de rechtsbedeling, vallen; sommige bevoegdheden komen neer op verregaande inmengingen in de werking van de uitvoerende macht en, meer in het bijzonder, in de verhoudingen tussen de bestuurlijke overheid en haar personeel.

Ongetwijfeld pogen de stellers van het voorstel die gevaarlijke vermenging te rechtvaardigen door het vertrouwen dat zij stellen in de

²⁸⁸ Zie *infra*, nr. 46.

wet die sinds haar inwerkingtreding in 1984, voor de meeste Belgische overheidsdiensten de basiswet is inzake sociale betrekkingen.²⁹²

Luidens artikel 1, § 2, 2, van die wet kan de bij deze wet ingestelde regeling niet toepasselijk verklaard worden op de magistraten en op de griffiers van de rechterlijke orde. Die wet is niet alleen niet van toepassing op hen maar bovendien beschikken zij niet over een eigen vakbondsstatuut of een statuut dat vergelijkbaar is met datgene dat door die wet wordt ingesteld, en vallen zij niet onder een stelsel van collectieve overeenkomsten of een analoog stelsel. Voor de magistraten en griffiers van de rechterlijke orde bestaat dus geen vakbondsstatuut dat de representativiteitscriteria bepaalt van de organisaties die opgericht zijn om hun opvattingen te vertolken of hun belangen te verdedigen.

Met het oog op het hier behandelde probleem is het evenwel nuttig in het kort het stelsel toe te lichten van de representativiteit van de vakorganisaties van het overheidspersoneel dat onder toepassing van de wet van 19 december 1974 valt.

Waar het om de wettelijke representativiteitsvoorwaarden gaat, heeft die wet een onderscheid gemaakt naargelang de betrokken organisatie in de algemene onderhandelingscomités of enkel in de sectorcomités wil zitting hebben.

Krachtens artikel 7 van de wet wordt een vakorganisatie pas als representatief beschouwd om zitting te hebben in de algemene onderhandelingscomités als zij aan drie voorwaarden voldoet: zij moet op het nationale vlak werkzaam zijn, de belangen van al de categorieën van het personeel in overheidsdienst verdedigen en aangesloten zijn bij een vakorganisatie die in de Nationale Arbeidsraad vertegenwoordigd is (A.B.V.V., A.C.V. of A.C.L.V.B.). Er zijn thans maar drie vakverenigingen die aan die drie voorwaarden voldoen en die dus zitting kunnen hebben in de algemene onderhande-

lingscomités: de Algemene Centrale der Openbare Diensten (A.C.O.D.), de Federatie van de Christelijke Syndicaten der Openbare Diensten (F.C.S.O.D.) en het Vrij Syndicaat voor het Openbaar Ambt (V.S.O.A.). Het betreft de traditionele of politieke vakbonden.

Krachtens artikel 8 van dezelfde wet wordt als representatief beschouwd om zitting te hebben in een sectorcomité, enerzijds, iedere vakorganisatie die zitting heeft in het comité voor de nationale, de gemeenschaps- en de gewestelijke overheidsdiensten en die een aantal bijdrageplichtige leden telt dat ten minste 10% vertegenwoordigt van de personeelssterkte van het geheel, anderzijds de erkende vakorganisatie (die eventueel niet in de Nationale Arbeidsraad is vertegenwoordigd) die, tegelijk, de belangen verdedigt van al de categorieën van het personeel van de diensten welke onder het comité ressorteren, georganiseerd is op nationaal vlak en het grootste aantal bijdrageplichtige leden telt onder de andere vakorganisaties dan de vorenbedoelde en die een aantal bijdrageplichtige leden telt dat ten minste 10% vertegenwoordigt van de personeelssterkte van de diensten welke onder het comité ressorteren.²⁹³ De telling van de 10% wordt om de zes jaar uitgevoerd door toedoen van een onafhankelijke commissie bestaande uit drie magistraten van de rechterlijke orde.

Het is duidelijk dat door de representativiteitsvoorwaarden die de wetgever heeft opgesteld, inzonderheid door die van de vertegenwoordiging in de Nationale Arbeidsraad, de politieke vakbonden zo goed als het monopolie van de representativiteit hebben gekregen.

Volgens de wet van 19 december 1974 hebben de vakorganisaties verschillende prerogatieven naargelang zij worden beschouwd als representatieve of gewoon erkende organisaties. De representatieve vakorganisaties hebben het recht om zitting te nemen in de betrokken onderhandelings-²⁹⁴ en overlegcomités,²⁹⁵ de bondsbijdragen te innen in de

magistratuur (commentaar bij de artt. 6 en 10). Maar het geheel van de taken die het voorstel o.m. aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie wil toekennen staat zo ver af van zijn wettelijke bevoegdheden dat m.i. in elk geval moet uitgekeken worden naar andere modaliteiten om de afgevaardigden van het Rijkspersoneel te verkiezen. Het betreft hier administratieve taken voor de uitvoering waarvan het mogelijk moet zijn andere vertrouwenspersonen dan magistraten te vinden.

Het in art. 18 uiteengezette idee om door «de eerste substituut-procureur des Konings bij de financiële afdeling van het parket te Brussel» een rekening te doen bijhouden waarop de bijdrage van het administratief personeel aan de werking van het systeem zou worden gestort is bijzonder origineel. Staan de stellers van het voorstel zo wantrouwend tegenover het beheer van de openbare financiën? Het gaat in elk geval niet om een taak die normaal tot de bevoegdheid van het openbaar ministerie behoort. Het ziet er naar uit dat het voorstel in elk geval wat de aan magistraten opgedragen taken betreft grondig zou moeten worden herwerkt.

²⁹² Wat de rijkswacht betreft, worden de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het personeel van het actief kader van de rijkswacht geregeld door de wetten van 11 juli 1978 en 24 juli 1992 alsook door verschillende koninklijke uitvoeringsbesluiten (PEREMAN, E., *op.cit.*, nrs. 1007-1008, pp. 660-662).

Wat het leger betreft, worden de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het militair personeel van de land-, lucht- en zeemacht en van de medische dienst geregeld bij de wet van 11 juli 1978 en diverse koninklijke uitvoeringsbesluiten (PEREMAN, E., *op.cit.*, nr. 1006, pp. 659-660).

²⁹³ In de rechtsleer wordt een onderscheid gemaakt tussen de «criteria voor representativiteit» die afhangen van het aantal leden van de vakbonden en de «voorwaarden voor representativiteit» die afhangen van de overige hierboven vermelde elementen (PEREMAN, E., *op.cit.*, p. 636).

²⁹⁴ Voor de toepassing van de wet van 19 december 1974 kon de onderhandeling worden omschreven als «une discussion approfondie des questions examinées, compte tenu des différents points de vue en présence, les parties – délégation de l'autorité d'une part, délégation des organisations syndicales d'autre part – essayant de rechercher ensemble des solutions acceptables pour chacune d'elles» (PEREMAN, E., *op.cit.*, inz. nr. 950, p. 617). «Si celles-ci», schrijft M.A. Flamme, «sont trouvées, les conclusions de la négociation sont consignées dans un protocole qui acquiert valeur d'accord unanime après sa ratification par les mandants des parties en présence. La valeur d'un tel accord est alors celle d'un engagement politique pour l'autorité» (FLAMME, M.A., *op.cit.*, d. II, nr. 297bis, p. 76). Voorzeggende wet van 19 december 1974 bepaalt dat voorafgaande onderhandelingen met de representatieve vakorganisaties in de daartoe opgerichte comités in beginsel verplicht is voor belangrijke kwesties betreffende het statuut van het personeel in de ruime betekenis en de organisatie van het werk.

Luidens art. 2, § 1, van de wet, zijn de belangrijke aangelegenheden die welke betrekking hebben, enerzijds, op de grondregelingen ter zake van het administratief statuut, met inbegrip van de vakantie- en verlofregeling, de bezoldigingsregeling, de pensioenregeling, de betrekkingen met de vakorganisaties en de organisatie van de sociale diensten, anderzijds, de verordeningsbepalingen, alge-

lokalen tijdens de diensturen, aanwezig te zijn op de vergelijkende examens en op de examens welke voor de personeelsleden worden georganiseerd onverminderd de prerogatieven van de examencommissies, in de lokalen vergaderingen te beleggen, hun leden de vakbondspremie toe te kennen en de prerogatieven van de erkende vakorganisaties uit te oefenen (artt. 6, 12 en 17, Wet van 19 december 1974; wet van 1 september 1980 betreffende de toekenning en de uitbetaling van een vakbondspremie aan sommige personeelsleden van de overheidssector en aan de in die sector tewerkgestelde werklozen). De prerogatieven van de erkende vakorganisaties ²⁹⁶ zijn beperkter. Die organisaties mogen stappen ondernemen bij de overheid in het gemeenschappelijk belang van het personeel dat zij vertegenwoordigen of in het bijzonder belang van een personeelslid, desgevraagd een personeelslid bijstaan dat zijn daden voor de administratieve overheid moet rechtvaardigen, in de lokalen van de diensten berichten uithangen en de algemene documentatie ontvangen betreffende het beheer van het personeel dat zij vertegenwoordigen (art. 16 wet 19 december 1974).

45. Zo is het ook mogelijk dat een wetgeving, wanneer zij een organisatie institutionaliseert die de spreekbuis wil zijn van een groepering, uitdrukkelijk weigert aan die organisatie representativiteit toe te kennen en zich ertoe beperkt haar «een maximum aantal representativiteitskansen» te bieden.

mene maatregelen van inwendige orde en algemene richtlijnen, met het oog op de latere vaststelling van de personeelsformatie of inzake arbeidsduur en organisatie van het werk.

²⁹⁵ Het overleg is een vorm van raadpleging. Het verschilt van de onderhandeling door de wijze waarop de ingestelde procedure afloopt. «La concertation», schrijft M.A. Flamme, «se termine uniquement par un avis motivé, transmis à l'autorité appelée à prendre la décision. La transmission de cet avis n'exige dans le chef de l'autorité aucune attitude de répondant analogue à celle que la négociation implique et n'empêche aucun engagement, fût-il politique» (FLAMME, M.A., *op.cit.*, nr. 297ter, pp. 761-762).

De wet van 19 december 1974 onderwerpt bepaalde aangelegenheden, die in art. 11, § 1, van die wet worden opgesomd, aan voorafgaand overleg met de representatieve vakorganisaties in de daartoe opgerichte comités. Het betreft kwesties in verband met de beslissingen tot vaststelling van de personeelsformatie van de diensten die onder het comité ressorteren, de regelingen die niet als grondregelingen zijn beschouwd alsook die welke betrekking hebben op de arbeidsduur en op de organisatie van het werk, die eigen zijn aan voormelde diensten, en bepaalde maatregelen van inwendige orde en richtlijnen.

Wat de voorstellen strekkend tot verbetering van de menselijke betrekkingen of tot opvoering van de productiviteit betreft, is het overleg facultatief.

²⁹⁶ In de overheidssector, is de erkenning van vakorganisaties een eenvoudige formaliteit.

Krachtens art. 15 van de wet van 19 december 1974, worden de vakorganisaties van de personeelsleden op wie de bij deze wet ingestelde regeling toepasselijk is, in de regel erkend zodra zij zich bij de betrokken overheid doen kennen door het toezenden, bij een ter post aangetekende brief, van een afschrift van hun statuten en van de lijst van hun verantwoordelijke leiders. Ze zijn verplicht aan de betrokken overheid de wijzigingen te doen kennen welke zij in hun statuten of in de lijst van hun verantwoordelijke leiders aanbrengen, anders wordt hun erkenning niet behouden (PEREMANS, E., *op.cit.*, nrs. 990-992, pp. 647-649).

Dit was de bedoeling van de regering toen zij in maart 1987 een ontwerp van wet tot oprichting van de Nationale Commissie van de Magistratuur indiende.

Volgens de memorie van toelichting bij dit ontwerp ²⁹⁷ «kunnen wettelijke voorschriften niet ten volle waarborgen dat de woordvoerder van een bepaalde kring van personen voldoende representatief is, of het nu de magistratuur betreft dan wel een andere beroepsgroep. Opdat de magistraten werkelijk vertegenwoordigd zouden zijn, moeten zij die uit hun naam spreken de opvattingen van gans de groep getrouw weergeven, welke ook de waarde van die opvattingen zijn. Dat is wat wordt verwacht van de Nationale Commissie van de Magistratuur die bij dit ontwerp wordt ingesteld. Geen enkele wettelijke regeling kan echter zulk een graad van getrouwheid waarborgen, aangezien deze uiteindelijk afhankelijk is van de individuele houding van de betrokken personen. De getrouwe weergave van een standpunt wordt ook bepaald door de eisen die zijn gesteld door de te vertegenwoordigen groep; indien het merendeel van de magistraten werkelijk belangstelling tonen voor de Commissie, indien zij erop toezien de opvattingen van de leden regelmatig te toetsen, zullen zij er zich meer toe gehouden voelen de keuzen van hun gelijken in aanmerking te nemen dan indien zij in een sfeer van onverschilligheid zouden moeten werken. De belangstelling van de magistraten in hun geheel ten aanzien van de Commissie is een veranderlijk gegeven dat des te gewichtiger is omdat de stemming bij de verkiezing van de leden niet verplicht wordt gesteld in het ontwerp. Aangezien niet met zekerheid kan worden voorspeld of verhoudingsgewijs een groot aantal magistraten voldoende belangstelling zullen tonen voor de Commissie zodat zij regelmatig aan de verkiezingen zullen deelnemen, kan door het ontwerp van wet niet ten volle worden gewaarborgd dat de Commissie representatief zal zijn. Het is evenwel zo dat door deze regeling de middelen daartoe worden verstrekt.»

Hoewel de memorie van toelichting dus niet echt wilde bevestigen dat de commissie representatief zou zijn voor de magistraten wees zij er niettemin op dat het ontwerp de middelen daartoe aan de Commissie bezorgde.

In zijn advies van 26 maart 1986 somde de Raad van State die middelen op:

«De eerste middelen die daarvoor worden gebruikt, en die trouwens samengaan, zijn een evenwichtige verdeling van de leden van de Commissie onder de verschillende categorieën van magistraten en de verkiezing van die leden bij geheime stemming door alle beroepsmagistraten. Doordat de ontworpen bepalingen aan elke magistraat het recht verlenen om, volgens de andere regels die zij vaststellen, deel te nemen aan de aanwijzing van de leden van de Commissie, kunnen zij het werkelijk representatief karakter van de Commissie in de hand werken, maar kunnen zij het niet waarborgen, aangezien de stellers van het ontwerp weigeren de stemming verplicht te maken of zelfs een quorum op te leggen. Een ander middel bestaat erin de duur van het mandaat van de leden te bepalen op twee jaar, zodat de magistraten, indien zij dat willen, na betrekkelijk korte tijd een einde kunnen maken aan de functies van degenen die hen

²⁹⁷ *Gedr.St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1, pp. 1-2.

naar hun mening niet op een voldoende getrouwe wijze hebben vertegenwoordigd.»²⁹⁸

46. Wanneer er, zoals het bij de magistratenorganisaties het geval is, geen wet is die de materie regelt of die een of andere organisatie heeft geïnstitutionaliseerd,²⁹⁹ lijkt het mij belangrijk na te gaan of in de betreffende organisatie in voldoende mate elementen aanwezig zijn die kenmerkend zijn voor een werkelijke representativiteit.

Meestal wordt aangenomen dat de werkelijke representativiteit van een magistratenorganisatie, net als van iedere andere vereniging, vooral moet blijken uit een voldoende aantal aansluitingen van de leden van de groep waarvan de organisatie beweert de opvattingen te vertolken of de belangen te behartigen. Bovendien moet de organisatie aanmerkelijk maken dat haar standpunten overeenstemmen met de meningen van haar leden of aangeslotenen.

Een arrest van de Raad van State van 12 juli 1967³⁰⁰ zegt: «Het wezen zelf van de idee van vertegenwoordiging brengt mede dat de vereniging, om werkelijk 'representatief' te kunnen heten voor de groep voor wiens belangen zij wil opkomen, een zodanige aanhang bij de leden van die groep heeft dat er redelijkerwijze kan worden vermoed dat de door de vereniging ingenomen standpunten met die van de belanghebbenden zelf samenvallen, terwijl die aanhang tevens verschijnt als de door de belanghebbenden gegeven bevestiging van de opdracht die de vereniging zichzelf gegeven heeft».

Of die aanhang reëel is kan op verschillende manieren worden bepaald.

Zij kan vooreerst worden bewezen door de ledenlijsten of de lijsten van aangeslotenen.

Het bewijs dat een organisatie voldoende aanhang heeft, kan ook worden geleverd door de resultaten van vrije verkiezingen, die bij redelijke tussenpozen bij geheime stemming worden georganiseerd en waarbij de vrije meningsuiting van de magistraten inzake de keuze van de organisatie wordt gewaarborgd.

Wanneer een van die beide bewijsmogelijkheden ontbreekt, kan het feit dat een organisatie voldoende aanhang heeft om als representatief te worden beschouwd, ook blijken uit vermoedens juris tantum die bijvoorbeeld uit de statuten en de activiteiten van de organisatie voortvloeien, voor zover de personen die deze representativiteit betwisten geen gegevens aanbrengen die aantonen dat de aanspraken van de organisatie op representativiteit niet met de werkelijkheid overeenstemmen.³⁰¹

47. Er zijn verschillende soorten magistratenorganisaties. Zij kunnen in drie categorieën worden onderverdeeld.

Een eerste categorie omvat de organisaties die tot doel hebben de standpunten van de magistraten van een bepaald soort rechtscolleges bekend te maken en hun belangen te verdedigen.

Een tweede categorie bestaat uit de organisaties die zeggen dat zij de spreekbuis zijn van de magistraten in hun ge-

heel, en groepeerde de Nationale Commissie van de Magistratuur alsook de twee commissies die achtereenvolgens aan de oorsprong van de Nationale Commissie van de Magistratuur lagen.

In een derde categorie zitten verschillende andere organisaties.

Overigens heeft de regering onlangs een voorontwerp van wet opgesteld «houdende instelling van een Federale Raad van magistraten», dat voor advies aan de Raad van State is overgelegd.

2° De magistratenorganisaties die tot doel hebben de standpunten van magistraten van een bepaald soort rechtscolleges bekend te maken en hun belangen te verdedigen

48. Hoewel dat soort organisaties al sinds het einde van vorige eeuw is ontstaan, werden de meeste ervan sinds 1970 opgericht.

De organisaties van beroepsmagistraten³⁰² die tot deze categorie behoren, zijn, in chronologische volgorde van oprichting:

- het Koninklijk Verbond der vrede- en politierechters;
- het Verbond van kinderrechters, thans Nationale Federatie van de jeugdmagistraten;
- het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg;
- de Unie der rechters van de rechtbanken van koophandel;
- de Unie van de magistraten der hoven van hoger beroep;
- de Belgische Vereniging van onderzoeksrechters.

Enkel de eerste organisatie werd opgericht op initiatief van de minister van Justitie. De andere zijn ontstaan ten gevolge van initiatieven van magistraten, hoewel die initiatieven soms door de minister van Justitie werden goedgekeurd.

49. a) *Het Koninklijk Verbond der vrede- en politierechters.* Voor zover ik weet, is dit de oudste magistratenorganisatie van het land. Was het bij zijn ontstaan een gewone feitelijke vereniging, sinds 1922 is het een vereniging zonder winstoogmerk.

Op initiatief van de toenmalige minister van Justitie Le Jeune, was in juli 1892 een congres van de vrederechters georganiseerd waar werd beslist een beweging op te richten die alle vrederechters van het land zou groeperen. Dadelijk werd een voorlopig comité in het leven geroepen.³⁰³

³⁰² Er bestaat minstens één organisatie van niet-beroepsrechters: l'Union des juges consulaires de Belgique.

³⁰³ Op 21 maart 1892, in zijn rondschriften toegezonden aan alle vrederechters, schreef minister Le Jeune onder andere hieromtrent: «A la suite de la réunion à laquelle MM. les juges de paix ont été convoqués à Bruxelles au mois de juillet de l'année dernière, l'idée s'est fait jour d'établir, entre ces magistrats, des relations destinées à faciliter l'étude en commun des questions qui intéressent l'exercice de leurs fonctions, leur situation dans la magistrature du pays et leur compétence. J'ai pensé, de mon côté, que le retour périodique d'une réunion dans laquelle les juges de paix discuteraient, entre eux, les questions qui se rapportent, dans le domaine de leurs attributions, à la criminalité en général, et spécialement, à la protection de l'enfance et à la répression du vagabondage et de la mendicité, con-

²⁹⁸ *Gedr. St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1, p. 7.

²⁹⁹ Tot op heden werd de Nationale Commissie van de Magistratuur niet geïnstitutionaliseerd; zie *infra*, nr. 61.

³⁰⁰ R.v.St., arrest nr. 12521 van 12 juli 1967, *Arr. R.v.St.*, 1967, 804.

³⁰¹ Zie R.v.St., arrest van 12 juli 1967, in vorige noot vermeld.

De vereniging werd gesticht in het Paleis der Academiën te Brussel in april 1893 tijdens een nieuw congres waarop de minister van Justitie opnieuw alle vrederechters had uitgenodigd.

De stichters van de groepering beschouwden deze meer als een middel om de kantonmagistraten uit hun isolement te halen dan als een academie voor de studie van rechtsproblemen die tot de bevoegdheid van magistraten behoren of als een vakvereniging die uitsluitend professionele belangen behartigde. Zij wilden de solidariteit en de confraterniteit tussen vrederechters verstevigen en de beste middelen tot stand brengen om de werking van de kantonmagistraten te vereenvoudigen en te versterken.

Het verbond zou een tijdschrift uitgeven, *Le Journal des Juges de paix*, dat haar officieel orgaan zou zijn.

Het bureau was samengesteld uit 18 leden, zijnde 2 per provincie, en die zouden voor een periode van vier jaar door hun collega's worden verkozen.³⁰⁴

50. b) *De Nationale Federatie van de jeugdmagistraten* is ontstaan uit een verbond dat dateerde van 1913. In maart 1913 nodigde de kinderrechtster van Nijvel zijn collega's kinderrechtsters uit om op 4 mei van hetzelfde jaar in Brussel samen te komen en er vanuit praktisch oogpunt verschillende kwesties te onderzoeken die voortkwamen uit de toepassing van de wet van 15 mei 1912 op de kindbescherming. De rechters van het hele land stemden eenparig in met het initiatief dat zonder voorbehoud werd goedgekeurd door de toenmalige minister van Justitie. De stichting van de «Union des juges des enfants» was dus een feit. Haar statuten werden evenwel pas in februari 1951 in algemene vergadering goedgekeurd.

Nadat de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming was goedgekeurd kwamen twee afzonderlijke organisaties in de plaats van dat verbond: het Verbond van de jeugdrechters van het Rijk, waarvan de statuten door de algemene vergadering in mei 1967 werden goedgekeurd, en het Verbond der magistraten van de jeugdparketten.

Om de bestaande structuren te vereenvoudigen besloten de jeugdrechters en de leden van de jeugdparketten in maart 1982 om samen een nieuwe vereniging op te richten die de twee vorige zou vervangen: de Nationale Federatie van de jeugdmagistraten die twee unies omvat: de Unie van de Ne-

derlandstalige jeugdmagistraten en de «Union des magistrats de la jeunesse d'expression française».

De nationale federatie en de unies bedoelen oplossingen te zoeken voor problemen die rijzen bij de toepassing van de wetgeving en de reglementering in verband met jeugdbescherming, maatregelen voor te stellen om het lot van de minderjarigen en hun familie te verbeteren, mee te werken aan initiatieven ten gunste van jongeren en hun familie, te adviseren over alle vragen die hun worden voorgelegd door de bevoegde overheid, de werkmethode te verbeteren, confraterniteitsrelaties tussen jeugdrechters te doen ontstaan en de betrekkingen met de andere magistratenverenigingen te harmoniseren.³⁰⁵

51. c) *Het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg* is een vereniging die in februari 1970 het licht zag ten gevolge van een ontmoeting van magistraten van eerste aanleg van Antwerpen en van Charleroi die het jaar ervoor had plaatsgevonden.

Het Verbond wil meer bepaald naar middelen zoeken om de gerechtelijke dienst doeltreffender te maken, de persoonlijke contacten en de solidariteit tussen de leden te bevorderen en hun morele en beroepsbelangen te verdedigen en behartigen.

De laatste jaren heeft het Verbond van de magistraten van eerste aanleg zich, naast kwesties over het materieel statuut van de magistraten van eerste aanleg (wedden en pensioenen), toegespitst op diverse andere items inzake materieel recht of gerechtelijk recht: het statuut van de enige rechter, dat van de stagiairs, de opleiding van de magistraten, het voorontwerp van het Strafwetboek, de begrotingen van justitie van 1989 en de volgende jaren, de rol van een onafhankelijk openbaar ministerie, de deontologie.³⁰⁶

³⁰⁵ De nationale voorzitter en ondervoorzitter zijn de woordvoerders van de nationale federatie bij de ministeries en andere instanties met nationale bevoegdheden, terwijl de voorzitters en ondervoorzitters van de unies de woordvoerders zijn bij de ministeries en andere instanties met communautaire bevoegdheden.

Van de federatie maken deel uit de jeugdrechters en de magistraten van de jeugdparketten bij de rechtbanken van eerste aanleg die erom verzoeken.

³⁰⁶ Voor de volgende twee jaren, stelt het Verbond zich vijf doelstellingen: het onderhouden van nauwe banden met zijn leden, het uitbreiden van zijn representativiteit, het stichten van werkgroepen, het verstevigen van de solidariteit tussen de magistraten en het samenwerken met de Nationale Commissie van de Magistratuur.

Dankzij de verspreiding van een maandelijks bulletin zal het behoud van het contact met de leden gewaarborgd zijn.

De uitbreiding van de representativiteit zal verwezenlijkt worden door het voeren van een «infiltratiebeleid» in de arrondissementen, door bijkomende arrondissementsafgevaardigden aan te werven en door het aantal bezoeken in de arrondissementen te vermeerderen.

Werkgroepen toegespitst op andere kwesties dan die welke betrekking hebben op de herwaardering van het statuut van de magistraten zullen opgericht worden, zoals reeds gebeurd is inzake tuchtrecht en schade inzake verkeersongevallen.

De solidariteit tussen magistraten zal versterkt worden door het ontwikkelen van nauwe banden met de gepensioneerde magistraten en met de gerechtelijke stagiairs.

Het Verbond zal verder met de Nationale Commissie van de Magistratuur samenwerken aangezien het de «eenstemmigheid» hoog stelt en oordeelt dat de tussenkomsten van geïsoleerde magistraten

tribuerait à assurer l'uniformité nécessaire dans la saine application des principes dont la loi du 27 novembre 1891 s'est inspirée. L'institution de cette conférence annuelle des juges de paix se concilie parfaitement avec la réalisation du projet dont la réunion de juillet 1892 a fait naître l'idée.»

³⁰⁴ Sindsdien, op enkele uitzonderingen na, organiseert het Verbond een jaarlijks congres.

Tijdens zijn bijeenkomst van 19 januari 1922, besloot het bureau het Verbond der vrederechters in een VZW om te vormen, overeenkomstig de bepalingen van de wet van 27 juni 1921. De statuten van de vereniging bepalen haar benaming (artt. 1 tot 5), haar toetredingsvoorwaarden (art. 6), haar administratie (artt. 7 tot 16), de algemene vergaderingen (artt. 17 en 18), de gewestelijke bijeenkomsten (artt. 19 tot 22), het beheer en de redactie van het *Tijdschrift van de vrederechters*, (artt. 23 tot 28), de middelen van de groepering (artt. 29 tot 31) en de wijzigingen in de statuten (artt. 32 en 33).

In 1991 werden deze statuten enigszins gewijzigd. Bij deze gelegenheid werd de benaming van het verbond veranderd in het «Koninklijk Verbond der vrede- en politierechters».

Alle effectieve, emeriti of eremagistraten van eerste aanleg alsook de gerechtelijke stagiairs kunnen tot het Verbond toetreden, de rechters in sociale zaken en de consulaire rechters niet. De toetreding tot het Verbond blijkt uit de betaling van de bijdrage.³⁰⁷

52. d) *De Unie der rechters van de rechtbanken van koophandel* heeft in 1970, bij de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek de Unie der referendarissen vervangen die in 1937 was opgericht.

Haar activiteiten zijn tot eind 1983 blijven doorgaan. Op een vergadering van de voorzitters van de rechtbanken van koophandel in december 1990 werd besloten om de Unie, die al zeven jaar in winterslaap was, nieuw leven in te blazen. De eerste vergadering van de herrezen Unie vond plaats in april 1991.

In het manifest dat tijdens die vergadering werd goedgekeurd, wordt erop gewezen dat de Unie eerst en vooral de vriendschap wil bevorderen tussen de beroepsmagistraten die het ambt van rechter in de rechtbanken van koophandel uitoefenen. Het stelt dat de leden van de Unie zich samen met het Verbond van de magistraten van eerste aanleg willen inzetten om een morele en materiële herwaarderung van de eerstelijns beroepsmagistraten te verkrijgen en met dat Verbond meer diepgaand overleg wensen over alle aspecten die enkel verband houden met de specifieke behoeften of wensen van het rechtscollege, waarvan zij willen dat het, in de meest brede zin, economisch is. Het vraagt ook dat de wetgever bemoeiingen doet om een nationale commissie of raad van de magistratuur te institutionaliseren «*même si au départ, il ne s'agissait que d'un organe consultatif, pourvu qu'il soit représentatif de toute la magistrature belge et que la juridiction commerciale actuelle y soit judicieusement et suffisamment représentée*». Ten slotte dringt het manifest erop aan dat de Unie, in het belang van de specifiek economische rechtspraak, in voortdurend overleg zou blijven met het Verbond van de magistraten van eerste aanleg, het Belgisch Verbond van consulaire rechters en het Nationaal Verbond

of van groepen van weinig representatieve magistraten inefficiënt zijn.

³⁰⁷ Het Verbond wordt bestuurd door een uitvoerend bureau bestaande uit elf leden, verkozen door de algemene vergadering voor een termijn van twee jaren. Eerst wordt de voorzitter verkozen bij absolute meerderheid. De vijf rechtsgebieden van de hoven van beroep worden, bij voorkeur en voor zover voldoende kandidaten zich aanmelden, vertegenwoordigd door twee leden van het bureau. Het uitvoerend bureau is belast met het dagelijks beheer en de uitvoering van de beslissingen van het Verbond. Het roept de raad bijeen telkens als het nodig blijkt en minstens om de vier maanden. De raad bestaat uit het uitvoerend bureau en één afgevaardigde per gerechtelijk arrondissement, aangewezen binnen het arrondissement door de leden van de unie voor een termijn van twee jaren. Het gerechtelijk arrondissement Brussel wordt echter vertegenwoordigd door een afgevaardigde van elke taalrol. Teneinde de nauwe banden met de basis te bevorderen kan daarenboven een tweede afgevaardigde aangewezen worden voor de arrondissementen met meer dan zestig magistraten.

De leden van het Verbond worden bijeengeroepen in gewone of buitengewone algemene vergaderingen. De gewone algemene vergadering wordt jaarlijks gehouden tijdens het vierde kwartaal. De financiële middelen van het Verbond bestaan inzonderheid uit de bijdragen.

van de magistraten van de hoven van hoger beroep en contacten zou onderhouden met de Internationale Unie van magistraten en met de parketten.³⁰⁸

53. e) *De Unie der magistraten van de hoven van hoger beroep* ontstond in 1971 op initiatief van de magistraten van het Hof van Beroep te Luik die in februari van hetzelfde jaar een resolutie in die zin hadden aangenomen. Het is een feitelijke vereniging die tot doel heeft: de oprichting van een nationale unie van al de magistraten van het Rijk te bewerkstelligen, de middelen op te sporen die de vervulling van de taak van de magistratuur en de algemene werking van de magistratuur kunnen bevorderen, de leden voorlichting te verstrekken op juridisch en op administratief gebied, de persoonlijke contacten tussen de leden en de solidariteit tussen de korpsen te ontwikkelen en de belangen van de leden en die van het ambt te behartigen en te verdedigen.

Tot de unie kunnen toetreden de effectieve, emeriti en ereberoepsmagistraten die lid zijn of geweest zijn van een hof van beroep, een arbeidshof, het militair gerechtshof of van het openbaar ministerie bij een van die hoven. De toetreding tot de Unie blijkt uit de betaling van de bijdrage.³⁰⁹

³⁰⁸ Sindsdien heeft de Unie haar werkzaamheden hoofdzakelijk voortgezet in de zes commissies die zij heeft opgericht ter behandeling van de problemen die zich respectievelijk voordoen inzake gerechtelijke organisatie, economisch recht, bedrijven in moeilijkheden, procedure, documentatie, specifieke rechtspraak (Justel) en informatie van de rechtsonderhorigen.

In september 1995 heeft de Unie een belangrijk colloquium georganiseerd met als thema «*Vingt-cinq ans de juridiction économique des tribunaux de commerce depuis la réforme judiciaire*» ter studie van de problemen die gerezen zijn in het kader van de wetgeving inzake bedrijven in moeilijkheden, de nieuwe perspectieven in het vennootschappenrecht, de Europese dimensie van het economisch en sociaal recht alsook de voorstellen met betrekking tot de oprichting van een volwaardig rechtscollege in handelszaken en economische aangelegenheden met een economisch openbaar ministerie en raadgevers in handelszaken.

In januari 1996 heeft de Unie aan de minister van Justitie, op zijn verzoek, een nota toegezonden betreffende de wetsvoorstellen inzake faillissement, gerechtelijk akkoord, akkoord en uitstel ...

³⁰⁹ De Unie wordt bestuurd door een raad samengesteld uit een voorzitter, twee ondervoorzitters en één afgevaardigde per hof, per parket-generaal en per auditors-generaal. Elke afgevaardigde heeft een plaatsvervanger. De voorzitter en de twee ondervoorzitters worden verkozen door de gewone algemene vergadering voor een termijn van twee jaren, terwijl de andere leden van de raad aangewezen worden voor dezelfde termijn van twee jaren in de schoot van hun respectieve korpsen door hun collega's in dat korps die lid zijn van de Unie.

De raad vertegenwoordigt de Unie en beslist in alle materies, behalve die welke krachtens de statuten tot de bevoegdheid van de algemene vergadering behoren.

Het dagelijks bestuur gebeurt door een uitvoerend bureau, bestaande uit de voorzitter, de twee ondervoorzitters, de secretaris, de penningmeester van de raad en twee leden verkozen binnen de raad.

De leden van de Unie worden bijeengeroepen in gewone of buitengewone algemene vergaderingen.

De gewone algemene vergadering komt jaarlijks bijeen op de tweede dinsdag van oktober.

De financiële middelen van de Unie bestaan uit de bijdragen, giften en subsidies.

54. f) *De Belgische Vereniging van onderzoeksrechters* is een feitelijke vereniging die pas onlangs werd opgericht.

Vóór 1996 kwamen de onderzoeksrechters sporadisch bijeen om problemen die hen inzonderheid betroffen te bespreken.

In maart 1996 organiseerde het ministerie van Justitie in Ittre een bijzondere opleidingssessie voor onderzoeksrechters. Bij die gelegenheid verklaarden de aanwezige onderzoeksmagistraten dat zij samen een vereniging wilden oprichten die als representatief orgaan zou gelden en tevens een discussieforum zou zijn voor alle problemen en kwesties die de onderzoeksrechters direct of indirect aanbelangen. Het bureau van de vereniging, bestaande uit verkozen vertegenwoordigers van de verschillende arrondissementen, zou geregeld bijeenkomen in Brussel. Daar zou ook het secretariaat van de vereniging worden gevestigd.

Tijdens een vergadering de maand daarop werd besloten de minister van Justitie, de Nationale Commissie van de Magistratuur en de Nationale Vereniging van de magistraten van eerste aanleg in kennis te stellen met de oprichting van de vereniging. Hun zou gevraagd worden de vereniging te erkennen als officieel orgaan inzake alle problemen en kwesties die met de onderzoeksrechters te maken hebben. Derhalve maakten vier onderzoeksrechters die verklaarden op te treden in naam van de vereniging, bij brief van 14 mei 1996, de stichting van de vereniging bekend aan de minister van Justitie.³¹⁰

3° De magistratenorganisaties die beweren de spreekbuis van het geheel van de magistraten te zijn

55. De Nationale commissie van de magistratuur wil de magistraten van de rechterlijke orde in hun geheel in staat stellen zich als zodanig uit te drukken.³¹¹

Haar oorsprong ligt in de Commissie voor de aanpassing van de wedden die in januari 1961 werd opgericht en die van maart 1965 tot september 1969 door de Raadgevende commissie voor de magistratuur is opgevolgd.

a) *De Commissie voor de aanpassing van de wedden (1961-1965)*

56. Ten gevolge van een initiatief van procureur-generaal Hayoit de Termicourt in januari 1960, richtte minister van Justitie Lilar een jaar later de Commissie voor de aanpassing van de wedden op.

In januari 1960 was in de pers het bericht verschenen dat de Ministerraad spoedig het bedrag zou vaststellen van het totaal krediet voor de herwaardering van de wedden van de administratie. De geplande herziening zou noodzakelijker-

wijze een weerslag hebben op de wedden van althans bepaalde categorieën van de leden van de rechterlijke orde en van het personeel van de griffies, de parketten en de gerechtelijke politie. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt wilde voorkomen dat die persberichten onder het personeel van griffies, parketten en gerechtelijke politie onrust zouden zaaien en dat leden van de rechterlijke orde, in eigen naam, stappen zouden ondernemen om hun rechtmatige belangen te vrijwaren. Hij schreef daarom op 20 januari 1960 naar de toenmalige minister van Justitie Merchiers en stelde voor, enerzijds, dat de Ministerraad zou verklaren dat de door haar vastgelegde beginselen van toepassing zouden zijn op het bovenvermeld personeel en op de gerechtelijke functies waarvan de rang gelijkgesteld kan worden met hogere administratieve functies waarvan de wedde zou worden geherwaardeerd en, anderzijds, dat binnen de rechterlijke macht een commissie zou worden opgericht om de minister voor te lichten nopens de weddeschalen en de wedden. Het betrof dus een commissie die binnen de rechterlijke macht moest worden opgericht door de minister van Justitie om hem voor te lichten over de weddeschalen en wedden. Verschillende maanden verstreken zonder enige concrete reactie van de minister van Justitie op die suggesties.³¹²

In november 1960 stuurde procureur-generaal Hayoit de Termicourt aan de heer Lilar, die intussen de heer Merchiers als minister van Justitie was opgevolgd, een nieuwe brief waarin hij mededeelde dat de oprichting van de door hem voorgestelde commissie nu onverwijld geboden was en waarin hij tevens zijn standpunt te kennen gaf over de samenstelling van die commissie, zonder evenwel namen te noemen.³¹³ In zijn antwoord van 16 december 1960 liet de mi-

³¹² In zijn antwoord aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie van 26 januari 1960, heeft de minister van Justitie onder andere de intentie van de ondervoorzitter van de Raad kenbaar gemaakt om een aanpassingscommissie op te richten belast met de gelijktijdige invoering van de weddeverhogingen voor ambtenaren en magistraten.

Aangezien enkele maanden later bleek dat de herwaardering van de wedden van de administratie eerstdaags verwezenlijkt ging worden en dat de aanpassingscommissie nog steeds niet opgericht was, heeft de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie de minister van Justitie op 24 juni 1960 opnieuw aangeschreven om met aandrang te vragen dat, met het akkoord van de ondervoorzitter van de Raad, voormelde commissie opgericht zou worden.

De minister van Justitie heeft daarop aan de h. Hayoit de Termicourt gemeld dat hij bij de ondervoorzitter van de Raad aandrang op een snelle oprichting van de Commissie.

Een herinneringsbrief van de procureur-generaal van 13 oktober bleef zonder gevolg.

³¹³ In zijn brief van 10 november 1960, maakte de h. Hayoit de Termicourt gewag van het feit dat de titel van de memorie van toelichting van het ontwerp van de wet voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel vermeldde dat, wat de wedden van de ambtenaren betrof, de regering de in beginsel getroffen maatregelen vanaf 1 januari 1961 zou toepassen. In dezelfde brief, formuleerde de h. Hayoit de Termicourt eveneens precieze voorstellen m.b.t. de samenstelling van de commissie. Hij legde uit: «Elle (la Commission) me paraît devoir comprendre un conseiller à la Cour de cassation, président, un avocat général près cette cour, un magistrat du siège ou du parquet de chacune des cours d'appel, un magistrat du siège ou du parquet de la cour militaire, un magistrat du siège d'un tribunal de première instance, un magistrat du par-

³¹⁰ «Dans l'esprit du pacte entre les acteurs de la justice», schreven deze magistraten, «l'association se déclare prête à assumer sa responsabilité et à apporter sa collaboration pour l'élaboration d'accords négociés plutôt que l'imposition d'un cadre d'action. Notre association donnera volontiers suite à toute question ou invitation que votre Excellence formulerait à ce sujet.»

³¹¹ De groepsbelangen van de griffiers, de secretarissen en het personeel van de griffies en parketten worden verdedigd door de Nationale Confederatie der griffiers, parketsecretarissen en personeel van de griffies en de parketten van hoven en rechtbanken, afgekort C.E.N.E.G.E.R., een in juli 1946 opgerichte VZW.

nister van Justitie aan de procureur-generaal weten dat hij van plan was een sub-commissie op te richten die enkel zou bestaan uit magistraten en die hem een oplossing voor de betreffende problemen zou moeten voorstellen. Later zouden twee magistraten van die sub-commissie moeten deelnemen aan de werkzaamheden van een ruimere commissie die niet alleen uit magistraten zou bestaan maar ook uit ambtenaren van andere bij dezelfde problematiek betrokken departementen. De minister wees ook de magistraten aan die hij tot leden van die commissie wilde benoemen.³¹⁴

De in januari 1961 opgerichte Commissie voor de aanpassing van de wedden had aanvankelijk een opdracht die beperkt bleef tot het onderzoek van twee problemen: dat van de overeenstemming tussen de wedden van magistraten en ambtenaren en dat van de presentiegelden voor de magistraten in de door de regering ingestelde Commissies. Die opdracht leidde tot een verslag van 22 juni 1961.

Op dat ogenblik was de commissie niet bevoegd om wijzigingen voor te stellen die, als ze werden aangenomen, een weerslag zouden hebben gehad op wat door de rechterlijke organisatie was vastgelegd; hoewel de Commissie bepaalde onregelmatigheden had vastgesteld in de verhoudingen tussen verschillende graden van de hiërarchie en het verkieslijk zou geweest zijn die te verhelpen, deed zij dienaangaande geen enkel voorstel.

Op 3 en 18 september 1963 stuurde minister van Justitie Vermeylen twee brieven aan eerste voorzitter van het Hof Giroul, waarin hij meldde dat de Commissie voor de aanpassing van de wedden zou worden samengeroepen in oktober 1963 om verschillende problemen te onderzoeken betreffende de gedeeltelijke heraanpassing van de pecuniaire

quet d'un tribunal de première instance, un référendaire ou référendaire adjoint d'un tribunal de commerce et un juge de paix.»

De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie voegde eraan toe dat indien de minister verkoos niet zelf de commissie samen te stellen, de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie deze taak op zich zou kunnen nemen teneinde de commissie toe te laten haar taken op 28 november 1960 aan te vatten.

³¹⁴ De minister was van zin vijftien magistraten aan te stellen: twee magistraten van het Hof van Cassatie, zes magistraten van de hoven van beroep, twee voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg, twee procureurs des Konings, één vrederechter, één referendaris en één adjunct-referendaris van de rechtbanken van koophandel. De minister vroeg eveneens aan de h. Hayoit de Termicourt of hij bezwaren had tegen de medewerking van de h. advocaat-generaal Ganshof van der Meersch aan de werkzaamheden van de commissie.

Op 20 december 1960, liet de h. Hayoit de Termicourt aan de minister weten dat hij geen bezwaren had tegen de aanstelling van advocaat-generaal Ganshof van der Meersch als lid van de zogenaamde aanpassingscommissie en hij stelde ook voor de ledenlijst aan te vullen met een magistraat van de militaire gerechten.

Op 23 december 1960, met de goedkeuring van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, verzocht de minister van Justitie de h. Pedro Delahaye, raadsheer in het Hof van Cassatie, om deel te nemen aan de werkzaamheden van de commissie en deze voor te zitten. In zijn brief, preciseerde hij: «La commission aura pour objet d'examiner la question de l'équivalence entre les traitements des magistrats et ceux des fonctionnaires. Elle aurait à me faire des suggestions au sujet des solutions à envisager. Je souhaiterais également que la Commission examine le problème des jetons de présence alloués aux magistrats dans les commissions instituées par le gouvernement.»

hiërarchie van de magistratuur en de griffiers, met dien verstande dat haar werkzaamheden zouden onderzocht worden op een vergadering van de eerste voorzitters en de procureurs-generaal.³¹⁵

Na die uitbreiding van haar oorspronkelijke opdracht legde de Commissie voor de aanpassing van de wedden op 18 juni 1964 een verslag neer over wat genoemd werd «certaines anomalies apparaissant dans la hiérarchie pécuniaire de l'Ordre judiciaire».

Toen wijzigingen dienden te worden aangebracht in de samenstelling van de Commissie gebeurde dat bij beslissing van de minister van Justitie op voorstel van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie.

De Commissie voor de aanpassing van de wedden was dus een commissie die op initiatief van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie door de minister van Justitie binnen de rechterlijke macht werd opgericht. De bedoeling was dat zij de minister zou voorlichten over sommige door hem bepaalde aangelegenheden. Haar werkzaamheden werden ter beoordeling voorgelegd aan de eerste voorzitters en de procureurs-generaal. In die zin kan worden gezegd dat zij een emanatie was van de korpschefs van de rechterlijke macht.

b) De Raadgevende commissie voor de magistratuur (1965-1969)

57. Geleidelijk aan bleek dat de rol van de Commissie voor de aanpassing van de wedden, als haar benaming werd verruimd, nuttigerwijze zou kunnen worden uitgebreid tot het onderzoek van andere problemen die de rechterlijke macht aanbelangen. Eerste voorzitter Bayot ondernam stappen in die zin bij minister van Justitie Vermeylen en in maart 1965 stemde deze in met de wijziging van de benaming van de Commissie en met de uitbreiding van haar opdracht.

Aldus werd de Commissie voor de aanpassing van de wedden omgedoopt tot «Raadgevende commissie voor de magistratuur». Voortaan «zal zij de rol vervullen van een raadgevend studieorgaan waaraan de minister van Justitie, de hoge rechterlijke overheid en de betrokkenen, langs die overheid om hun problemen betreffende de morele, beroeps- en materiële belangen van de leden der rechterlijke orde zullen overleggen met het oog op het onderzoek ervan».³¹⁶

De instelling van de Raadgevende commissie voor de magistratuur kwam eigenlijk tegemoet aan een driedubbele zorg van de korpschefs van uw Hof. Die wilden in de eerste plaats op verheven maar toch doeltreffende wijze de morele en materiële belangen van de leden van de rechterlijke macht verdedigen. Hun bedoeling was ook te voorkomen dat beperkte en verspreide groepen zich afzonderlijk tot parlementsleden zouden wenden om een verbetering te verkrijgen van de toestand van bepaalde categorieën van leden van de rechterlijke macht, aangezien tot dan toe doorgaans alleen dergelijke initiatieven succes hadden gekend. Ten slotte hoopen zij de magistratuur te kunnen behoeden voor de opko-

³¹⁵ Brief van de h. eerste voorzitter Giroul op 30 oktober 1963 aan minister Vermeylen.

³¹⁶ Brief van 19 maart 1965 van de h. Wauters, toen raadsheer in het Hof van Cassatie, voorzitter van de Commissie, aan de eerste voorzitters van de hoven van beroep en de procureurs-generaal bij deze hoven.

mende neiging tot een zekere vorm van syndicalisme waarvan zij oordeelden dat het weinig verenigbaar was met de traditionele terughoudendheid en discretie van de rechterlijke macht.³¹⁷

Bij gebreke van een organiek statuut werden de leden van de Commissie aangewezen door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat Hof en werden de kandidaturen vervolgens ter goedkeuring aan de minister van Justitie voorgelegd.

De korpschefs van het Hof van Cassatie hebben steeds in de mate van het mogelijke, de representativiteit van de Commissie zorgvuldig willen verzekeren. Daartoe kozen zij haar leden uit de magistraten van de verschillende landsgedeelten en uit de verschillende functies in het gerecht.

De Commissie stelde verschillende verslagen op over problemen die de leden van de rechterlijke macht aanbelangen. Zij had contact met regering en parlement om haar standpunten kenbaar te maken. Toch moet worden vastgesteld dat wat betreft de verwezenlijking van de door haar voorgestelde maatregelen de balans teleurstellend is. Zij werd nooit geraadpleegd door de minister van Justitie die overigens, in verband met de oplossing van bepaalde problemen, nooit enige, zelfs niet morele, verbintenis jegens haar aanging. Bij de politici vielen haar wensen en eisen vrijwel steeds in dovemansoren.

De praktische onmacht van de commissie om doeltreffend op te treden deed bij haar leden een gevoel van frustratie ontstaan terwijl bij de andere magistraten de indruk groeide dat haar initiatieven onvoldoende of onaangepast waren. Dat leidde tot een niet te ontkennen malaise. In die omstandigheden rees de vraag of het bestaan van de commissie in die vorm diende te worden verlengd.

De Raadgevende commissie voor de magistratuur had ongetwijfeld een ruimere taak dan de Commissie voor de aanpassing van de wedden maar zij bleef, binnen de rechterlijke macht, een studie- en adviescommissie, waarvan de werkzaamheden over de eerste voorzitters en de procureurs-generaal liepen.

*c) De Nationale Commissie van de magistratuur
(sinds 1969)*

58. Begin maart 1969, tijdens de onderhandelingen over de herziening van de wedden van de rechterlijke orde, die door de Raadgevende Commissie van de magistratuur waren aangevat, uitte minister van Justitie Vranckx de wens dat de magistraten voortaan niet meer zouden worden vertegenwoordigd door een commissie waarvan de leden in feite door de korpschefs werden aangewezen, maar door een commissie van magistraten die door hun gelijken waren verkozen. Dat initiatief ging uit van de dubbele zorg om, enerzijds, eenieders belangen in aanmerking te nemen en te coördineren en, anderzijds, te vermijden dat magistraten hetzij in naam van een bepaalde groep, hetzij in eigen naam, bij de leden van de Wetgevende Kamers zouden aankloppen.³¹⁸

³¹⁷ Brief van de h. eerste voorzitter Bayot en de h. procureur-generaal Hayoit de Termicourt op 5 december 1967 aan de h. minister van Justitie.

³¹⁸ Deze wens werd op 20 maart 1969 door de kabinetschef van de minister van Justitie medegedeeld aan de afgevaardigden van de Commissie.

Op 27 maart 1969 gaf de Raadgevende Commissie van de magistratuur vrijwel unaniem dezelfde wens te kennen. Haar voorzitter was van oordeel «qu'il était essentiel dans la perspective de la nouvelle orientation de la Commission, qui était considérée par certains comme une émanation de la hiérarchie, qu'elle apparaisse indépendante de celle-ci et que le corollaire de la désignation des membres par leurs pairs soit la désignation du président par les membres de la Commission».³¹⁹

Op 14 mei 1969, op uitnodiging van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en van de procureur-generaal bij dat Hof en onder hun voorzitterschap, vergaderden de eerste voorzitters van de hoven van beroep en de procureurs-generaal bij die hoven, de eerste voorzitter van het militair gerechtshof en de auditeur-generaal in het Justitiepaleis te Brussel. De voorzitter, de ondervoorzitter en twee afgevaardigden van de Raadgevende Commissie woonden de vergadering bij. De bedoeling was om, aan de hand van twee nota's van de twee afgevaardigden van de Commissie, te onderzoeken hoe de structuur van de Raadgevende Commissie van de magistratuur diende te worden gewijzigd om haar vertegenwoordigend karakter te verbeteren, overeenkomstig de door haar op haar zitting van 27 maart 1969 uitgedrukte wens. Om die wens te verwezenlijken diende de Commissie op twee punten te worden gewijzigd: haar samenstelling en de wijze waarop haar leden werden aangewezen.

Met betrekking tot de samenstelling van de Commissie werd beslist dat zij zou bestaan uit twee magistraten van het Hof van Cassatie,³²⁰ zes magistraten van de hoven van beroep, vijftien magistraten van de rechtbanken van eerste aanleg,³²¹ twee referendarissen van de rechtbanken van koop-handel, vier magistraten van de vrederechten en twee magistraten van de militaire gerechten. In de mate van het mogelijke zouden zetel en parket, wat betreft het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en de rechtbanken van eerste aanleg, in gelijke mate vertegenwoordigd zijn. Voor elke categorie van gerechten zou het taalevenwicht in acht worden genomen.

Wat betreft het aanwijzen van de leden van de Commissie werd beslist dat zij voortaan door hun gelijken zouden worden verkozen.³²² Tegelijk met de effectieve leden zouden tevens plaatsvervangers worden aangewezen. De effectieve le-

³¹⁹ Brief van de h. raadsheer Wauters op 7 mei 1969 aan de h. eerste voorzitter Bayot geadresseerd.

³²⁰ De eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat Hof hebben zich nochtans het recht voorbehouden om slechts één lid te doen aanwijzen.

³²¹ Zijnde twee magistraten voor elk van de zes dichtst bevolkte provincies en één magistraat voor elk van de drie minst bevolkte provincies.

³²² De magistraten van het Hof van Cassatie, van de hoven van beroep en van de militaire gerechten zouden aangewezen worden tijdens een algemene bijeenkomst respectievelijk van die hoven en van het auditors-generaal.

Het aanwijzen van de vrederechters en van de referendarissen zou door de unies gedaan worden.

De magistraten van elke rechtbank en parket van eerste aanleg zouden een afgevaardigde van de zetel en van het parket aanwijzen.

Die afgevaardigden zouden per provincie bijeenkomen om de twee leden van de Commissie of het enig lid ervan aan te wijzen dat de provincie vertegenwoordigt.

den en hun plaatsvervangers zouden voor een termijn van vier jaar worden gemandateerd en herkiesbaar zijn. De voorzitter en de ondervoorzitter zouden worden verkozen door de nieuw gemandateerde leden.

Enkele dagen later stuurden de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de procureur-generaal bij dat Hof een afschrift van het proces-verbaal van de vergadering van 14 mei 1969, respectievelijk aan de eerste voorzitters van de hoven beroep en het militair gerechtshof, aan de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en aan de auditeur-generaal bij het militair gerechtshof.³²³

De nieuwe commissie – Nationale Commissie van de magistratuur genoemd – werd op initiatief van minister van Justitie Vranckx op 25 september 1969 ingesteld.

De bedoeling was een instelling in het leven te roepen van de magistraten van verschillende gerechten, die gerechtigd zou zijn dezer bezorgdheid te verwoorden en zich bij wege van advies uit te spreken in materies die rechtstreeks met de uitoefening van hun functies verband houden. Tijdens haar beraadslagingen oordeelde de Commissie dat het aangewezen was haar werkzaamheden niet te beperken tot de weddeproblematiek maar die te verruimen tot de hele problematiek in verband niet alleen met het vrijwaren van de morele en materiële belangen van de leden van de rechterlijke orde maar ook met de verbetering van de werking van het gerecht, nu die verschillende problemen onderling nauw verbonden waren, met name de gespecialiseerde opleiding van de magistraten tijdens hun studie, de benoemingsvoorwaarden, de rekrutering, de bijscholing, het pensioen van weduwen en wezen, enz. Dat programma droeg de goedkeuring weg van de minister van Justitie.

De Commissie heeft geen rechtspersoonlijkheid en is tot nog toe door geen enkele wet geïnstitutionaliseerd.

59. Volgens de op 25 januari 1992 door de algemene vergadering van de Commissie aangenomen statuten heeft zij als doel: de onafhankelijkheid van de magistraten te vrijwaren, de rechterlijke organisatie en activiteiten te verbeteren, de morele en materiële belangen van de magistraten te verdedigen, gesprekspartner te zijn ten aanzien van de Staatsmachten, dit alles met eerbiediging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (art. 1 statuten).

De raad van de Commissie bestaat uit 46 leden, verkozen voor een termijn van vier jaar; een lid wordt gekozen uit en door de magistraten van het Hof van Cassatie; vijftien leden worden gekozen uit en door de magistraten van hoger beroep; vijfentwintig leden worden gekozen uit en door de magistraten van de graad van eerste aanleg; vier leden worden gekozen uit en door de vrederechters en politierechters; een lid wordt gekozen uit en door de magistraten van het militair gerechtshof (art. 2 statuten). De raad vergadert

minstens tweemaal per jaar na oproeping door de voorzitter (art. 4 statuten).

Het bureau wordt samengesteld uit vijftien leden van de raad en kiest de voorzitter, twee ondervoorzitters, een secretaris en een penningmeester (art. 2 statuten). Het verzekert de permanente werking van de Commissie, inzonderheid door de beslissingen van de raad uit te voeren, door de vergaderingen van de raad voor te bereiden, door voorstellen te formuleren en initiatieven te nemen in het licht van het beleid bepaald door de raad, door de externe contacten van de Commissie te voeren en te leiden (art. 4 statuten).

De Commissie neemt alle beslissingen die zij nodig acht tot het bereiken van de doelstellingen in haar statuten aangeduid. Zij kan op eigen initiatief advies uitbrengen aan de organen van de wetgevende en/of uitvoerende macht (zowel op nationaal als op communautair en gewestelijk niveau) over alle aangelegenheden die betrekking hebben op de organisatie en de werking van het gerecht.

De voltallige Commissie en het bureau van de Commissie houden zeer talrijke vergaderingen.³²⁴

Wanneer sommige verenigingen van magistraten van een zelfde gerechtelijke geleding of de Belgische afdeling van de Internationale unie van magistraten bepaalde aanspraken willen doen gelden, doen zij dat doorgaans door bemiddeling van de Commissie.

In sommige aangelegenheden kan het noodzakelijk blijken dat de korpschefs en de Nationale Commissie van de magistratuur hun krachten bundelen en hun acties op elkaar afstemmen. Aldus heeft het college van de korpschefs van de hoven en hun parketten herhaaldelijk de voorzitter van de Nationale Commissie van de magistratuur uitgenodigd op zijn vergaderingen om deel te nemen aan de discussies over het probleem van de pensioenen van de magistraten, een van de punten van de agenda.

Bij het begin van haar bestaan vond de Nationale Commissie, net als andere organisaties van magistraten trouwens, weinig gehoor bij regeringen en wetgevende kamers. Zij werd haast niet betrokken bij de totstandkoming van de wetten of besluiten die betrekking hadden op de magistratuur.³²⁵

³²⁴ Van september 1992 tot 30 januari 1996, heeft de voltallige Commissie zeven vergaderingen gehouden, terwijl het bureau, dat de permanente werking moet verzekeren, negenendertig samenkomsten heeft gehouden.

Wat de balans van de werkzaamheden van de Commissie gedurende die periode betreft, zie de brief van 30 januari 1996 van haar voorzitter, mevrouw Verrycken, aan alle effectieve magistraten.

³²⁵ BERNIS-LION, N., «Le monde des magistrats en Belgique» (II), C.R.I.S.P., nr. 867 van 8 februari 1980, p. 12.

Zo ontving de h. Wathelet, toenmalig minister van Justitie, in februari 1990 de vertegenwoordigers van de Nationale Commissie van de magistratuur, van het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg, van de Unie der magistraten van de hoven van hoger beroep, van het Koninklijk Verbond der vrede- en politierechters, van het Verbond van kinderrechters en de «Association syndicale des magistrats».

Bij die gelegenheid werd op, als constructief omschreven, wijze van gedachten gewisseld over de voornaamste bekommernissen van de magistraten en hun verenigingen. De minister van Justitie beklemtoonde de noodzaak van de institutionalisering van de Nationale Commissie, verzekerde de aanwezige magistraten dat hij de dialoog voort wilde zetten teneinde adequate oplossingen te vinden voor alle problemen i.v.m. de achterstand, de benoemingen, de vor-

De eerste voorzitters en procureurs-generaal werden verzocht aan de voorzitters van de rechtbanken en de procureurs des Konings uit te leggen waarom ze zich beter onthielden bij de aanwijzing van de afgevaardigden.

³²³ Terzelfder tijd lieten de korpschefs van het Hof van Cassatie aan de korpschefs van de hoven van beroep en arbeidshoven weten dat zij dringend de nodige maatregelen dienden te nemen opdat de hoven en rechtbanken en hun respectieve parketten de leden van de nieuwe commissie zouden aanwijzen onder de voorwaarden die besproken werden tijdens de gedachtenwisseling van 14 mei 1969.

Sedert enkele jaren is daarin evenwel een merkbare kentering waar te nemen.

De Commissie heeft talrijke problemen behandeld: de wedden,³²⁶ de leeftijd van inruststelling en de pensioenen,³²⁷ de onafhankelijkheid³²⁸ en de geloofwaardigheid³²⁹

ming, het statuut van de magistraten, de modernisering van het gerechtelijk apparaat. Hij verklaarde de nodige initiatieven te zullen nemen voor de concrete organisatie van de voortzetting van het overleg.

Zijnerzijds heeft de nieuwe minister van Justitie, de h. De Clerck, de vertegenwoordigers van de Commissie reeds herhaalde malen ontmoet, inzonderheid in het kader van de totstandkoming en de uitwerking van de gemeenschappelijke intentieverklaring van de «actoren van de justitie». Tijdens zijn gesprekken van 6 en 13 september 1995 met de afgevaardigden van de Commissie, bevestigde hij hen dat de Commissie voortaan zijn gesprekspartner zou zijn in al de aangelegenheden die de magistraten aangaan, meer in het bijzonder bij de totstandkoming van bepaalde wetten.

De vertegenwoordigers van de Commissie worden soms gehoord door de federale Kamers. Zo heeft de Kamer van Volksvertegenwoordigers in 1991 de voorzitter, de ondervoorzitter en een gewezen voorzitter van de Commissie gehoord i.v.m. het ontwerp van de wet tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de werving en de opleiding van magistraten (*Gedr. St., Kamer*, 1990-91, nr. 1565/10-90/91, pp. 2-8 en p. 13-14).

Bij elke regeringsvorming deelt de Commissie, zoals trouwens andere verenigingen van magistraten of de korpschefs, een memorandum mede aan de formateur, aan de minister van Justitie en, eventueel, aan de voorzitters van de parlementaire vergaderingen. Het gebeurt dat sommige van die memoranda aan de pers worden bezorgd.

³²⁶ De wet van 28 december 1994 die een begin van vlakke loopbaan in de magistratuur instelt en die de wedde van een aantal magistraten verhoogt (de leden van het openbaar ministerie bij de rechtbanken van eerste aanleg, bepaalde rechters van die rechtbanken en bepaalde vrede- en politierechters) vindt haar oorsprong in een akkoord dat gesloten werd tussen magistraten in de schoot van de Nationale Commissie van de magistratuur en bekrachtigd werd door minister van Justitie Wathet. Deze laatste had inderdaad de Nationale Commissie van de magistratuur laten weten dat hij over een budget ten belope van 150.000.000 fr. beschikte voor een niet-lineaire verhoging van de wedden der magistraten en verzocht haar enkele voorstellen te doen i.v.m. de bestemming ervan, rekening houdend met zijn wens om het stelsel van de vlakke loopbaan in te voeren.

De Nationale Commissie van de magistratuur dringt bij de regering aan opdat nieuwe onderhandelingen in de loop van dit jaar plaats zouden hebben. Haar leden gaan ermee akkoord dat tijdens die onderhandelingen voorrang verleend wordt aan de wedden van de leden van het Hof van Cassatie en van de magistraten van de hoven van beroep en de arbeidshoven. De voorstellen daaromtrent werden in die zin geformuleerd in haar memorandum van 8 juni 1995. Onlangs heeft een werkgroep, in samenwerking met een magistraat van het Hof van Cassatie hiertoe aangewezen door de korpschefs van de hoven, een vergelijkende tabel opgesteld over het financieel statuut van de collega's in Europese buurlanden.

³²⁷ Herhaaldelijk is de Commissie tussengekomen bij de opeenvolgende ministers van Justitie teneinde de verdediging van het specifiek pensioenstelsel van de magistraten te verkrijgen.

³²⁸ Nadat ze had vernomen dat minister van Justitie De Clerck van plan was om twee universiteitsprofessoren te belasten met het opsporen van eventuele tekortkomingen in het dossier van de zogeheten bende van Nijvel, heeft de Commissie hem op 4 december 1995 schriftelijk laten weten dat dat initiatief haar schokte en be-

van de magistratuur, de rekrutering en de opleiding, de promotiemoeilijkheden en het invoeren van een vlakke loopbaan bij een zelfde gerecht, het isolement van de magistraat, de groepsverzekering voor niet gedekte ziekte- en ziekenhuiskosten. Recent nog heeft zij een actieve rol gespeeld bij de totstandkoming en de uitwerking van de gemeenschappelijke intentieverklaring van de actoren van de justitie.³³⁰

60. De Nationale Commissie van de magistratuur, in tegenstelling tot de Commissie voor aanpassing van de wedden en de Raadgevende Commissie van de magistratuur die zij heeft opgevolgd, kan, gelet op haar samenstelling en op de wijze waarop haar leden worden aangewezen, niet voorkomen als een emanatie van de korpschefs van hoven en rechtbanken. Niettemin is het zo dat zij werd opgericht niet alleen op verzoek van de minister van Justitie en van de Raadgevende Commissie van de magistratuur, maar ook op beslissing van het college van de eerste voorzitters en procureurs-generaal van de hoven, zodat moet worden overwogen, zoals vijftien jaar geleden reeds werd beklemtoond door procureur-generaal Dumon, dat «zij is opgericht binnen de rechterlijke macht waarvan zij integrerend deel uitmaakt»... «in de schoot van de rechterlijke macht». Mijn achtbare voorganger betoogde daarbij: «Het bestaan van die commissie en haar activiteiten kunnen heilzaam zijn... Dankzij de commissie kunnen de gezamenlijke leden van de rechterlijke macht bij de verantwoordelijkheden van de korpschefs betrokken worden. Een gezonde coördinatie tussen de commissie en de gerechtelijke autoriteiten, die wettelijk belast zijn met verantwoordelijkheden jegens de drie machten en de Natie, is een absolute noodzaak. Ik ben ervan overtuigd, dat er steeds een dergelijke coördinatie zal zijn, en vertrouw daarbij op de wetenschap, bij de leden van de commissie, dat dezer bestaan alleen verantwoord blijft mits zij in de schoot van de rechterlijke macht optreedt en de uitoefening van de verantwoordelijkheden respecteert die de Grondwet en de wetten aan bepaalde magistraten toevertrouwen, zodoende aan de Natie en de politieke machten tonend dat binnen de rechterlijke macht de cohesie bestaat die haar wezenlijk moet kenmerken».³³¹

De Commissie is weliswaar, binnen de rechterlijke macht, geen emanatie van de korpschefs maar heeft er gelukkig meestal voor gezorgd dat er met hen een goede coördinatie en samenwerking bestond die, doorgaans, zowel de rechterlijke macht zelf als de magistraten ten goede is gekomen.

denkingen opriep. Toen de minister deze brief onbeantwoord liet en in zijn beslissing volhardde, meende ze op 18 december 1995 een open brief aan de Koning te moeten richten.

³²⁹ Wanneer dient gereageerd te worden tegen aantijgingen van leden van de politieke machten tegen de magistratuur of tegen bepaalde magistraten, zullen naargelang van het geval, de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie of de dichtst betrokken korpschef protesteren bij het hoofd van de vergadering of de regering waartoe de auteur ervan behoort, terwijl de Nationale Commissie van de magistratuur haar verontwaardiging eveneens kenbaar maakt in de pers via officiële mededelingen waaraan de pers gewoonlijk gevolg geeft.

³³⁰ Zie *supra*, noot 325.

³³¹ De h. procureur-generaal DUMON, *De Rechterlijke Macht, onbekend en miskend*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1981, Brussel, 1981, nrs. 14 en 32.

Persoonlijk verheug ik mij ten eerste om het klimaat van wederzijds vertrouwen dat steeds heeft geheerst tussen mevrouw Verrycken, tot voor twee dagen voorzitter van de Commissie, en mijzelf. Ik stel er prijs op haar daarvoor mijn dank te betuigen.

Tegenover de wettelijke vertegenwoordiging van de rechterlijke macht als dusdanig door de korpschefs, staat de feitelijke vertegenwoordiging van de magistraten door de Commissie. De Commissie bedoelt immers het geheel van de magistraten «ut singuli» te vertegenwoordigen, en beweert niet dat zij daarbij uit naam van de rechterlijke macht spreekt.³³² Zoals ik reeds heb opgemerkt,³³³ wenste mevrouw Verrycken, toen voorzitter van de Nationale Commissie van de magistratuur, in januari 1996 te beklemtonen: «Vanaf hun aantreden hebben de huidige leden van de N.C.M. duidelijk hun werkterrein afgebakend, om elke interferentie met de bevoegdheden van de korpsversten te vermijden: de N.C.M. vertegenwoordigt de magistraten «ut singuli».

In november 1979 vroeg volksvertegenwoordiger Van Cauwenberghe aan de toenmalige minister van Justitie of «die commissie werd beschouwd als de wijze waarop de magistratuur bij de minister van Justitie werd vertegenwoordigd». De minister sprak zich niet uit over de representativiteit van de Commissie, en antwoordde enkel dat zij «een vrije organisatie (was) van magistraten van de verschillende geledingen van de rechterlijke orde», dat hij in de loop van de gerechtelijke jaren 1978-1979 en 1977-1978 «een afvaardiging van de Commissie had ontvangen» en dat hij «ervan overtuigd was dat die contacten nuttig (konden) zijn omdat zij (hem) de gelegenheid boden de wensen van de leden van die vereniging te kennen».³³⁴

De huidige minister van Justitie, de heer De Clerck, lijkt impliciet te hebben erkend dat de Commissie feitelijk de magistraten vertegenwoordigt, inzonderheid door de contacten die hij met haar heeft onderhouden bij de totstandkoming, de ondertekening en de toepassing van de verklaring van 28 februari 1996, de zogenaamde «gemeenschappelijke intentieverklaring van de actoren van de Justitie».

Sommige magistraten zijn van oordeel dat de Commissie, sedert zij ophield een emanatie van de korpschefs te zijn en een emanatie van de basis werd, geen wettelijke grondslag meer heeft en dus haar legitimiteit heeft verloren. Anderen trekken haar representativiteit in twijfel omdat niet alle magistraten die deel ervan uitmaken regelmatig door hun collega's zouden zijn verkozen; nog anderen menen dat haar optreden niet voldoende kritisch is ten aanzien van de verschillende overheden die met de rechtsbedeling zijn belast.

Ik wens de opinie van de magistraten niet te beïnvloeden en elkeen in volle vrijheid zijn houding ten opzichte van de Commissie te laten bepalen.

61. Sedert verscheidene jaren al werden ontwerpen en voorstellen uitgewerkt om de Nationale Commissie van de magistratuur bij wet te institutionaliseren.

De idee ontstond reeds een dertigtal jaar geleden, ten tijde van de Raadgevende Commissie van de magistratuur.³³⁵ Een tekst van een voorontwerp van wet «tot instelling van de Nationale Commissie van de magistratuur» was in juni 1983 door de Commissie opgesteld en korte tijd later overgelegd aan de minister van Justitie.

In maart 1987 diende de regering bij de Senaat een wetsontwerp in tot instelling van de Nationale Commissie van de magistratuur.³³⁶ Dat ontwerp beoogde de oprichting van een Nationale Commissie van de magistratuur, ten einde «het geheel van de beroepsmagistraten die tot de Gerechtelijke Orde behoren toe te staan zich uit te drukken ten overstaan van de Minister van Justitie».

Zij zou door de minister van Justitie moeten worden geraadpleegd voor de aangelegenheden waarop boek I en II van het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek betrekking hebben, inzake elk wetsontwerp en, met uitsluiting van die welke betrekking hebben op individuele gevallen, alle ontwerpen van koninklijk besluit, alle ontwerpen van ministerieel besluit en, tenzij anders is vermeld, alle ontwerpen van ministeriële omzendbrief. Het advies zou moeten worden verstrekt binnen drie maanden, behalve wanneer de minister een andere termijn bepaalde. De Commissie zou, hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van de minister van Justitie, voorstellen kunnen doen voor de verbetering van de rechterlijke organisatie en de werking van de openbare dienst van het gerecht.

Zoals ik reeds deed opmerken gaven de opstellers van het ontwerp toe dat die institutionalisering niet ipso facto betekende dat het probleem van de representativiteit was opgelost; zij wilden alleen dat de commissie «zo representatief mogelijk was».³³⁷

³³⁵ Bij het onderzoek naar de noodzakelijke hervormingen om de doelstelling van de Raadgevende commissie te verwezenlijken, oordeelden enkele van haar leden reeds in 1967 dat, om efficiënt te zijn, de op te richten instelling representatief, geïnstitutionaliseerd en geofficieerd moest zijn, dat haar raadpleging verplicht moest worden en haar mening diende gevraagd in alle kwesties die de rechterlijke orde aanbelangen. Die magistraten waren zich wel bewust van het feit dat, bij de oprichting van een dergelijke instelling, de magistratuur meer dan waarschijnlijk de weg naar een zeker syndicalisme insloeg. In hun ogen ging die oplossing in tegen het traditioneel ideaal van terughoudendheid en discretie van de magistratuur.

Wel vroegen ze zich af of de verschillende vruchteloze en hernieuwde verzoeken van de Commissie, in haar toenmalige vorm, meer in overeenstemming waren met de waardigheid van de magistratuur en haar prestige beter dienden dan de efficiëntere tussenkomsten van de nieuwe instelling.

De destijds goedgekeurde hervormingen gingen niet in die zin en betroffen, zoals ik het reeds zei, de samenstelling van de Commissie en de aanstellingswijze van haar leden.

³³⁶ *Ged.St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1. Dat voorontwerp vindt zijn oorsprong in een eerste op 27 juni 1983 door de commissie opgestelde tekst. Op aanbeveling van de algemene vergadering van 29 september 1984, hadden de raad en het bureau van de commissie bij voorrang geijverd voor de wettelijke erkenning van de commissie. Op 20 december 1984 had de raad de tekst van een voorontwerp goedgekeurd. Na enkele wijzigingen werd deze tekst aan de korpschefs medegedeeld en vervolgens aan de minister van Justitie op 19 maart 1985.

De Ministerraad had de tekst op 7 juni 1985 goedgekeurd.

³³⁷ *Op.cit.*, p. 2.

³³² BERNIS-LION, N., *op.cit.*, p. 12.

³³³ *Zie supra*, nr. 36.

³³⁴ *Vr. en Antw. K.*, 18 december 1979, nr. 664, vraag nr. 44 van de h. Van Cauwenberghe.

Lastgever zou zijn de beroepsmagistraat die zulks wilde; de stemming zou geheim zijn en niet verplicht. De memorie van toelichting bij dat wetsontwerp vermeldt: «Uit eerbied voor de vrijheid van vereniging is volgens het ontwerp de Commissie slechts samengesteld uit personen die toegestemd hebben daarin zitting te nemen: de voorgestelde regeling beperkt zich ertoe de magistraten een geschikte spreekbuis te bieden zonder dat zij ook enigszins verplicht worden van de mogelijkheid gebruik te maken. Het ontwerp van wet kent de Commissie overigens slechts het voorrecht toe dat zij in bepaalde gevallen verplicht moet worden geraadpleegd.»³³⁸

Dat wetsontwerp, en nog drie andere wetsvoorstellen met een ander voorwerp, werden door de Senaat onderzocht samen met het wetsontwerp tot wijziging van de regels van het Gerechtelijk Wetboek betreffende opleiding en werving van magistraten.³³⁹

Niettegenstaande de bemoeiingen van de Commissie en van andere verenigingen van magistraten om het ontwerp van wet tot institutionalisering te doen goedkeuren,³⁴⁰ besliste de Senaat, op verslag van zijn commissie voor justitie, dat door de goedkeuring van het wetsontwerp betreffende opleiding en werving van magistraten met name het ontwerp van wet tot oprichting van de Nationale Commissie van de magistratuur doelloos was geworden.

Men is thans blijkbaar definitief afgestapt van de idee om de Nationale Commissie van de magistratuur te institutionaliseren, en de huidige regering is veeleer de oprichting genegen van een Federale raad van de magistraten, zoals ik verder zal uiteenzetten.³⁴¹

³³⁸ *Op.cit.*, p. 2.

³³⁹ *Ged.St.*, Senaat, 1990-91, nr. 974/2 (198-990).

³⁴⁰ Op 12 juni 1989, heeft een bij de Nationale Commissie van de magistratuur ingesteld overlegcomité van de verschillende verenigingen van magistraten de volgende motie goedgekeurd:

«Les associations nationales de magistrats, réunies en comité de concertation à l'initiative de la Commission nationale de la magistrature le 12 juni 1989

la Commission nationale de la magistrature
l'Union des magistrats des cours du degré d'appel
l'Union nationale des magistrats de première instance
l'Union royale des juges de paix
l'Association syndicale des magistrats

réitèrent leur souhait de voir institutionnaliser le plus rapidement possible une Commission nationale représentative de la magistrature ayant notamment pour mission d'exprimer ses préoccupations et de contribuer à la réalisation de ses aspirations.

Elles souhaitent disposer le plus rapidement possible des textes élaborés en ce sens par l'autorité gouvernementale.»

De Belgische afdeling van de Internationale Unie van magistraten werd verzocht om deze motie goed te keuren en heeft haar comité op 28 juni 1989 bijeengeroepen. Na hevige besprekingen, werd de volgende tekst aangenomen:

«Le section belge de l'Union internationale des magistrats, représentée par son comité de direction en réunion à Bruxelles le 28 juni 1989, exprime le souhait de voir institutionnaliser le plus rapidement possible une Commission nationale représentative de la magistrature ayant notamment pour mission d'exprimer ses préoccupations et de contribuer à la réalisation de ses aspirations» (*Bull. section belge*, de l'UIM, oktober 1989, 54-55).

³⁴¹ Zie *infra*, nrs. 67-70.

4° Andere organisaties van magistraten

62. Benevens de magistratenorganisaties die de standpunten en de belangen van de magistraten van een bepaalde gerechtelijke geleding bedoelen te verdedigen, en de Nationale Commissie van de magistratuur, die de spreekbuis van het geheel van de magistraten wil zijn, bestaan er nog verscheidene andere magistratenorganisaties waarvan de doelstellingen zeer verschillend zijn: de Belgische afdeling van de Internationale Unie van magistraten, de vakbonden van het overheidsperoneel en twee organisaties die zich voordoen als de woordvoerders van de belangen en de verzuchtingen van magistraten die tot de Franse of de Vlaamse Gemeenschap behoren – de «Vakvereniging van de magistraten» (l'«Association syndicale des magistrats») en «Magistratuur en Maatschappij».

63. a) Tal van magistraten hebben zich aangesloten bij de *Belgische afdeling van de Internationale Unie van magistraten*.

Dat verbond, waarvan de zetel te Rome is gevestigd, is wars van elk politiek of vakbondskarakter. De gewone leden zijn, benevens de nationale verenigingen en de voorlopige comités die in september 1953 de oprichtingsakte en de statuten hebben ondertekend, de nationale verenigingen en de representatieve nationale groeperingen die bij beslissing van de centrale raad zijn aanvaard. Die raad kan bepaalde nationale verenigingen of groeperingen als buitengewoon lid aanvaarden. De leden zijn a-politiek.

De doelstellingen van de Unie zijn:

- het beschermen van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, een wezenlijk vereiste voor de rechtsprekende functie en waarborg van de rechten en vrijheden;

- het vrijwaren van de grondwettelijke en morele positie van de rechterlijke macht;

- het verruimen en aanscherpen van de kennis en de cultuur van de magistraten door hen in contact te brengen met hun collega's uit andere landen en hen de mogelijkheid te bieden buitenlandse organisaties en hun werking te leren kennen, evenals vreemde rechtsstelsels, inzonderheid de toepassing ervan;

- het gemeenschappelijk bestuderen van sommige juridische problemen om, zowel in het nationaal belang als in het belang van gewestelijke en universele gemeenschappen, een betere oplossing daarvoor te vinden.

Die doelstellingen worden op verschillende wijzen nagestreefd: door het organiseren van congressen en vergaderingen van studietoelagen, door het uitwisselen van culturele betrekkingen, door het aanmoedigen en intensifiëren van hartelijke vriendschapsbanden tussen de magistraten van verschillende landen, door de wederzijdse bijstand tussen nationale verenigingen en groeperingen, door het uitwisselen van informatie en door het bijdragen tot de organisatie van stages voor magistraten in vreemde landen.³⁴²

De Belgische afdeling geeft een tijdschrift uit met artikelen betreffende de rechterlijke macht en verslagen met ver-

³⁴² De centrale raad is het beraadslagend orgaan van de Unie. De voorzitter vertegenwoordigt de Internationale Unie van magistraten en is belast met het bestuur. Hij wordt bijgestaan door vijf ondervoorzitters (zie *Bull. de l'UIM.*, maart 1987, p. 70-72).

schillende opvattingen die op studiedagen kenbaar zijn gemaakt.

64. b) *De vakbonden van het openbaar ambt*. Het is een feit dat sedert het einde van de jaren zestig een aantal magistraten lid zijn geworden van de grote vakbonden van het overheidspersoneel die alle «werknemers» groeperen. Degenen die bij het ABVV zijn aangesloten, maken deel uit van de ACOD; de leden van het ACV behoren tot de CCOD; de aangeslotenen van het ACLVB behoren tot het VSOA. Die vakbonden voeren vooral actie om de eisen in verband met het statuut en de verloning kracht bij te zetten en benoemingen bij de minister te steunen. De grote beroepsverenigingen zijn echter, om het met de woorden van volksvertegenwoordiger Van Cauwenberghe ³⁴³ te zeggen, niet dan zeer marginaal in de magistratuur doorgedrongen.

De toetreding tot een vakbond zou gering zijn. ³⁴⁴ Het grootste aantal leden zou te vinden zijn bij de arbeidsge rechten.

65. De «*Vakvereniging van de magistraten*» (l'«*Association syndicale des magistrats*») is een feitelijke vereniging, die in oktober 1979 opgericht werd. ³⁴⁵

Zij maakt deel uit van de «*Association européenne des magistrats pour la démocratie et les libertés*» die in Straatsburg het levenslicht gezien heeft in juni 1985. ³⁴⁶

Een televisieprogramma over de magistratuur, dat door de RTBF in april 1978 werd uitgezonden, inspireerde een groep Franstalige magistraten ertoe een magistratenvakbond op te richten.

³⁴³ Interpellatie van 21 juni 1979 van volksvertegenwoordiger Van Cauwenberghe t.a.v. de minister van Justitie Van Elsanle, *Parl. Hand., Kamer*, 21 juni 1979, p. 894.

³⁴⁴ Maximaal 3 tot 4 pct. volgens BERNIS-LION, N., *op.cit.*, p. 15.

³⁴⁵ Zij lijkt overeen te stemmen met:
voor Italië de «*magistratura democratica*», opgericht in 1964;
voor Duitsland de afdeling «*magistraten*» van de O.T.V. (vakbond van de openbare diensten), opgericht in 1966;
voor Frankrijk het «*Syndicat de la magistrature*», opgericht in 1968;

voor Portugal, het «*Sindicato dos magistrados do ministerio publico*», opgericht in 1975;

voor Spanje het «*Jueces para la Democracia*» en het «*Union progressiste des procureurs*», opgericht in 1985.

³⁴⁶ De «*Association européenne des magistrats pour la démocratie et les libertés*» staat voor de eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden en de vrijwaring van het gemeenschappelijk patrimonium zoals volgt uit de rechtspraak van de Europese hoven. Zij wil de uitwisseling van ideeën en ervaringen tussen haar leden bevorderen, hun bedenkingen en acties coördineren en de resultaten van hun gemeenschappelijke werken verspreiden. Zij zegt aandacht te hebben voor de opvattingen over de instellingen en voor de meningen van de volkeren over het gerecht; zij is bereid te antwoorden op elke vraag om advies van de Europese instellingen en verspreidt onder haar leden alle informatie die zij haar hebben willen doorsturen. De aangesloten magistraten maken door haar, als burgers en werknemers, aanspraak op een verantwoorde uitdrukking van hun inzichten inzake de middelen en mechanismen van het gerecht en oordelen dat niemand bevoegd is om in naam van de Justitie te spreken, maar dat haar dienaars – zoals elke burger – over haar moeten kunnen spreken, hetzij individueel, hetzij door verenigingen die vrij tot stand zijn gekomen (*Bull. d'information de l'ASM*, februari 1986, 3-4).

Toen procureur-generaal Dumon eind 1978 van dit project op de hoogte werd gebracht, gaf hij de procureurs-generaal bij de hoven van beroep de dringende aanbeveling hun invloed aan te wenden om de magistraten te ontraden zich te begeven of verder te gaan op een weg die hij onvereenigbaar achtte met de taken van de leden van de rechterlijke macht en met hun statuut. Procureur-generaal Dumon wou vooral voorkomen dat de leden van de rechterlijke macht groeperingen zouden oprichten die die rechterlijke macht zouden ontaarden en aldus de werking zouden ontwrichten van de instelling waartoe zij vrijwillig zijn togetreden, en waarvan zij even vrijwillig de verplichtingen, lasten en dienstbaarheden aanvaard hebben. ³⁴⁷ De voorbeelden uit landen waar dergelijke vakbonden, vakverenigingen en andere beroepsverenigingen bestonden, en Frankrijk in het bijzonder, bewezen dat die verenigingen in de regel de geloofwaardigheid en het gezag van de hoven en rechtbanken bij de justitiabelen hadden aangetast, dat zij bovendien niet zelden een schadelijke onderlinge wedijver in het leven hadden gecreëerd en dat zij allerlei politiek gekleurde of partijgebonden groeperingen of sub-groeperingen hadden doen ontstaan wat aan de activiteit van de gerechten de neutraliteit en de eenheid had ontnomen die zij hoorde te hebben. ³⁴⁸

³⁴⁷ Zie de verklaring van minister Van Elsanle, op de zitting van de Kamer van 21 juni 1979, *Parl. Hand.*, p. 894.

³⁴⁸ Procureur-generaal Dumon beklemtoonde dat een of meer beroepsverenigingen die inzonderheid de verdediging van de morele en materiële belangen van de magistratuur beogen en die willen deelnemen aan de interne organisatie en het bestuur van de Justitie, aldus in de plaats zouden treden van de verantwoordelijke korpschefs, terwijl hun leden of organen vaak noch over de middelen noch over de hoedanigheden noch over de geloofwaardigheid beschikken om dat op nuttige wijze te doen en alleen die korpschefs, in samenwerking met hun collega's, grondwettelijk en in feite de macht en de bevoegdheid hadden om de belangen van de rechtsbedeling te behartigen. Er bestond trouwens sedert enkele jaren een Nationale Commissie van de magistratuur die alle magistraten vertegenwoordigde en die op doeltreffende wijze en in goede verstandhouding met de gerechtelijke overheid samenwerkte. Onze gerechtelijke organisatie zou zeker worden ontwricht en de grondslagen van de rechterlijke macht zouden zeker aan het wankelen worden gebracht als privé-groeperingen van magistraten in welke vorm of benaming ook zouden worden gevormd om hun beroepsbelangen te verdedigen, om deel te nemen aan de rechtsbedeling of aan het opstellen van wetgevende en verordenende teksten. Dergelijke groeperingen kunnen of zijn in de privé-sector of voor de ambtenaren gerechtvaardigd, zij zijn evenwel onvereenigbaar met het bestaan van een rechterlijke macht, tenzij de voorstanders ervan met ambtenaren wensen te worden gelijkgesteld, wat precies tot gevolg zou hebben dat onze gerechtelijke organisatie ontaardt en dat de wezenlijke kenmerken van het bestaan van een macht verdwijnen. Elke burger heeft zeker het recht om een vereniging op te richten en erbij aan te sluiten, als hij echter lid wordt van de rechterlijke macht neemt hij vrij de lasten en diensten daarvan aan. Hij verliest inzonderheid het recht om bepaalde verenigingen te vormen of daarbij aan te sluiten, zolang hij deel uitmaakt van die macht. Hij moet dien-aangaande de regels aannemen of uittreden.

De heer Dumon heeft die standpunten uiteengezet in twee brieven van 22 november 1978 en 7 mei 1979 aan de procureurs-generaal (zie «*Syndicalisme judiciaire et discipline*», in *Juger*, zomer 1991, 10-13). Die brieven hebben in de Kamer, tijdens de zitting van 21 juni 1979, geleid tot een interpellatie van de heer volksvertegenwoordiger Van Cauwenberghe, waarbij deze inzonderheid verklaarde: «*Les hauts magistrats ne se voient reconnus par aucun texte*

De magistraten die de stuwende kracht achter dit project vormden, lieten zich daardoor echter niet afschrikken. In juni 1979 vond te Nijvel een stichtingsbijeenkomst van Franstalige magistraten plaats, tijdens welke een motie door honderdvijfentwintig aanwezigen werd aangenomen. Die motie, die aan alle magistraten van het land werd toegestuurd, bepaalde inzonderheid, dat «un groupe de magistrats, analysant le malaise qui grandit dans l'ordre judiciaire, a(vait) conclu que la magistrature devait s'assumer elle-même, en prenant en charge son propre avenir, par la création d'une représentation professionnelle».

Nadat een derde van de Franstalige magistraten hun steun aan dit initiatief hadden betuigd werd de Vakvereniging van de magistraten opgericht tijdens een in Luik georganiseerde vergadering in oktober 1979.³⁴⁹ De vakbond werd meteen voorzien van voorlopige statuten die van toepassing bleven tot het eerste congres in oktober 1980.

In het nummer van maart-april 1979 van het informatietijdschrift van de Franstalige Jonge Balie te Brussel verscheen een artikel van de hand van de heer Claude Parmentier (thans raadsheer in het Hof) met als titel «Un syndicat de magistrats en Belgique» en waarin de doelstellingen van die vakbond nader werden bepaald. Zo schreef de heer Parmentier: «La première tâche d'un syndicat ou d'une association de magistrats serait de créer les conditions qui permettraient l'irruption de la parole dans une institution muette ...» Er werd meer bepaald gestreefd naar een representatieve democratische organisatie «qui soit le porte-parole des véritables intérêts et préoccupations des magistrats, qui défende l'institution judiciaire et ses membres non dans un esprit corporatiste, mais dans le seul souci du service public que doit être la justice».

Sinds 1983 staat de Vakvereniging van de magistraten de oprichting voor van een Hoge raad voor de magistratuur,³⁵⁰ die vertegenwoordigers van de wetgevende en de uitvoerende macht, van de Orde van Advocaten en van de rechtsfaculteiten zou betrekken bij de democratisch verkozen vertegenwoordiging van de magistraten. Bovendien de aan zijn magistraten toegekende bevoegdheid om als appelgerecht

te fungeren in tuchtzaken, zou de Raad tevens een plaats moeten zijn «où le pouvoir judiciaire exprime ses besoins et rend compte de son fonctionnement à la nation». Als spijlstelling voor de onafhankelijkheid van de magistratuur moet een Hoge raad voor de magistratuur (Frankrijk, Italië), uiteraard een orgaan zijn dat borg staat voor die onafhankelijkheid, dat rechtvaardiging verschaft en een positief toezicht uitoefent, steeds ter verbetering van de rechtsbedeling. Veeleer dan een vertegenwoordiging zou hij een plaats moeten zijn waar een eerlijke interactie tot stand wordt gebracht tussen de machten die er elkaar ontmoeten. Verre van de collectieve bezinning en meningsuiting van de magistraten alsmede hun oorspronkelijkheid te onderdrukken, zou hij die, integendeel, moeten bevorderen.³⁵¹ Voor de Vereniging beantwoorden noch de Nationale Commissie van de magistratuur,³⁵² noch de Federale Raad van de magistraten, welke de regering thans wil oprichten,³⁵³ aan dat profiel.

De Vereniging is van oordeel dat «nul ne peut parler 'au nom de la justice' mais que n'importe qui doit pouvoir parler d'elle, et notamment les magistrats, individuellement et par leurs associations libres, sous leur responsabilité.»³⁵⁴

Zij maakt haar standpunten op een actieve wijze bekend aan het publiek en aan de politici, inzonderheid door publicatie en verspreiding van het tijdschrift *Juger*.

De spanningen die aanvankelijk tussen de vereniging en bepaalde korpschefs bestonden, zijn aanzienlijk afgenomen, wat zonder twijfel verband houdt inzonderheid met het feit dat een aantal van haar initiatiefnemers intussen zelf korpschefs geworden zijn of hoge rechtsprekende functies bekleden.

66. d) «*Magistratuur en Maatschappij*» is een feitelijke vereniging van Nederlandstalige magistraten die in 1994 het levenslicht zag en min of meer de Vlaamse tegenhanger vormt van de «Association syndicale des magistrats».

De kritiek die tijdens de werkzaamheden van de parlementaire onderzoekscommissie over het grote banditisme en tijdens de parlementsverkiezingen van 1991 op de werking van het gerecht werd geuit, heeft een aantal Nederlandstalige magistraten ertoe aangezet een denkgroep op te richten waar van gedachten zou worden gewisseld over de rol van de rechterlijke macht en de middelen die haar ter beschikking staan om haar taak te vervullen. Na een eerste ontmoeting met vertegenwoordigers van de Vakvereniging van de

l'exclusivité de la représentation de la magistrature. Ils ne représentent qu'eux-mêmes! Si leurs propos sont entendus avec une considération particulière, c'est en raison de leur rang et de la confiance que l'on peut normalement espérer avoir quant au sérieux et à la mesure de leurs propos» (*Parl. Hand., Kamer*, 21 juni 1979, p. 891-894).

Zie ook de plechtige openingsrede van procureur-generaal Dumon, *De rechterlijke macht, onbekend en miskend*, uitgesproken op 1 september 1981, Brussel 1981, nr. 32.

³⁴⁹ De oprichting van de vereniging stond ter discussie tijdens het colloquium te Bergen op 15 september 1979, dat door de werkgroep «magistrature-réflexion» en de «Conférence du Jeune Barreau» werd georganiseerd onder het thema van de onafhankelijkheid en het isolement van de magistraat (zie *La Libre Belgique*, 17 september 1979; *Journal de Mons et du Borinage*, 17 september 1979; *La Province*, 17 september 1979; *Chronique judiciaire, J.T.*, 6 oktober 1979).

³⁵⁰ Vgl. inzonderheid met het wetsvoorstel tot instelling van een Hoge raad voor de magistratuur, ingediend bij de kamer op 11 juli 1966 door de hh. Duquesne en Dewael (*Gedr. St.*, 1995-96, nr. 650/1-95/96). Zie ook X, *Le rôle du Conseil supérieur de la magistrature* (akten van een colloquium georganiseerd te Madrid in november 1993 door de Raad van Europa), Straatsburg 1995.

³⁵¹ VISEUR, J.J., «A propos d'un avant-projet instituant la Commission nationale de la magistrature», *Bull. ASM*, april 1983.

³⁵² Zie de voorgaande noot.

³⁵³ Zie *infra*, nrs. 67-70.

³⁵⁴ Redactioneel artikel van het *bulletin de l'ASM* van september 1986, . 2-5, inz. p. 5.

Men leest in het redactioneel artikel: «Si le législateur attribuait le monopole de la défense des intérêts généraux des magistrats à une organisation rivale ou distincte, la constituant interlocuteur solitaire (et courroie de transmission?) de l'exécutif, il ne créerait pas un Conseil supérieur de la magistrature, organe d'essence constitutionnelle visant à garantir l'indépendance de l'autorité judiciaire et à conforter sa légitimité, mais il confisquerait les droits politiques d'expression et d'association des magistrats au profit d'une sorte de corporatisme d'état, accentuant la subordination du pouvoir judiciaire». (*Bull. ASM*, september 1986, p. 5).

magistraten kwam men tot het besluit dat aansluiten bij die vereniging niet het geschikte middel was om de geplande doelstellingen in Vlaanderen waar te maken. Men kwam tot eenzelfde vaststelling met betrekking tot de andere magistratenverenigingen, met name de Nationale Commissie van de magistratuur en het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg, overwegende dat voormelde verenigingen weliswaar de beroepsbelangen van de magistraten vertegenwoordigen, maar niet voldoende aandacht besteden aan de rol en de verantwoordelijkheid van de magistratuur in de maatschappij.

De bij Magistratuur en Maatschappij aangesloten magistraten wensen niet in de plaats van de bestaande verenigingen te treden maar zoveel mogelijk aan hun zijde te handelen, nu iedere groepering haar eigen, specifieke finaliteit dient te hebben. Zij menen dat de neutraliteit van de magistraten niet impliceert dat dezen onverschillig moeten blijven voor de maatschappij en voor de behoeften van een democratische samenleving. Bijgevolg willen zij naar de buitenwereld toe optreden door, binnen de perken van de aan het magistratenambt verbonden eisen, op het sociale forum aanwezig te zijn, inzonderheid door hun standpunt mee te delen aan de besluitvormers tijdens de voorbereiding der wetten of telkens wanneer hun advies gevraagd wordt. De activiteiten van de groepering zijn op concrete denkthema's toegespitst. De deelnemers aan die activiteiten trachten steeds tot een gemeenschappelijk standpunt te komen. Lukt dit niet, dan worden afwijkende meningen geformuleerd.

Magistratuur en Maatschappij geeft, zoals de Vakvereniging van de magistraten, ruimschoots ruchtbaarheid aan haar standpunten.

5° Het ontwerp van wet houdende instelling van de Federale Raad van magistraten

67. De wetgever oordeelde dat de goedkeuring van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten ³⁵⁵ het wetsontwerp tot institutionalisering van de Nationale Commissie van de magistratuur overbodig had gemaakt. Dat belette de toenmalige minister van Justitie Wathelet niet, teneinde gehoor te geven aan het uitdrukkelijk verzoek van de Nationale Commissie van de magistratuur, een nieuw ontwerp van wet op te stellen, hetwelk deze keer niet tot doel had die commissie strikt genomen te institutionaliseren, maar een relatief soortgelijk orgaan, genaamd «de Nationale Adviesraad van de Magistraten», wettelijk bestaansrecht te verlenen. Het voorontwerp werd herzien ingevolge een in juni 1993 uitgebracht advies van de Raad van State.

In juni 1994 vroeg minister van Justitie Wathelet de eerste voorzitter van uw Hof en mijzelf om hem «in kennis te stellen met de opmerkingen die de hoge gerechtelijke autoriteiten van de Staat bij dit voorontwerp meenden te moeten maken». Het advies dat de korpschefs van het Hof van Cassatie, van de hoven van beroep, van de arbeidshoven en van het militair gerechtshof ten gevolge van dat verzoek uitbrachten, werd op 8 november 1994 aan minister van Justitie Wathelet meegedeeld.

De meerderheid van voormelde korpschefs had geen principiële bezwaren tegen de institutionalisering van een lichaam ter vertegenwoordiging van de magistraten. Zij waren evenwel eenparig van oordeel dat het voorontwerp, mocht het worden goedgekeurd zoals het voorlag, ernstig afbreuk zou doen aan het gezag waarover zij nu eenmaal moeten kunnen beschikken om hun grondwettelijke en wettelijke taken te vervullen en om, in het kader van hun respectieve bevoegdheden, binnen de rechterlijke macht de interne controle uit te oefenen. Hun bezwaren waren in hoofdzaak gericht tegen de bepalingen van het voorontwerp betreffende de bevoegdheden van de Raad, meer in het bijzonder tegen het artikel 15 betreffende de bevoegdheid van de Raad om advies uit te brengen over alle aangelegenheden die betrekking hebben op de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht, en tegen de artikelen 20 en 21 die de Raad de bevoegdheid verleenden om advies uit te brengen wanneer ten aanzien van een van haar huidige of gewezen leden een tuchtvordering is ingesteld of dat lid van oordeel is benadeeld te zijn door een maatregel die jegens hem is genomen in het kader van zijn loopbaan binnen de rechterlijke orde. Overigens meenden zij dat het duidelijk tot uiting moest komen dat de oprichting van de Raad in geen dele een aantasting inhoudt van hun bevoegdheden onder meer van hun recht de minister van Justitie te adviseren over alles wat de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht betreft. Volgens hen moest, zo gezien, een nieuwe bepaling in het voorontwerp worden ingevoegd die erin voorziet dat alle adviezen, die aan de Raad gevraagd of door de Raad verstrekt worden aan de korpschefs moeten worden meegedeeld.

Dat voorontwerp nam tijdens de voorgaande legislatuur geen concrete vorm aan door de indiening van een wetsontwerp.

In het memorandum dat de Nationale Commissie van de magistratuur op 8 juni 1995 aan de formateur van de nieuwe regering richtte, drong zij erop aan dat in de loop van de nieuwe legislatuur onverwijld een Nationale Raad van de Magistratuur zou worden opgericht. ³⁵⁶

In het verlengde van die eis bepaalde het regeringsprogramma van juni 1995 dat een voorontwerp van wet tot oprichting van een Adviesraad van de Magistraten bij het Parlement zou worden ingediend. ³⁵⁷ De eerste voorzitter en ik hebben de gelegenheid gehad om minister van Justitie De Clerck, tijdens het aangenome bezoek dat hij aan het Paleis van Justitie bracht kort na zijn benoeming, mondeling in te

³⁵⁶ De verantwoording van de eis luidde als volgt: «Tant pour dialoguer avec le monde extérieur (monde politique, medias, associations) que pour assurer la concertation interne, les magistrats doivent disposer d'une institution élue démocratiquement. Les deux gouvernements précédents avaient déjà préparé un projet de loi à cette fin. Les bonnes intentions doivent maintenant être concrétisées.

La création d'un Conseil national de la magistrature permettra en particulier d'instaurer un dialogue permanent entre les pouvoirs législatifs, les pouvoirs exécutifs et les magistrats. Un échange de vues périodique, tant à l'échelle de la fédération que des communautés et des régions permettra de réaliser l'harmonie indispensable dans la poursuite des objectifs des uns et des autres. Le Conseil national de la magistrature et, dans l'attente de sa création, la Commission nationale de la magistrature y contribueront».

³⁵⁷ *Gedr. St., Kamer, 23/I-1995 (B.Z.)* pp. 43-44.

³⁵⁵ Zie *supra*, nr. 61.

lichten over het standpunt van de korpschefs in dat verband. Wij hebben het nodig geacht hem in oktober 1995 een afschrift te bezorgen van het advies dat de korpschefs in november 1994 aan zijn voorganger meegedeeld hadden.

68. Naderhand werd in het kader van de zogeheten «gemeenschappelijke intentieverklaring tussen de actoren van justitie» die werd ondertekend op 29 februari 1996, beslist een nieuw voorontwerp van wet «houdende instelling van de Federale Raad van Magistraten» in te dienen. Dat voorontwerp dat op 19 april 1996 door de Ministerraad werd goedgekeurd, berust thans voor advies bij de Raad van State.

De voornaamste opdracht van de op te richten Raad zou erin bestaan om op eigen initiatief of op verzoek van de minister van Justitie of op verzoek van de Wetgevende Kamers advies uit te brengen over alle aangelegenheden die betrekking hebben op de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht. De minister zou alle voorontwerpen van wet welke door de Ministerraad zijn goedgekeurd en welke betrekking hebben op de bevoegdheden van de Raad, ter informatie moeten verzenden aan de Raad. Het bureau of de Raad, al naargelang van het geval, zouden kunnen beslissen om hun advies over te zenden aan de voorzitters van Kamer en Senaat (art. 16). De Raad zou eveneens bevoegd zijn om van advies te dienen wanneer ten aanzien van een van zijn leden ³⁵⁸ een tuchtvordering ingesteld wordt (art. 19) of wanneer een van zijn leden van oordeel is benadeeld te zijn door een maatregel die jegens hem is genomen in het kader van zijn loopbaan binnen de rechterlijke orde (art. 20).

De leden van de Raad zouden door en uit de werkende beroepsmagistraten rechtstreeks worden verkozen voor een termijn van vier jaar (art. 2). Zij zouden worden verkozen door het college waarvan zij lid zijn; daarbij zouden die onderscheiden colleges worden georganiseerd op grond van de verschillende categorieën van magistraten (art. 3). Ieder college zou één vertegenwoordiger per twintig magistraten kiezen, onder voorbehoud van een minimale vertegenwoordiging van bepaalde categorieën voor enkele groepen magistraten, alsook voor de colleges in het algemeen (art. 5). De stemming zou een ambtsverplichting zijn en geheim zijn (art. 6). ³⁵⁹

³⁵⁸ Met de gewezen leden van de Raad bedoelt het voorontwerp enkel de gewezen leden gedurende de vier jaren sedert het verstrijken van hun mandaat.

³⁵⁹ Er werd reeds vermeld dat de stemming volgens het wetsontwerp van 1987 niet verplicht was o.m., zoals verduidelijkt werd in de memorie van toelichting, «uit eerbied voor de vrijheid van vereniging» (*Gedr.St., Senaat*, 1986-87, nr. 502/1 (1986-87), p. 2). Het nieuwe wetsontwerp maakt de stemming daarentegen verplicht als een ambtsverplichting.

In de memorie van toelichting, vindt men de volgende reden: «Aangezien (de stemming) op een werkdag doorgaat is het duidelijk dat het tot de democratische plicht van de magistratuur behoort» (memorie van toelichting, p. 4).

Dezelfde memorie van toelichting maakt uitsluitend gewag van de vrijheid van vereniging om te bevestigen dat «het ontwerp van wet ertoe strekt een raad in te stellen die de magistraten vertegenwoordigt, zonder dat er evenwel wordt geraakt aan de vrijheid van vereniging of aan de specifieke opdrachten van de rechterlijke overheden» (*ibid.*, p. 1).

De Raad zou uit twee afdelingen bestaan: een afdeling «zetel», samengesteld uit alle leden behorende tot de zittende magistratuur en een afdeling «parket», samengesteld uit alle leden behorende tot het openbaar ministerie (art. 9). De voorzitter van de Raad zou tot een ander taalstelsel behoren dan dat van de twee ondervoorzitters, die afdelingsvoorzitters zouden zijn (art. 10).

Terwijl de stellers van het wetsontwerp 1987 enkel beoogden de Nationale Commissie voor de magistratuur zo representatief mogelijk te maken en haar geen representativiteit van rechtswege wilden toekennen, heeft het huidige ontwerp van wet houdende instelling van een Federale Raad van magistraten klaarblijkelijk tot doel die instelling een representativiteit van rechtswege te verlenen. Dit blijkt zowel uit de tekst van het voorontwerp ³⁶⁰ als uit de memorie van toe-

De vorige en de huidige regeringen blijken derhalve tegenstrijdige opvattingen te hebben over de vereisten van de vrijheid van vereniging in deze materie.

Over het feit dat de intrinsiek vrijwillige aard van de vereniging tot gevolg heeft dat de grondwettelijke of internationale regels tot bescherming van de vrijheid van vereniging niet van toepassing zijn op de eenzijdig door de wetgevende overheid opgerichte verenigingen van publiek recht, zie VELU, J., en ERGEC, R., *Convention européenne des droits de l'homme*, Brussel, 1990 (*R.P.D.B.*, Compt. VII) nr. 796; adde Arbitragehof, arresten 68/93 van 29 september 1993 (*B.S.*, 28 oktober 1993) en 37/94 van 10 mei 1994 (*B.S.*, 27 mei 1994).

³⁶⁰ Wat de tekst betreft, zie inzonderheid: a) de bepalingen betreffende de verkiezing van de leden van de Raad en meer bepaald de rechtsgebieden vastgesteld voor de organisatie van de stemming:

- De kiesdistricten worden gevormd door de rechtsgebieden van het hof van beroep voor de berekening van het aantal *vertegenwoordigers* per college (art. 4, eerste lid).

- De modaliteiten van de evenredige *vertegenwoordiging*:

Ieder college kiest één *vertegenwoordiger* per twintig magistraten (art. 5, eerste lid). Bereikt het aantal magistraten het volgende tiental, dan wordt een bijkomende *vertegenwoordiger* verkozen (art. 5, tweede lid). «Ieder college telt ten minste één *vertegenwoordiger*» (art. 5, derde lid). «De *vertegenwoordigers* van het kiescollege van de leden van de zetel in het hof van beroep en het arbeidshof moeten minstens één *vertegenwoordiger* van de leden van de zetel in het hof van beroep en minstens één *vertegenwoordiger* van de leden van de zetel in het arbeidshof tellen, voor zover het college meer dan één *vertegenwoordiger* telt» (art. 5, vierde lid). «De *vertegenwoordigers* van het kiescollege van de leden van het parket-generaal bij het hof van beroep en de leden van het auditoraat-generaal bij het arbeidshof moeten minstens één *vertegenwoordiger* van het auditoraat-generaal bij het arbeidshof en minstens één *vertegenwoordiger* van de leden van het parket-generaal bij het hof van beroep tellen, voor zover het college meer dan één *vertegenwoordiger* telt» (art. 5, vijfde lid). «De *vertegenwoordigers* van het kiescollege van de vrederechters en rechters in de politierechtbanken moeten minstens één *vertegenwoordiger* van de rechters in de politierechtbank en minstens één *vertegenwoordiger* van de vrederechters tellen» (art. 5, zesde lid). «De Minister van Justitie maakt, ten laatste op 15 maart voorafgaande aan de verkiezingen, het aantal *vertegenwoordigers* per college bekend» (art. 5, zevende lid).

b) De regels die de vertegenwoordiging waarborgen van het franse en het nederlandse taalstelsel in de colleges van het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Brussel en de vertegenwoordiging van het duitse taalstelsel in de kiescolleges van het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Luik:

- «In de colleges van de leden van de zetel in het hof van beroep en in het arbeidshof, van de leden van de zetel in de rechtbanken van eerste aanleg, van de leden van de zetel in de arbeidsrechtbanken, van de leden van de zetel in de rechtbanken van koophandel

lichting.³⁶¹ Dat die representativiteit van rechtswege in de geest van de stellers van het voorontwerp evenwel niet noodzakelijk een – door het voorontwerp bevorderde – werke-

en van de vrederechters en de rechters in de politierechtbank in het kiesdistrict Brussel, bepaald bij art. 2, moeten samen ten minste vier *vertegenwoordigers* behoren tot het nederlandse taalstelsel en ten minste vier *vertegenwoordigers* tot het franse taalstelsel» (art. 8, § 2, eerste lid).

- «In de colleges van de leden van het parket-generaal bij het hof van beroep en van het auditoraat-generaal bij het arbeidshof, van de leden van de parketten bij de rechtbank van eerste aanleg en van de leden van de arbeidsauditoraten van het kiesdistrict Brussel, bepaald bij art. 2, moeten samen ten minste drie *vertegenwoordigers* behoren tot het franse taalstelsel en ten minste drie *vertegenwoordigers* tot het nederlandse taalstelsel» (art. 8, § 2, tweede lid).

- «In het college van leden van de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg van het kiesdistrict Luik, bepaald bij art. 3, moet ten minste één *vertegenwoordiger* het bewijs leveren van kennis van de duitse taal» (art. 8, § 2, vierde lid).

- «In het geval dat de gewaarborgde minimum*vertegenwoordiging* bepaald in dit art. en in art. 5 na de stemming niet is bereikt, worden de kandidaten behorend tot de minderheidsgroep verkozen verklaard, die het hoogste stemcijfer hebben behaald en wel op zodanige wijze dat die minimum*vertegenwoordiging* is gewaarborgd» (art. 8, § 2, vijfde lid).

c) de organisatie van de Raad en meer bepaald de *vertegenwoordiging* van de bureaus van de twee afdelingen in de colleges op nationaal vlak:

«Het bureau van de afdeling 'zetel' is samengesteld uit vijftien leden waaronder de voorzitter, de twee ondervoorzitters en de secretaris. Elk college op landelijk niveau telt er minstens één *vertegenwoordiger*» (art. 13, tweede lid).

«Het bureau van de afdeling 'parket' is samengesteld uit elf leden waaronder de voorzitter, de twee ondervoorzitters en de secretaris. Elk college op landelijk niveau telt er minstens één *vertegenwoordiger*» (art. 13, derde lid).

³⁶¹ Men leest inzonderheid in de memorie van toelichting: «Meer en meer wordt de noodzaak gevoeld tot institutionalisering van een *orgaan ter vertegenwoordiging van de magistraten*» (p. 1).

«Het ontwerp van wet», zegt de memorie van toelichting, «strekt ertoe een raad in te stellen die de *magistraten vertegenwoordigt* zonder dat er evenwel wordt geraakt aan de vrijheid van vereniging of aan de specifieke opdrachten van de rechterlijke overheden» (p. 1). «De leden van de Raad hebben tot taak de *verschillende colleges te vertegenwoordigen*...» (p. 1). «De magistraten zijn naar evenredigheid *vertegenwoordigd* ...» (p. 1). De afdeling «parket» is «samengesteld uit de magistraten verkozen binnen de kiescolleges ingesteld voor de *vertegenwoordiging van de leden van het openbaar ministerie* ...» (p. 2). «In hoofdzaak wordt aan het *vertegenwoordigend orgaan van de magistraten* bij wet een raadgevende functie toegekend ...» (p. 2). «De in de Raad verkozen leden *vertegenwoordigen alleen de werkende magistraten*, en niet de inrustgestelde magistraten of de magistraten die een invaliditeitspensioen genieten» (p. 3). «Gelet op de noodzakelijkheid om de specifieke kenmerken van de verschillende functies, uitgeoefend door de *vertegenwoordigde* magistraten te vrijwaren ...» (p. 3). «Met als doel een werkbare raad te creëren is de verhouding voor de evenredige *vertegenwoordiging* vastgesteld op één *vertegenwoordiger per 20 magistraten* ...» (p. 3). «Het is evenwel noodzakelijk gebleken, teneinde een onevenredige *vertegenwoordiging* van de kleinere groepen te voorkomen en opdat elke categorie zou *vertegenwoordigd* zijn, enerzijds bepaalde categorieën samen te voegen en anderzijds te voorzien in een *minimum vertegenwoordiging* (pp. 3-4). «Rekening houdend met het huidige kader worden de *magistraten vertegenwoordigd*, zoals in bijgevoegde tabel» (p. 4). «Er wordt voorzien in een gegarandeerde *vertegenwoordiging* in de colleges van het ressort Brussel voor *verte-*

lijke representativiteit inhoudt, blijkt meer bepaald uit een zinsnede van de memorie van toelichting: «De Regering heeft de werking van de Raad willen regelen op een wijze die de werkelijke *vertegenwoordiging* van de magistraten bevordert ...»³⁶²

Voor wie zal de Raad representatief zijn?

Hoewel uit de titel van het voorontwerp alsook uit talrijke bepalingen ervan³⁶³ en uit tal van passages uit de memorie van toelichting³⁶⁴ blijkt dat de Raad een representatief orgaan zou zijn voor de beroepsmagistraten, zou een bepaalde zin uit de memorie van toelichting, indien hij behouden blijft, nog voor heel wat dubbelzinnigheid en problemen kunnen zorgen, in zoverre daarin bevestigd wordt dat de Raad een representatief orgaan zou zijn van de rechterlijke macht en niet van de magistraten. In haar commentaar bij artikel 16 van het voorontwerp betreffende de voornaamste bevoegdheid van de Raad, stelt de memorie van toelichting namelijk het volgende: «Uitdrukkelijk willen we stellen dat het de Raad toegestaan is de uitgebrachte adviezen over te maken aan de voorzitters van Kamer en Senaat ter voorlichting van het Parlement. Op deze wijze zal het Parlement op gestructureerde wijze en zonder de schending van het beginsel der scheiding der machten kennis krijgen van mening van de rechterlijke macht over de werking van het gerecht».³⁶⁵

69. Persoonlijk kan ik mij, net zoals de meeste korpschefs, in principe verenigen met het idee dat binnen de rechterlijke macht een representatief orgaan van de magistraten van de rechterlijke orde moet worden opgericht.

Naar mijn mening doet het voorontwerp van wet houdende instelling van de Federale Raad van magistraten evenwel heel ernstige bezwaren rijzen, waarvan de belangrijkste betrekking hebben op vier punten.

i) *Betreffende de representativiteit van de Raad*

Het voorontwerp is dubbelzinnig in die zin dat, gelet op de zinsnede van de memorie van toelichting die ik net heb aangehaald,³⁶⁶ niet kan worden uitgemaakt of de Raad een representatief orgaan van de effectieve beroepsmagistraten van de rechterlijke macht zal zijn of dat hij de rechterlijke macht zelf zal *vertegenwoordigen*.

Ik herhaal dat enkel de korpschefs van de rechterlijke macht de hoedanigheid hebben om in naam van die macht te willen en te handelen. De memorie van toelichting wijst er overigens op dat het voorontwerp van wet ertoe strekt een raad in te stellen die de magistraten *vertegenwoordigt*, zonder dat er evenwel wordt geraakt aan (onder andere) de specifieke opdrachten van de rechterlijke overheden.³⁶⁷ Door de Raad de taak op te dragen de rechterlijke macht, en niet alleen de

genwoordigers van het Nederlandse respectievelijk het Franse taalstelsel. Er wordt eveneens opgelegd dat een minimum aantal *gekozenen* het bewijs hebben geleverd van de kennis van de duitse taal.»

³⁶² Memorie van toelichting, p. 1.

³⁶³ Zie *supra*, noot 360.

³⁶⁴ Zie *supra*, noot 361.

³⁶⁵ Memorie van toelichting, p. 6.

³⁶⁶ Zie *supra*, nr. 68.

³⁶⁷ Memorie van toelichting, p. 1.

magistraten van de rechterlijke macht, te vertegenwoordigen, zou afbreuk gedaan worden aan de specifieke taak die de korpschefs hebben om die macht te vertegenwoordigen.

Het zou duidelijk tot uiting moeten komen dat de oprichting van de Raad in geen deele een aantasting inhoudt van de bevoegdheden van de korpschefs en onder meer van hun recht de minister van Justitie en de wetgevende kamers te adviseren over alles wat de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht betreft.

Naar mijn mening zou het dus aangewezen zijn:

- dat in navolging van het ontwerp uit 1987, het voorontwerp een bepaling bevat die expliciet stelt dat «een Federale Raad van magistraten wordt opgericht die het geheel van de beroepsmagistraten die tot de rechterlijke orde behoren, vertegenwoordigt»; ³⁶⁸

- dat in het voorontwerp bovendien een bepaling wordt ingevoerd die luidt als volgt:

«De minister van Justitie of de voorzitters van Kamer en Senaat, al naar gelang van het geval, delen elk verzoek om advies bedoeld bij artikel 16 alsmede elk door de Raad uitgebracht advies mede aan de eerste voorzitter van en de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.

De minister deelt ook alle voorontwerpen van wet welke door de Ministerraad zijn goedgekeurd en die betrekking hebben op de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht tot hun onderrichting aan de voornoemde magistraten mede.

De korpschefs van het Hof van Cassatie sturen de ontvangen mededelingen naar de korpschefs van de hoven van beroep, van de arbeidshoven en van het militair gerechtshof.

Dezen brengen, in hun rechtsgebied, de ontvangen inlichtingen, naar gelang het onderwerp van het verzoek, van het advies of van het voorontwerp van wet, ter kennis van de korpschefs van de betrokken rechtbanken en parketten alsmede van de betrokken vrederechters en rechters in de politierechtbanken».

- dat de memorie van toelichting van het voorontwerp, zoals de memorie van toelichting bij het ontwerp uit 1987, ten aanzien van de eerste van die voorgestelde bepalingen preciseert: «Waar in het voorontwerp meteen gesteld wordt dat de Raad tot taak heeft de beroepsmagistraten in hun geheel die tot de rechterlijke orde behoren te vertegenwoordigen, moet daaronder worden verstaan dat hij niet de rechterlijke macht als macht vertegenwoordigt en dat zijn adviezen niet gelden als adviezen van de rechterlijke overheid (of van de korpschefs van die macht)»; ³⁶⁹

- dat de zinsnede uit de memorie van toelichting van het voorontwerp die stelt: «Op deze wijze kan het Parlement op gestructureerde wijze en zonder schending van het beginsel der scheiding der machten kennis krijgen van de mening van de rechterlijke macht over de werking van het gerecht» ofwel wordt geschrapt, ofwel wordt vervangen door dezelfde zin waarin de woorden «mening van de rechterlijke macht» worden vervangen door «mening van het representatieve orgaan van het geheel van de beroepsmagistraten die tot de rechterlijke orde behoren».

ii) *Betreffende de bevoegdheid van de Raad om advies uit te brengen over de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht*

Artikel 16, eerste lid, bepaalt: «De Raad heeft tot taak, op eigen initiatief, op verzoek van de Minister van Justitie of op verzoek van de Wetgevende Kamers, advies uit te brengen over alle aangelegenheden die betrekking hebben op de organisatie, de bevoegdheden en de werking van het gerecht».

Die formulering lijkt te ruim. Zij zou met name kunnen leiden tot inmenging van de Raad in aangelegenheden die uitsluitend tot de bevoegdheid van het parket behoren. Zo zou die raad aangelegenheden kunnen aan zich trekken zoals de werking van het college van procureurs-generaal, het statuut en de bevoegdheid van de nationale magistraten of bepaalde aspecten van het vooronderzoek en de vervolging. Bovendien, en daar kom ik later nog op terug, bepalen de artikelen 19 en 20 dat de adviserende bevoegdheid van de Raad zich ook zou uitstrekken tot sommige aangelegenheden van individuele aard.

Het lijkt mij wenselijk dat de wetgever, om, naar hun voorwerp, de aangelegenheden te bepalen die hij voor advies aan de Raad wil voorleggen, hiervoor te werk gaat met verwijzing naar onderverdelingen van het Gerechtelijk Wetboek. In die optiek zou het aangewezen zijn dat de taak van de Raad beperkt wordt tot vragen van algemene aard, welke betrekking zouden hebben op een van de aangelegenheden die in de onderstaande tekst zijn bedoeld; die tekst zou de tekst van artikel 16, eerste lid, van het voorontwerp vervangen;

«De Raad heeft tot taak, op eigen initiatief, op verzoek van de minister van Justitie of op verzoek van de Wetgevende Kamers, advies uit te brengen over kwesties van algemene aard die betrekking hebben op een van de aangelegenheden die worden geregeld door het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek in boek I, titels I, II, IIbis, V en VI – met uitsluiting van hoofdstuk IV of in boek II, titels I, II, III – met uitsluiting van hoofdstuk II – IV en V. Hij is niet bevoegd om kwesties te onderzoeken die betrekking hebben op individuele gevallen».

iii) *Betreffende de bevoegdheid van de Raad om advies uit te brengen wanneer tegen een van zijn leden of gewezen leden een tuchtvordering wordt ingesteld.*

Zoals gezegd, kent artikel 19 aan de Raad de bevoegdheid toe om advies uit te brengen wanneer tegen een van zijn leden, of tegen een van zijn gewezen leden binnen een termijn van vier jaar volgend op het verstrijken van zijn mandaat, een tuchtvordering wordt ingesteld, behalve indien de betrokken magistraat uitdrukkelijk verklaart daarvan af te zien (eerste lid). Alvorens een straf op te leggen, is de tucht-overheid ertoe gehouden advies te vragen aan de Raad (tweede lid). Het advies, dat binnen 30 dagen te rekenen van de ontvangst van het verzoek moet worden verleend, wordt door de voorzitter van de afdeling aan de tucht-overheid en aan de betrokken magistraat medegedeeld (derde lid).

Het voorontwerp laat sommige bepalingen achterwege die in een vorige versie te vinden waren en volgens welke een bijzonder commissie door het bureau van de afdeling waarvan de betrokkene lid is, ermee belast was het advies te verlenen en niet alleen het recht had op mededeling van het

³⁶⁸ Zie *supra*, nr. 36.

³⁶⁹ Zie *supra*, nr. 36.

tuchtdossier en van andere stukken die zij nodig achtte, maar ook het recht had om de tuchtoverheid of een afgevaardigde ervan te horen (art. 19, tweede en derde lid). Die bepalingen, die in het huidige voorontwerp niet zijn opgenomen, stuiten op felle kritiek van de korpschefs in het advies dat zij in november 1994³⁷⁰ aan de minister van Justitie deden toekomen.

Ten principale vind ik dat de bevoegdheid van de Raad, waarin artikel 19 van het voorontwerp voorziet, zou moeten worden opgeheven. Volgens mij zou de raadgevende bevoegdheid van de Raad beperkt moeten blijven tot kwesties van algemene aard en geen kwesties betreffende individuele gevallen behelzen.

In de memorie van toelichting bij het voorontwerp worden de bepalingen van de artikelen 19 en 20 verantwoord door de noodzaak de onafhankelijkheid van de leden van de Raad te waarborgen. «De onafhankelijkheid van de leden van de Raad bij de vervulling van de hen toevertrouwde opdracht van verkozenen, ook ten aanzien van de hiërarchie, is één van de voorwaarden voor de goede werking van de Raad. Het is dus te verantwoorden dat de Raad zou kunnen tussenkomen indien hij meent dat één van zijn leden zou worden beticht of achtergesteld uit hoofde van standpunten welke hij in de Raad aanneemt. Anderzijds kan het lidmaatschap van de Raad ook geen vrijbrief zijn om zich te onttrekken aan de normale verplichtingen als magistraat. De Raad kan dus niet meer of niet minder dan een advies geven aan de tuchtoverheid. Deze regels doen dan ook in generlei wijze afbreuk aan de bevoegdheden van de korpschefs.»³⁷¹

Naast het feit dat de bepalingen van de artikelen ingegeven zijn door een ongegrond gevoel van wantrouwen ten aanzien van wat de memorie van toelichting de «hiërarchie» noemt, bieden zij onvoldoende garanties om het lid of het

voormalig lid, mocht het ooit het slachtoffer worden van de wrok van de komst van die «hiërarchie», te beschermen. Overigens zou de schrapping van die artikelen niet beletten dat het probleem van de hervorming van het tuchtstatuut van zowel de zittende als de staande magistratuur apart wordt onderzocht, meer bepaald op grond van het werk dat de Nationale Commissie van de magistratuur op dat stuk al geleverd heeft.

Subsidiar zou, mochten de bepalingen van artikel 19 worden gehandhaafd, mijns inziens, op zijn minst in de memorie van toelichting moeten worden gepreciseerd dat de bevoegdheid die door dat artikel aan de Raad wordt verleend, hem niet het recht toekent om de tuchtoverheid of een afgevaardigde ervan te horen.

iv) Betreffende de bevoegdheid van de Raad om advies te verstrekken wanneer een van zijn leden van oordeel is benadeeld te zijn door een maatregel die jegens hem is genomen in het kader van zijn loopbaan binnen de rechterlijke orde

Ik herhaal dat artikel 20 de Raad de bevoegdheid verleent om op verzoek van een van zijn leden of zijn gewezen leden, binnen vier jaar volgend op het verstrijken van zijn mandaat, advies te verstrekken wanneer die magistraat van oordeel is benadeeld te zijn door een maatregel die jegens hem is genomen in het kader van zijn loopbaan binnen de rechterlijke orde (eerste lid). In dat geval moet de betrokken magistraat de zaak voorleggen aan de voorzitter van de afdeling waarvan hij lid is (tweede lid). Het advies, dat binnen 30 dagen te rekenen van de ontvangst van het verzoek, moet worden verstrekt, wordt door de voorzitter van de afdeling meegedeeld aan de betrokken magistraat, aan de verantwoordelijke overheid en aan de minister van Justitie. Het advies wordt bovendien ter beschikking van de leden van de afdeling gehouden op het secretariaat van de Raad (derde lid).

Ook hier heeft het voorontwerp de bepalingen uit een vorige versie achterwege gelaten luidens welke het bureau van de afdeling waarvan de betrokken magistraat lid is een bijzondere commissie moest belasten met de verlening van het advies, die commissie, voordat zij haar advies verstrekke, de betrokken magistraat en de verantwoordelijke overheid, alsmede enig ander persoon van wie zij de oproeping nuttig achtte, diende te horen en de zitting met gesloten deuren moest geschieden, behalve indien de verzoeker verklaarde de openbaarheid van de debatten te wensen (art. 20, tweede en derde lid). Ook tegen die bepalingen, die niet werden overgenomen in het voorontwerp, hadden de korpschefs felle kritiek in hun advies van november 1994.³⁷²

³⁷² «Hoeveel personen», stelde het advies, «zouden bevestigen dat ze van oordeel zijn nooit benadeeld te zijn geweest door een maatregel jegens hen genomen?»

Een zo vaag gestelde tekst zou, bijvoorbeeld, een raadsheer of een advocaat-generaal - per hypothese lid of gewezen lid van de Raad - de mogelijkheid bieden om zijn eerste voorzitter of zijn procureur-generaal, die hem een kamer eerder dan een andere of een bepaald moeilijk of omvangrijk dossier heeft toegewezen, te doen oproepen voor een bijzondere commissie van de Raad. Het zal voldoende zijn aan te voeren dat, eventueel gelet op de uit de werkzaamheden van de Raad voortvloeiende verplichtingen, de maatregel de loopbaan van de magistraat die lid is van die raad kan benadelen.

³⁷⁰ «Overeenkomstig art. 19», vermeldde dit advies, «en gezien de bij artt. 409 à 414 van het (Gerechtelijk) Wetboek betreffende de bevoegdheid ingevoerde hiërarchie, zou de bijzondere raadgevende commissie van de Raad een eerste voorzitter of een procureur-generaal kunnen horen en aldus oproepen; ze zou het Hof van Cassatie, een hof van beroep of een arbeidshof in algemene vergadering voor haar kunnen doen verschijnen, zoals voorgeschreven wordt door artikel 426 van hetzelfde wetboek in geval van tuchtvervolgingen; zo de met sanctie bedreigde magistraat tot het openbaar ministerie behoort, zou ze de minister van Justitie kunnen horen en zelfs, waarom niet, de Koning. Men mag immers niet vergeten dat de tuchtoverheid inzake ontzetting of schorsing van een magistraat van het openbaar ministerie ... de Koning is.

Art. 19, derde lid, bepaalt weliswaar dat de 'tuchtoverheid of haar afgevaardigde' wordt behoord. Maar de tekst verduidelijkt niet of de tuchtoverheid zelf mag oordelen of ze persoonlijk verschijnt dan wel een afgevaardigde stuurt.

De bewoordingen van dat lid sluiten niet uit dat de bijzondere commissie kan beslissen de tuchtoverheid zelf te horen. In de veronderstelling dat die overheid in elk geval kan weigeren te verschijnen en een afgevaardigde kan sturen, kan men zich voorstellen dat - om het uiterste te stellen - de Koning een afgevaardigde stuurt. Dat zou dan waarschijnlijk de minister van Justitie zijn. In dat geval, zou de minister zich bezwaarlijk aan een verhoor door de bijzondere commissie van de Raad kunnen onttrekken des te meer daar subdelegatie niet voorzien is. Deze enkele bedenkingen wijzen voldoende op de aberraties waartoe een strikte toepassing van art. 19 van het voorontwerp zou leiden.»

³⁷¹ Memorie van toelichting van het voorontwerp, p. 2.

Om analoge redenen als die welke ik bij de bespreking van artikel 19 heb aangegeven, zou de bevoegdheid waarin artikel 20 voorziet, moeten worden opgeheven.

Als die bevoegdheid wordt behouden, dan zou het voorontwerp, mijns inziens, zo niet in de tekst dan toch in de memorie van toelichting, moeten preciseren dat de bevoegdheid niet inhoudt dat de Raad het recht of de verplichting heeft om, voordat hij zijn advies verleent, de verantwoordelijke overheid of enig ander persoon van wie hij de oproeping nuttig acht, te horen.

70. Daarentegen ben ik niet overtuigd van de gegrondheid van een aantal andere principiële bezwaren die tegen het voorontwerp werden gemaakt, met name bezwaren waarbij wordt aangevoerd:

- dat het niet uitsluitend is om te beschikken over een structuur waarbinnen zij de problemen zouden kunnen bespreken waarmee zij in het kader van hun maatschappelijke functie te maken krijgen, dat de magistraten een representatief orgaan opgericht wensen te zien;³⁷³

Dezelfde tekst zou het mogelijk maken dat een magistraat, lid of gewezen lid van de Raad, die de verhoopde bevordering is misgelopen, de minister van Justitie voor de bijzondere commissie zou doen verschijnen omdat hij een ontwerp van koninklijk besluit met de naam van een andere kandidaat ter ondertekening aan de Koning heeft voorgelegd.

De minister van Justitie ligt hier in de vuurlijn. Er is geen sprake meer, zoals in artikel 19, van de tuchtoverheid, maar van de verantwoordelijke overheid en het voorwerp van die verantwoordelijkheid is elke maatregel waarbij de betrokken magistraat van oordeel is dat hij zijn loopbaan benadeelt. De mogelijkheden zijn legio en de verantwoordelijke overheid zou zich telkens moeten rechtvaardigen. In artikel 20 is het verhoor van de overheid niet langer facultatief. Het is verplicht. Het derde lid van voormeld artikel bepaalt immers dat 'het advies wordt verstrekt nadat de commissie de betrokken magistraat en de verantwoordelijke overheid, alsmede enig ander persoon van wie zij de oproeping nuttig acht, heeft gehoord'.

Er is evenmin sprake, in artikel 20, de overheid 'of een afgevaardigde' te horen. De verantwoordelijke overheid zelf moet gehoord worden, d.w.z. in de meeste gevallen een eerste voorzitter, een procureur-generaal of zelfs de minister van Justitie, en deze verantwoordelijke overheid kan geconfronteerd worden – de tekst van artikel 20 sluit het niet uit – met alle door de bijzondere commissie opgeroepen personen. Alle leden van een hof of een rechtbank kunnen zodoende gehoord worden met betrekking tot een beslissing van één van hun korpschefs en eventueel met hem geconfronteerd worden ... of met de minister van Justitie.

Het is ook ondenkbaar dat een hof verantwoording moet afleggen over de redenen waarom het een lid van de raad niet verkozen heeft voor een vacante plaats van raadsheer of ondervoorzitter.

Wat de andere vacante plaatsen betreft waarvoor een lid van de Raad postuleert, zal eerst het advies van het raadgevende comité ingewonnen worden, met eventueel het verzoek om gehoord te worden, en vervolgens wordt dezelfde procedure voor de Raad gevolgd, waar de voorzitter van het comité gehoord kan worden, in voorkomend geval in openbare zitting (art. 20, derde lid).»

³⁷³ Voor de «Vakvereniging van de magistraten» (l'«Association syndicale des magistrats»), worden dergelijke besprekingen reeds gevoerd binnen de verschillende verenigingen van de magistraten van de hoven van beroep, respectievelijk de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, de jeugdrechters, de onderzoeksrechters, de vrederechters, ten einde voorstellen te formuleren met betrekking tot de optimalisatie van de uitvoering van de gerechtelijke taken of de verbetering van het statuut en de werk-

- dat het voorontwerp door de verkiezingsmodaliteiten waarin het voorziet, suggereert dat de verkozen magistraten de belangen «vertegenwoordigen» van het rechtsgebied of van het parket waar zij hun rechterlijk ambt uitoefenen, terwijl de rechterlijke ambten vele vormen kunnen aannemen en onderling niet vergelijkbaar zijn: het ambt van een onderzoeksrechter kan niet vergeleken worden met dat van de rechters in de rechtbanken van koophandel, van de jeugdrechters, van de parketmagistraten die gespecialiseerd zijn in drugs, economische of fiscale misdrijven, van de vrederechters of politierechters;³⁷⁴

- dat de oprichting van een Federale Raad van magistraten, zoals die in het voorontwerp van wet is opgevat, tot gevolg zou hebben dat de gerechtelijke wereld nog meer geïsoleerd raakt, terwijl hij, wegens het toenemend aantal domeinen waarop hij wordt betrokken, zich zou moeten openstellen voor de buitenwereld en blijf geven van een groter nuanceringsvermogen ten aanzien van de complexiteit van de hedendaagse wereld.³⁷⁵

SLOTBESCHOUWINGEN

71. In een tijd waarin, enerzijds, de tegenstelling tussen de steeds grotere greep van het gerecht op de samenleving en de ontluisteringscrisis waarmee alle instellingen worden geconfronteerd die enige vorm van gezag uitoefenen,³⁷⁶ vragen doet rijzen over de betrekkingen tussen de rechterlijke macht en de Natie en waarin, anderzijds, de opkomst van groeperingen binnen de magistratuur, met betrekking tot de vertegenwoordiging van die macht, heel wat verwarring schept, diende naar mijn oordeel nogmaals te worden beklemtoond, niet alleen dat de rechterlijke macht een volwaardige staatsmacht is en de Natie vertegenwoordigt, maar ook dat alleen de korpschefs van die macht de magistraten zijn die juridisch bevoegd zijn om haar te vertegenwoordigen.

voorwaarden van hun leden (*Doc. ASM* op 10 april 1996 aan de Ministerraad verstuurd, p. 1).

³⁷⁴ De «Vakvereniging van de magistraten» (l'«Association syndicale des magistrats») beklemtoont in substantie dat nu één vertegenwoordiger per twintig magistraten voorzien wordt, het zogeheten representatief orgaan ongeveer 90 leden zal tellen voor ongeveer 1800 magistraten.

Wegens zijn intern pluralisme, zal dat orgaan enkel een minimale consensus kunnen bereiken en geen acht kunnen slaan op meningsverschillen en gedurfde standpunten. Zijn conformistische stellingen zullen noodzakelijkerwijze enkel het behoud van het status quo beogen en zich beperken tot minder belangrijke aangelegenheden of syndicale kwesties zoals de wedden of de pensioenen.

Nog steeds volgens die vereniging, en ook al zijn die bekommernissen best wel eerbiedwaardig, «elles ne peuvent constituer l'essentiel des revendications d'un corps qui, chargé du monopole de l'exercice d'un service public aussi fondamental que la paix sociale, ne peut, lorsqu'il s'exprime, se limiter aux intérêts propres de sa corporation» (*Doc. ASM*, vermeld in voorgaande noot, pp. 1-2).

³⁷⁵ Volgens de «Vakvereniging van de magistraten» (l'«Association syndicale des magistrats»), is het niet verantwoord de rechterlijke macht uit te rusten met «une structure massive le condamnant d'emblée à ne prendre que des résolutions mineures et traditionnalistes» op een ogenblik dat ze juist voor ernstige uitdagingen staat (*Doc. ASM*, vermeld in voorgaande noot, p. 2).

³⁷⁶ RICOEUR, P., *Préface à l'ouvrage d'A. GARAPON, Le gardien des promesses*, Parijs 1996, p. 9.

De rechterlijke macht is, zoals zij de Natie vertegenwoordigt en zoals zij door haar korpschefs wordt vertegenwoordigd, blijvend in haar tijdloosheid, terwijl de magistraten die haar samenstellen, voorbij gaan.

Met de tijd die eroverheen gaat, wordt de vertegenwoordiging van die macht en van die magistraten ook een zaak van het geheugen. Dat heet dan herinnering. Herinnering aan alle magistraten die binnen die macht met waardigheid, discretie en vaak in alle bescheidenheid, elk op hun manier, dag na dag voor het recht hebben gestreden.

Laten we hen met ontroering gedenken. Inzonderheid de vier collega's die ons gedurende het voorbije gerechtelijk jaar voor altijd hebben verlaten: Jean Valentin, Albert Ballet, Gaston Kreit en André Tillekaerts. Op 30 november 1995 is

het Hof in openbare terechtzitting bijeengekomen om de rouwhulde van Jean Valentin te horen uitspreken en op 20 mei 1996 voor de rouwhulde van Albert Ballet. Gaston Kreit en André Tillekaerts hebben de wens uitgedrukt dat voor hen geen rouwhulde zou worden gehouden.

...

Laten wij in een gezamenlijk gevoel onze vier overleden collega's erkentelijk zijn voor al hetgeen zij tot het vervullen van onze gemeenschappelijke taak hebben bijgedragen. De leegte die zij in onze harten achterlaten, getuigt van onze vriendschap en onze waardering die wij hun toedroegen en die in ons altijd levendig zullen blijven.

72. Voor de Koning vorder ik dat het Hof tijdens het nieuw gerechtelijk jaar zijn werkzaamheden voortzet.

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

21 MAART 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: mw. Delruelle en de h. Arts

Advocaat: mr. Bourtembourg

Arbitragehof – Prejudiciële vraag – Schrapping van de rol

Het Hof is gehouden op de voorgelegde prejudiciële vragen uitspraak te doen binnen een termijn die de achttien maanden na de ontvangst van het verwijzingsvonnis niet mag overschrijden.

Arrest nr. 19/96

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 28 september 1994 in zake C. tegen G. en De N., heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Houdt artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek, dat de erkenning van vaderschap door de biologische vader organiseert wanneer het krachtens de artikelen 315 tot 317 van het Burgerlijk Wetboek vastgestelde vaderschap niet wordt gestaafd door het bezit van staat, geen schending in van de grondwettelijke regels van de gelijkheid der Belgen en de niet-discriminatie (artikelen 10 en 11 van de Belgische Grondwet), in zoverre het de eiser niet toestaat met alle wettelijke middelen het bewijs te leveren dat de echtgenoot niet de vader van het kind kan zijn, terwijl artikel 318 van het Burgerlijk Wetboek, dat de betwisting van vaderschap organiseert, in zijn paragraaf 1 dat bewijs door alle wettelijke middelen toestaat?»

...

III. In rechte

1. Bij arrest nr. 59/95 van 12 juli 1995 heeft het Hof de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen verzocht te beslissen, na de partijen te hebben gehoord, of het antwoord op de vraag nog steeds onontbeerlijk is om haar vonnis te wijzen.

Het Hof stelt in zijn arrest vast dat artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek, waarover de prejudiciële vraag is gesteld, gewijzigd is door de wet van 27 december 1994, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 28 januari 1995, dit is nadat de prejudiciële vraag was gesteld.

2. Naar luid van artikel 109 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, is het Hof gehouden op de voorgelegde prejudiciële vragen uitspraak te doen binnen een termijn die de achttien maanden na de ontvangst van het verwijzingsvonnis niet mag overschrijden.

In deze zaak verstrijkt die termijn op 17 april 1996.

3. Aangezien het Hof geen antwoord heeft gekregen op het aan de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen gericht verzoek, heeft het beslist de debatten te heropenen en de partijen te horen over de stand van de zaak voor de verwijzende rechter.

Op de openbare terechtzitting van 5 maart 1995 was enkel de advocaat van de Ministerraad aanwezig.

Het Hof beslist niet langer te wachten op het antwoord van de rechtbank, die in het verdere verloop van de aldaar hangende rechtspleging steeds een nieuwe prejudiciële vraag aan het Hof kan stellen.

Het Hof beslist de zaak van de rol te schrappen.

NOOT – Zie het arrest nr. 59/95 van 12 juli 1995, *R.W.*, 1995-96, 983.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 10 JANUARI 1996

Voorzitter: de h. Ghislain

Rapporteur: de h. Echement

Openbaar ministerie: de h. Piret

Advocaat: mr. Vanderveeren

Hof van Assisen – Ondervraging van de beschuldigde – Voorzitter

Art. 293 Sv. bepaalt dat de beschuldigde uiterlijk tien dagen nadat de stukken ter griffie zijn ingeleverd en hij in het huis van bewaring is aangekomen, wordt ondervraagd door de voorzitter van het hof van assisen.

Dat is de taak van de voorzitter die op dat ogenblik in functie is. Die tekst noch enige andere wetsbepaling vereist dat de magistraat die de beschuldigde heeft ondervraagd, deel uitmaakt van het hof van assisen waarvoor de beschuldigde vervolgens terechtstaat.

Van G.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 november 1995 gewezen door het Hof van Assisen van het bestuurlijk arrondissement Brussel Hoofdstad;

Gelet op de middelen, (...)

Over het eerste middel:

Overwegende dat uit de stukken waarop het hof vermag acht te slaan blijkt dat de eerste voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel, bij beschikking van 3 juli 1995, de dag van de opening van de 16e zitting van het Hof van Assisen van het bestuurlijk arrondissement Brussel-Hoofdstad voor het jaar 1995 heeft vastgesteld op maandag 6 november 1995 om 9 uur, de opening van de debatten in de zaak van eiser heeft vastgesteld op dezelfde dag en hetzelfde uur en raadsheer de le Court, die eiser heeft ondervraagd op 10 oktober 1995, heeft aangewezen tot voorzitter;

Overwegende dat de eerste voorzitter van het hof van beroep, na te hebben vastgesteld dat raadsheer de le Court wettelijk verhinderd was om als voorzitter op te treden, bij beschikking van 23 oktober 1995, raadsheer Gérard hiertoe heeft aangewezen;

Overwegende dat artikel 293 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt dat ten laatste tien dagen nadat de stukken ter griffie zijn ingeleverd en de beschuldigde in het huis van bewaring is aangekomen, hij wordt ondervraagd door de voorzitter van het hof van assisen; dat zulks de taak is van de voorzitter die op dat ogenblik in functie is; dat deze tekst noch enige andere wetsbepaling vereist dat de magistraat die de beschuldigde heeft ondervraagd, deel uitmaakt van het hof van assisen waarvoor de beschuldigde vervolgens terechtstaat;

Dat het middel faalt naar recht;

...

NOOT – De ondervraging van de beschuldigde

1. De ondervraging van de beschuldigde door de voorzitter of door een magistraat die hij daartoe heeft gedelegeerd, is een fundamenteel vereiste. Bij verzuim wordt de rechts-

pleging vernietigd (Cass. fr. 26 juli 1844, *Bull. crim.*, nr. 394; Ch. Nouguié, *La Cour d'Assises. Traité pratique*, I, p. 189, nr. 215).

2. Indien de akte van verwijzing door het Hof van Cassatie wordt vernietigd, dan is zelfs een nieuwe ondervraging overeenkomstig art. 293 Sv. vereist, daar deze ondervraging uiteraard betrekking heeft op de ten laste gelegde feiten (Ch. Nouguié, *o.c.*, I, p. 191, nr. 218).

3. Weigert de beschuldigde te verschijnen, dan kan de voorzitter van het hof van assisen zich eventueel naar het huis van bewaring begeven en de betrokkene ondervragen.

Is de betrokkene in vrijheid en weigert hij te verschijnen, dan zal de voorzitter schriftelijk de wettelijk voorgeschreven waarschuwingen laten betekenen (S. Sasserath, *La Cour d'assises*, nr. 204).

4. De beschuldigde moet worden ondervraagd door de magistraat die op dat ogenblik door de eerste voorzitter is aangesteld als voorzitter van het hof van assisen (Cass., 19 januari 1841, *Pas.*, 1841, I, 104; Cass., fr., 14 oktober 1858, *Bull. crim.*, nr. 418; Cass., 6 december 1954, *Pas.*, 1955, I, 331; Ch. Nouguié, *o.c.*, I, p. 204, nr. 231; S. Sasserath, *o.c.*, nr. 206).

Wordt de voorzitter van het hof van assisen vervangen door een andere magistraat, dan hoeft de beschuldigde niet opnieuw te worden ondervraagd, maar mocht dit toch gebeuren, dan verleent deze tweede ondervraging geen nieuwe termijnen voor een eventuele voorziening in cassatie (Cass., 21 februari 1944, *Pas.*, 1944, I, 219; Cass., 11 januari 1983, *Pas.*, 1983, I, 558).

7. De magistraat die de beschuldigde ondervraagt, hoeft zelf geen zitting te nemen in het hof van assisen waarvoor de beschuldigde vervolgens terechtstaat (Cass., 31 oktober 1831, *Pas.*, 1831, I, 284; Cass. fr., 9 november 1848, *Bull. crim.*, nr. 397; Ch. Nouguié, *o.c.*, I, p. 205, nr. 233; J. Anspach, *De la procédure devant les cours d'assises*, p. 6).

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 2 MEI 1996

Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen

Rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. du Jardin

Advocaat: mr. Geinger

Dwangsom – Opheffing, opschorting of vermindering – Bevoegde rechter

In een executiegeschil vermag de rechter die niet de dwangsomrechter is, onverminderd de maatregelen van bewarende aard die hij kan treffen wanneer hij van oordeel is dat de dwangsomrechter desgevraagd een van de in art. 1385quinquies Ger.W. genoemde voorzieningen zal treffen, niet te beslissen dat de dwangsom niet verbeurd is.

Vennootschap naar Canadees recht L. t/ N.V. S.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 september 1993 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Gelet op het arrest van het Hof van 30 september 1994;

Gelet op het arrest van het Benelux-Gerechtshof van 12 februari 1996;

Over het tweede onderdeel van het middel, (...)

Overwegende dat artikel 1385*quinquies* van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de rechter die een dwangsom heeft opgelegd, op vordering van de veroordeelde de dwangsom kan opheffen, de looptijd ervan opschorten gedurende de door hem te bepalen termijn of de dwangsom vermindere in geval van blijvende of tijdelijke, gehele of gedeeltelijke onmogelijkheid voor de veroordeelde om aan de hoofdveroordeling te voldoen;

Dat voornoemd artikel overeenstemt met artikel 4 van de Eenvormige Beneluxwet betreffende de dwangsom;

Dat het Benelux-Gerechtshof, in antwoord op de bij het arrest van het Hof gestelde vraag, in zijn arrest van 12 februari 1996 voor recht verklaart; «Artikel 4, lid 1, van de Eenvormige Beneluxwet betreffende de dwangsom moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegdheid toegekend aan de rechter die de dwangsom heeft opgelegd, om de dwangsom op te heffen in geval van onmogelijkheid voor de veroordeelde om aan de hoofdveroordeling te voldoen, exclusief is en er aan in de weg staat dat in een executiegeschil betreffende de eventueel verbeurde dwangsom een andere rechter dan degene die de dwangsom heeft opgelegd, zou beslissen dat, ook al heeft de veroordeelde de hoofdveroordeling niet uitgevoerd, de dwangsom wegens overmacht niet verbeurd is»;

Dat hieruit volgt dat in een executiegeschil de rechter die niet de dwangsomrechter is, onverminderd de maatregelen van bewarende aard die hij kan treffen wanneer hij van oordeel is dat de dwangsomrechter desgevraagd een van de in artikel 1385*quinquies* genoemde voorzieningen zal treffen, niet vermag te beslissen dat de dwangsom niet verbeurd is;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat verweerster niet heeft voldaan aan haar verplichting tot teruggave bepaald bij bevelschrift van de beslagrechter te Dinant en voor recht zegt dat ingevolge de door dit arrest vastgestelde onmogelijkheid om te voldoen aan de verplichting tot teruggave, de dwangsom niet is verbeurd; dat het dientengevolge de opheffing beveelt van het uitvoerend beslag ten laste van verweerster gelegd;

Dat het zodoende de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen schendt;

Dat het onderdeel gegrond is;

...

NOOT – Zie Cass., 30 september 1994, *Arr. Cass.*, 1994, nr. 499; Benelux Gerechtshof, 12 februari 1995, *R.W.*, 1995-96, 1298, met conclusie van advocaat-generaal B. Janssens de Bisthoven.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 7 MEI 1996

Voorzitter: de h. Holsters

Rapporteur: de h. Dhaeyer

Openbaar ministerie: de h. Goeminne

Advocaat: mr. Van Hoecke

Arbeidsovereenkomst – Werknemer – Aansprakelijkheid – Uitvoering van de overeenkomst – Begrip – Gebruik firmawagen – Privé-doeleinden

Art. 18 A.O.W. beperkt de aansprakelijkheid van de werknemer slechts voor schade die hij bij de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst veroorzaakt.

De werknemer voert zijn arbeidsovereenkomst niet uit wanneer hij van zijn loon gebruik maakt, noch wanneer hij met toelating van zijn werkgever een firmawagen voor privé-doeleinden gebruikt.

D. t/ N.V. C.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 mei 1994 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Kortrijk;

...

Overwegende dat artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet de aansprakelijkheid van de werknemer slechts beperkt voor schade die hij bij de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst veroorzaakt;

Dat de werknemer zijn arbeidsovereenkomst niet uitvoert wanneer hij van zijn loon gebruik maakt, noch wanneer hij met toelating van zijn werkgever een firmawagen voor privé-doeleinden gebruikt;

Overwegende dat de appelrechters eiseres veroordelen tot het betalen van schadevergoeding wegens schade die zij toebacht aan het voertuig van verweerster, haar werkgeefster;

Dat zij, na te hebben vastgesteld dat eiseres met het voertuig van verweerster «voor eigen rekening» reed, oordelen dat het ongeval een «louter privé»ongeval is dat niets met de arbeidsovereenkomst te maken heeft;

Dat zij aldus te kennen geven dat het ongeval niet bij de uitvoering van de arbeidsovereenkomst is gebeurd;

Dat zij aldus wettig beslissen dat de dwingende bepalingen van de Arbeidsovereenkomstenwet niet toepasselijk zijn;

Dat zij mitsdien niet meer dienden te antwoorden op aanvoeringen die geen verband houden met de aansprakelijkheid van de werknemer bij de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst;

...

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

3e KAMER – 11 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Van Coppenolle

Raadsheren: de h. Snelders en mevr. Bax

Advocaten: mrs. De Feyter loco De Prez en Vermeule

Arbeidsovereenkomst – Wegverkeer – Overtreding van art. 12.4 Wegverkeersreglement – Aard

Het foutief rijgedrag van een bestuurder in dienst van zijn werkgever dat een overtreding vormt van art. 12.4 Wegverkeersreglement, is te dezen niet zo buitenmatig dat het als onverschoonbaar kan of moet worden aangemerkt, en het maakt derhalve geen zware overtreding uit.

Nu ook niet blijkt dat die fout van de bestuurder een eerder gewoontelijke dan toevallige lichte fout was, dient de vordering tot schadevergoeding die tegen hem ingesteld is in plaats van tegen zijn werkgever, als ongegrond afgewezen te worden.

Van der E. t/ Van den B.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde de vergoeding beoogde van de schade door haar opgelopen ten gevolge van het ongeval te Antwerpen St. Michielskaai op 22 januari 1993 rond 08.45 uur tussen haar auto Ford Fiesta en de vrachtauto Man van de B.V.B.A. I., bestuurd door appellant;

Overwegende dat te dezen dient te worden vastgesteld:

– op het ogenblik van het ongeval reed appellant voor rekening van zijn werkgever, wat niet betwist is;

– het ongeval gebeurde op een rechte voorrangsbahn van 14 meter breedte, zonder enige rijstrokenaanwijzing; de zichtbaarheid was onbeperkt;

– uit de verklaringen van de bestuurders blijkt dat beiden stilstonden aan de rode verkeerslichten ter hoogte van de Scheldestraat richting Suikerrui, de vrachtauto links van de personenauto, en dat bij groen beiden tegelijkertijd vertrokken;

– bestuurder Van der E. hoorde plots een krakend geluid maar zag of voelde geen aanrijding; hij stopte pas toen een tegenligger hem teken deed met de lichten en dit bijna ter hoogte van de Fortuinstraat; hij verklaarde dat de witte wagen rechts van hem stond aan het (verkeers)-licht zodat hij «vermoedde» dat ze (geïntimeerde) voor zijn vrachtwagen heeft willen «toevoegen», waarop hij haar gegrepen heeft;

– geïntimeerde verklaarde dat aan de verkeerslichten ter hoogte van de Scheldestraat de vrachtwagen links van haar stond en dat, toen het groen werd en ze doorreden richting Suikerrui, om een voor haar onbekende reden de vrachtwagen plots naar rechts kwam, haar auto schepte en deze dwars meesleepte;

– de aanrijdingsformulieren werden door partijen ieder afzonderlijk ingevuld en ondertekend en zijn derhalve eenzijdig en niet bewijskrachtig; bovendien komt de verklaring van appellant op het aanrijdingsformulier, waar hij het heeft over «het voorspringen aan het rode licht», niet volledig overeen met die aan de verbalisanten afgelegd, nu immers blijkt dat beide voertuigen naast elkaar stilstonden voor het rode licht en van daar vertrokken; van voorbijsteken/inhalen langs rechts kan er derhalve geen sprake zijn;

– uit niets blijkt of kan worden afgeleid dat geïntimeerde niet regelmatig op normale wijze haar weg vervolgde;

Overwegende dat uit die gegevens en omstandigheden dient te worden afgeleid en aangenomen dat geïntimeerde, toen de lichten aan de Scheldestraat groen werden, op normale wijze haar weg rechtdoor vervolgde aan de rechterkant van de rijbaan waardoor zij voorrang had op appellant, die, links van haar rijdend, een invoegmanoeuvre naar rechts uitvoerde en daarbij de normale gang van geïntimeerde verhinderde en aldus haar voorrang miskend heeft;

Overwegende dat te dezen dat foutief rijgedrag (overtreding van artikel 12.4) niet dermate buitenmatig was dat het als onverschoonbaar kan of moet worden aangemerkt en derhalve geen zware fout uitmaakt in de persoon van appellant en dat evenmin aangetoond wordt of uit iets blijkt of

moet worden afgeleid dat zulks een eerder gewoontelijke dan toevallige lichte fout in zijn persoon was;

Dat derhalve naar artikel 18 van de wet op de arbeids-overeenkomsten van 3 juli 1978 de vordering ten onrechte werd ingesteld tegen appellant i.p.v. tegen zijn werkgever voor wiens rekening hij op het ogenblik van het ongeval reed;

Dat derhalve nu die kwestie niet de ontvankelijkheid van de vordering raakt, de vordering van geïntimeerde t.o.v. appellant als ongegrond wordt afgewezen;

...

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

5e KAMER – 4 MAART 1996

Voorzitter: mevr. Santens

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Laurys en Dumont

Advocaten: mrs. De Taeye loco Dewit en Desmet loco Blancke

Geneeskundige verzorging en uitkering – Geneeskundige verzorging – Tegemoetkomingen – Arbeidsongeval – Ziekenfonds – Subrogatie – Interest van rechtswege – Aanvangsdatum

De arbeidsongevallenverzekeraar is aan het gesubrogeerde ziekenfonds van rechtswege interest verschuldigd vanaf de datum waarop dit fonds tegemoetkomingen voor geneeskundige verzorging aan de getroffen heeft betaald. Zonder belang is de datum waarop het ziekenfonds zijn verzoek tot terugbetaling aan de arbeidsongevallenverzekeraar heeft gericht (artt. 136 G.V.U.-wet (tevorens 76quater Z.I.V.-wet) en 42, derde lid, A.O.W.).

N.V. De V. t/ L.C.M.

Beroepsgrievens

De N.V. De V. tekende hoger beroep aan op grond dat art. 42, derde lid, A.O.W. uitdrukkelijk bepaalt dat op de in die wet bedoelde uitkeringen van rechtswege interest verschuldigd is vanaf het ogenblik waarop zij eisbaar worden.

De L.C.M. zond zijn uitgavenstaat van 19 juni 1991 (aan de N.V. De V.) toe op 25 juni 1991. Deze betaalde de verschuldigde hoofdsom op 10 juli 1991.

Zij betwist uiteraard niet dat een verzekeringsinstelling krachtens de indeplaatsstelling, aanspraak kan maken op de wettelijke interest die zij ingevolge de subrogatie kan vorderen.

Deze redenering kan in casu echter onmogelijk volledig toepassing vinden.

De L.C.M. is immers spontaan tegemoetgekomen in de medische kosten van het slachtoffer, zonder dat het litigieuze ongeval door de N.V. De V. werd betwist of in beraad werd gehouden.

De rechtspraak, waarnaar de L.C.M. verwijst, kan geen toepassing vinden, daar in die gevallen telkens sprake was van een betwist geval, waarbij de wetsverzekeraar aanvankelijk elke tussenkomst weigerde.

Indien aan de L.C.M. al de interest zou worden toegerekend, zou dit betekenen dat aan het ziekenfonds een interessante belegging wordt toegekend, te meer daar de inte-

rest automatisch verschuldigd is vanaf de datum van de tegemoetkoming in de geneeskundige kosten, zonder dat de verzekeringsinstelling de arbeidsongevallenverzekeraar in gebreke dient te stellen, aangezien het gaat om een vorm van wettelijke indeplaatsstelling in het sociaal recht.

De aan de L.C.M. verschuldigde bedragen werden pas eisbaar vanaf het verzoek tot betaling (bij de N.V. De V.) toegekomen op 25 juni 1991.

In de gegeven omstandigheden kan (de L.C.M.) slechts aanspraak maken op de wettelijke interest op de hoofdsom voor de periode van 25 juni 1991 tot 10 juli 1991.

...

4. Beoordeling

Ten gevolge van de toepassing van de wet van 9 augustus 1963, zoals die gold op het ogenblik van het ontstaan van de betwisting tussen de partijen, was de L.C.M. wettelijk verplicht zijn tussenkomst te verlenen in de kosten van geneeskundige verzorging die werden gemaakt door zijn aangesloten rechthebbende mevr. U. en waarvan door deze terugbetaling werd gevraagd.

Volgens de uitgavenstaat van 19 juni 1991, die niet wordt overgelegd maar ook niet wordt betwist, bedraagt de tegemoetkoming van de L.C.M. 34.153 fr.

Geen enkele bepaling van de wet van 9 augustus 1963 stelt deze tegemoetkoming door de L.C.M. afhankelijk van het voorafgaande verzoek tot uitkering door de rechthebbende aan de tot betaling gehouden arbeidsongevallenverzekeraar, indien de kosten het gevolg zijn van een arbeidsongeval.

Worden deze prestaties verleend door de verzekeringsinstelling, dan treedt deze rechtens in de plaats van de rechthebbende. Deze indeplaatsstelling geldt, tot beloop van het bedrag van de verleende prestaties, voor het geheel van de sommen die krachtens een Belgische wetgeving verschuldigd zijn en die de bedoelde schade geheel of gedeeltelijk vergoeden (art. 76^{quater} W. 6 augustus 1963).

Bijgevolg is de L.C.M. voor de verleende prestaties aan mevr. U., overeenkomstig art. 76^{quater} W. 9 augustus 1963, tegenover de arbeidsongevallenverzekeraar volledig gesubrogeerd in de rechten van mevr. U., slachtoffer van het arbeidsongeval, dat zich op 13 februari 1989 voordeed (art. 1249 B.W.).

Dit heeft tot gevolg dat de L.C.M. tegenover de N.V. De V. de excepties kan invoeren, zoals het slachtoffer dit had kunnen doen, maar tevens kan de N.V. De V. tegenover de L.C.M. excepties opwerpen, zoals zij deze tegen de getroffenene had kunnen opwerpen.

Ten aanzien van de verzekeringsinstelling, de L.C.M., geschiedt de overdracht van de rechten en rechtsvorderingen van mevr. U. door de betaling van de prestaties; en op het ogenblik van de betaling van die prestaties terwijl de overdracht geen betrekking kan hebben op rechtsvorderingen waarover mevr. U. op het ogenblik van die betaling nog niet beschikte (Cass., 21 maart 1991, *R.W.*, 1991-92, 459).

Derhalve loopt de verjaring van de rechtsvordering van de L.C.M. ten aanzien van de N.V. De V. vanaf het ogenblik van elke door hem uitgevoerde betaling ten voordele van mevr. U.

Overeenkomstig art. 42, derde lid A.O.W. is op de in deze wet bedoelde uitkeringen van rechtswege interest verschuldigd vanaf het ogenblik dat zij eisbaar worden.

Nu overeenkomstig art. 76^{quater} W. 9 augustus 1963 de L.C.M. volledig gesubrogeerd is in de rechten van de getrof-

fene en deze subrogatie niet beperkt is tot het bedrag van de door hem verleende prestaties, kan hij ten aanzien van de N.V. De V. de rente, berekend tegen dezelfde voet, vorderen op de bedragen, die hij ingevolge de subrogatie gerechtigd is te vorderen (Cass., 12 november 1990, *J.T.T.*, 1991, 202, *A.C.*, 1990-91, nr. 142, Cass., 4 maart 1985, *R.W.*, 1985-86, 878).

Ten gevolge van de betaling van prestaties door de L.C.M. aan mevr. U., zijn deze prestaties eisbaar geworden vanaf de datum van elke betaling en brengen zij vanaf iedere betaling interest op (Cass., 7 april 1986, *J.T.T.*, 1987, 45; *A.C.*, 1985-86, nr. 480).

Daar de interest van rechtswege loopt vanaf het ogenblik dat hij eisbaar wordt, is de toekenning ervan niet afhankelijk van een voorafgaande vraag tot betaling van de verschuldigde som.

Ten onrechte laat de N.V. De V. de toekenning van interest afhangen van de datum van de mededeling van de uitgavenstaat van 19 juni 1991, op 25 juni 1991.

Wanneer de uitgavenstaat van de L.C.M. eerst opgesteld wordt op 19 juni 1991 en eerst op basis hiervan terugbetaling wordt gevraagd door de L.C.M. op 25 juni 1991 kan dit wel vragen oproepen over het accuraat optreden van de L.C.M., doch vermag dit geen afbreuk te doen aan de vermelde juridische redenering.

De gevorderde interest is, overeenkomstig wettelijke bepalingen, waarvan niet kan worden afgeweken, verschuldigd.

Wanneer de N.V. De V. van oordeel is dat zij ten gevolge van het optreden van de L.C.M. niet ertoe gehouden kan zijn de gevorderde interest te betalen, wordt zij aangeraden in te gaan op de suggestie aangeboden onder nr. 105, p. 1352, van C. Persyn, R. Janvier, W. Van Eeckhoutte, «Overzicht van rechtspraak. Arbeidsongevallen, 1984-1989», *T.P.R.*, 1990, waarvan zij de voorafgaande tekst, overeenstemmend met de bovenstaande overwegingen, letterlijk citeert zonder er evenwel naar te verwijzen.

Er is geen betwisting over de berekening van de gevorderde interest, noch over de gevorderde en door de arbeidsrechtbank toegekende wettelijke en gerechtelijke interest op dit bedrag, zodat deze dienen te worden toegekend.

Het hoger beroep is niet gegrond.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

28bis KAMER – 14 APRIL 1994

Voorzitter: mevr. Allegaert

Rechters: de hh. Cloostermans en Vanistendael

Openbaar ministerie: de h. Wolles

Advocaat: mr. De Man

Heling – Witwassen van geld – Aflopend misdrijf

Het door art. 505, 2°, Sw. omschreven misdrijf is een aflopend misdrijf in de mate waarin het betrekking heeft op de aankoop, de ruil of het verkrijgen om niet van onwettige vermoogensvoordelen als strafbare daden.

Art. 505, 2°, Sw. heeft echter ook betrekking op het bewaren, het beheer van de onwettige vermoogensvoordelen en inkom-

sten, rechtshandelingen die gevolgen hebben die zich in de tijd uitstrekken.

B.

I. Bevoegdheid

Overwegende dat de strafbare daden die m.b.t. het voorwerp van het misdrijf, bedoeld in artikel 505, 2°, Sw., kunnen worden verricht, omschreven zijn als «het hebben gekocht, in ruil of om niet hebben ontvangen, in bezit, bewaring of beheer hebben genomen ...»;

Overwegende dat het nieuwe door artikel 505, 2°, Sw. omschreven misdrijf ongetwijfeld, van meetaf aan, een aflopend (ogenblikkelijk) misdrijf was in de mate waarin het betrekking had op de aankoop, de ruil of het verkrijgen om niet van de onwettige vermogensvoordelen als strafbare daden; dit zijn namelijk rechtshandelingen met dadelijke of onmiddellijke rechtsgevolgen, die zich meteen en volledig bij het verrichten van de rechtshandeling voltrekken; dat, aangezien het nieuwe misdrijf zich op die rechtshandelingen ent, het geen twijfel lijdt dat het, in die gevallen, ook een aflopend (onmiddellijk) karakter heeft (Cornelis, L., en Verstraeten, R., «Mag er nog wit gewassen worden?», *T.B.H.*, 1992, 188; *Hand. Senaat*, 1989-90, 2396 en 2408);

Overwegende dat het nieuwe artikel 505, 2°, Sw. evenwel ook in verband wordt gebracht met het «bewaren, het beheer» van de onwettige vermogensvoordelen en inkomsten; dat deze laatste rechtshandelingen, voortdurende of opeenvolgende rechtsgevolgen hebben, die zich in de tijd uitstrekken; dat meer bepaald het «beheer» altijd een zeker tijdsverloop kent en meestal gepaard gaat met verschillende – opeenvolgende – handelingen, zoals bijvoorbeeld verschillende financiële verrichtingen, geldomwisselingen, overschrijvingen ...; dat deze – opeenvolgende – handelingen afzonderlijk een aflopend karakter hebben;

Overwegende dat het kennelijk de bedoeling van de wetgever is geweest tot misdrijf te maken *alle handelingen die de omschakeling en het beheer van de onrechtmatige winsten tot doel hebben* (*Gedr. St., Kamer*, 1989-90, memorie van toelichting, 987/1, 1);

Overwegende dat dient te worden aangenomen dat het geheel van de hierboven beschreven opeenvolgende aflopende handelingen, het «beheer» bedoeld in artikel 505, 2°, Sw., oplevert; dat dit in concreto betekent dat elke positieve handeling afzonderlijk, verricht in het kader van het «beheer» van de onwettige vermogensvoordelen en inkomsten, valt onder toepassing van artikel 505, 2°, Sw.;

Overwegende dat de rechtbank dan ook wel degelijk bevoegd is om te oordelen over de telastlegging tegen beklaagde, voor zover deze betrekking heeft op het beheer van de zaken bedoeld in artikel 42, 3°, Sw., meer bepaald op de geldomwisselingen verricht bij het wisselkantoor C.V. te Antwerpen, tussen 1 januari 1993 en 25 januari 1994;

...

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

2e KAMER – 23 FEBRUARI 1995

Voorzitter: de h. Beerten

Advocaten: mrs. De Coster, Nollet en Haven

Voorrechten – Kosten tot behoud van de zaak – Begrip

Het voorrecht van art. 20, 4°, Hypotheekwet vindt geen toepassing op de kosten en het honorarium van de advocaat voor procedures waarbij het gaat om kosten en prestaties m.b.t. het afwijzen van een vordering, noch op de kosten en het honorarium van de advocaat voor procedures waarvan niet blijkt dat de curator dankzij die procedures gelden heeft kunnen innen.

Faillissement N.V. G. t/ B.

1. De schuldvordering heeft betrekking op kosten en erelonen die de gefailleerde aan verweerder nog verschuldigd was ingevolge aangevangen rechtsprocedures.

2. Het door art. 20, 4°, Hup.W. in leven geroepen voorrecht kan slechts worden ingeroepen zo de gemaakte kosten hebben gediend tot het behoud van bepaalde en identificeerbare roerende goederen in het vermogen van de failliete vennootschap (Cass., 24 januari 1986, *Pas.*, 1986, I, 1039).

3. In navolging van voornoemd principe zal het ereloon van de advocaat slechts bevoorrecht zijn indien zijn tussenkomst daadwerkelijk heeft geleid tot invordering van een geldsom, tot het behoud van een roerende zaak ut singuli en voor zover op het ogenblik van de samenloop dit goed nog voorhanden en identificeerbaar is.

Derhalve zijn de prestaties m.b.t. afwijzing van een schuld, daar hierdoor slechts een deel van het vermogen in globo en niet een bepaald roerend goed werd behouden, niet bevoorrecht.

Wel zijn bevoorrecht de prestaties van de advocaat dankzij welke de curator in het actief van het faillissement een in te vorderen schuldvordering aantreft, die hij ook daadwerkelijk int. (Kh. Charleroi, 7 september 1988, *JLMB*, 1989, 30, met noot Caeymaex J., «Créance d'honoraires et privilège des frais de conservations»).

4. In concreto betekent dit dat de kosten en erelonen voor de procedures (...) niet bevoorrecht zijn daar het gaat om kosten en prestaties m.b.t. het afwijzen van een vordering.

De kosten en erelonen m.b.t. de procedures (...) zijn evenmin bevoorrecht nu niet wordt aangetoond dat de curators dankzij deze procedures gelden hebben kunnen innen.

De schuldvordering kan dan ook slechts tot het gewoon passief van het faillissement worden toegelaten.

VREDEGERECHT TE ROESELARE

16 DECEMBER 1994

Rechter: de h. Nolf

Advocaten: mrs. Vanthuyne en Mittenare

Pacht – Ontbinding ten laste van de pachter – Afwezigheid van dieren en landbouwmaterieel op de gepachte boerderij – Schade voor de verpachter – Wegvallen van solvabiliteitswaarborgen

Wanneer de pachter geen enkel dier op de gepachte hoeve houdt, zich ontdaan heeft van zelfs het meest elementaire en eenvoudige landbouwmaterieel en zich ertoe beperkt de twee percelen, onmiddellijk naast de boerderij gelegen, door loon-

werkers te laten bezaaien en oogsten, is de exploitatie verschaald tot een volstreekte fictie die de resterende exploitatiemogelijkheden van de verpachte boerderij onrecht aandoet. Dit alles rechtvaardigt de ontbinding van de pachtovereenkomst ten laste van de pachter.

De verpachters lijden wezenlijke schade door die handelwijze van de pachter, daar de verpachte hoeve inzake gereedschappen en dieren in wezen ontmanteld is en de nuttige bedrijfsgebouwen volledig leegstaan, zodat zij de solvabiliteitswaarborgen missen waarmee een normale exploitatie, hoe bescheiden in omvang ook, als geheel van productiefactoren gestoffeerd zou blijven.

B.-B. t/ L.

1. Aanleggers stelden in hun inleidende dagvaarding dat:
- zij eigenaars zijn van een boerderij, gelegen te Rumbeke, (...), met een oppervlakte van 3ha 33a 26ca, ingevolge akte aankoop op 6 mei 1966, verleden door mr. Pieter Vander Heyde, notaris te Rumbeke;

- deze boerderij in pacht werd gehouden door wijlen Maurits L. overleden op 29 december 1984;

- bij aangetekend schrijven van 7 december 1976 bevoorrechte pachtoverdracht geschiedde ten voordele van gedaagde, met ingang van 1 oktober 1976;

- gedaagde daar samen met haar moeder is blijven wonen tot september 1992 en sedertdien een appartement betrekken te Rumbeke, hoewel ze nog op hetzelfde adres gedomicilieerd blijven;

- de boerderij niet langer wordt geëxploiteerd door gedaagde;

- de gronden aan derden in onderpacht worden gegeven;

- er op de boerderij geen dieren meer zijn behalve gedurende de zomer een aantal rijpaarden;

- de schuur en de koeienstal verhuurd zijn aan Van R., timmerman uit Rumbeke;

- te dien einde de scheidingsplaten tussen de staanplaatsen voor de koeien zelfs zijn uitgebroken;

- de overige stallen leegstaan en de woning niet meer effectief wordt bewoond doch slechts nog weinig meubelen zich in de woning bevinden, «enkel voor het oog»;

- geen enkele machine of gereedschap nog te vinden is op de boerderij;

- het woonhuis en de stallen niet meer onderhouden worden;

Aanleggers vroegen dan ook te horen zeggen voor recht dat er niet langer sprake kan zijn van een pachtovereenkomst tussen partijen met betrekking tot de hiervoren vermelde onroerende goederen, aangezien niet langer aan de voorwaarden voldaan is opdat van een pachtovereenkomst sprake kan zijn.

2. Verweerster betwistte de voorgehouden feitelijkeheden formeel.

3. Bij ons tussenvonnis 16 november 1993 hebben wij een plaatsopneming bevolen met medegaande persoonlijke verschijning van partijen.

4. Bij die gelegenheid werd op 9 december 1993 het volgende opgenomen:

«Bij de rondgang in de bedrijfsgebouwen toont verweerster ons het ovenvuur, de varkensstal, de paardenstal, de garage, de koeienstallen en de koelruimte. In deze ruimten bevindt zich geen landbouwmateriaal meer. In de ast bevindt zich

een hoeveelheid hooi in balen, hetwelk volgens verweerster op de boerderij zelf afgereden werd. Links en rechts van de oprit liggen twee percelen: zij verklaart op het ene aardappelen geteeld te hebben, en maïs op het andere.

Verweerster verklaart verder: Ik verblijf hier in de loop van de week, tenzij ik bij mijn moeder overnacht, gelet op haar leeftijd. Een zekere Timmerman V. ken ik geenszins. De koeien heb ik ook aan niemand anders ter beschikking gesteld. Een renpaard heeft hier hoogstens een maand ge graasd. De staanplaatsen voor de koeien zijn uitgebroken toen mijn ouders overschakelden op varkenskweek. Dit laatste heb ik begin 1976 stopgezet.

Ik vertoon u het privaat gedeelte. Voor de maaltijd ga ik gewoonlijk over en weer naar mijn moeder.

Wij stellen vast dat de woning normaal bemeubeld is, op één plaats na, waar de bevloering gebrekkig lijkt.

Op interpellatie van aanlegger verklaart verweerster: De planken welke u mij toont op de foto, zijn volgens mij afkomstig van mijn broer die daarmee motorhomes inrichtte, tot het overlijden van zijn zoon, een tweetal jaren geleden. De ruwere planken verzaag ik zelf om te verbranden in mijn kachel. De zaagmachine bevindt zich in de garage. De tussenteller in de koeienstal dateert vermoedelijk van de werkzaamheden van mijn broer.

Aanlegger verklaart: Net voor het inleiden van de procedure ben ik hier persoonlijk gekomen, waarbij timmerman V. zich bekend maakte. Later heb ik mij toegang verschaft tot de stallen, en het fotodossier samengesteld. Ik heb geen navraag gedaan bij V. zelf omtrent zijn bezigheden hier».

5. Aanleggers handhaven hun vordering bij conclusie van 6 mei 1994 met dien verstande dat zij de naam van de onderhuurder-timmerman corrigeerden als zijnde Frank D.

Op 10 december 1993 heeft de raadsman van aanleggers een niet vertrouwelijk schrijven aan de raadsman van verweerster gericht in de volgende termen: «Na afloop van de plaatsopneming van gisteren deelde mevrouw B. mij mee dat de bij conclusie genaamde «V.» de hiernavolgende persoon betreft: Frank D., wonende te Rumbeke. Hij was tewerkgesteld bij de firma D. te Izegem. Na zijn dagtaak had hij, als timmerman, een bijverdienste, die hij gedurende een aantal jaren uitoefende in de schuur van mevrouw L., om daarna een loods in Beitem te huren. De heer D. is ca. 27 jaar. De vloer in de stalling waar de elektriciteitsteller zich bevindt, werd door de heer D. in beton gegoten teneinde er een bepaalde machine te kunnen installeren. Bij dezen is de vergissing inzake de naamgeving van de timmerman rechtgezet. Gelet op de inhoud van dit schrijven zult u het officieel karakter ervan wel willen erkennen».

Subsidiar vragen aanleggers dat de heer Frank D. voornoemd als getuige gehoord wordt.

6. Verweerster betwist (bij conclusie) de onderverhuring.

Voor het overige laat zij gelden dat de afwezigheid van landbouwmateriaal verklaard dient te worden door de beperkte oppervlakte (nog geen 3 ha).

Zij vervolledigt haar dossier met drie facturen voor onder andere het maaien en persen van hooi (01.09.94 à 4.473 frank), en het bewerken van grond en het zaaien van maïs (02.10.94 - 10.671 frank).

Zij benadrukt dat aanleggers alvast geen schade lijden, zelfs indien enigerlei tekortkoming vastgesteld zou worden.

Zij erkende wel, gelet op het beperkte arsenaal, verplicht te zijn regelmatig aan gebruiksruil te doen met andere landbouwers (artikel 30, laatste lid, Pachtwet).

Voor de oogsten zou verweerster een beroep doen op loonwerkers.

Het beroep van landbouwster beoefent zij weliswaar slechts in bijberoep uit, van de vrijdag tot en met de zondag in dienstverband tewerkgesteld zijnde als verkoopster te Brussel.

7. Artikel 29 van de pachtwet bepaalt dat de pachtovereenkomst kan ontbonden worden ten laste van de pachter indien:

a. de pachter:

- het bedrijf niet voorziet van de dieren en het gereedschap nodig voor het bedrijf;
- met bebouwing ophoudt;
- bij de bebouwing niet als een goed huisvader handelt;
- het gepachte voor een ander doel aanwendt dan waar-toe het bestemd was;
- in het algemeen, de bepalingen van de pachtovereenkomst niet nakomt,

b. en daardoor schade ontstaat voor de verpachter.

Een en ander betekent dat de niet-uitvoering van de overeenkomst voldoende ernstig bevonden dient te worden, en zulks beoordeeld moet worden volgens het bestaan van schade aan de zijde van de verpachter.

«Strikt genomen is de pachter *niet* verplicht op het pachtgoed te *wonen*, ook al moet de uitbating in (haar) handen berusten, doch (haar) afwezigheid zou niet mogen leiden tot *verwaarlozing van de gebouwen en gronden en verwijdering van de veestapel*, daar er in dat geval pachtverbreking kan volgen (...) Artikel 20 van de hypotheekwet, dat aan de verpachter een voorrecht toekent op al hetgeen de hoeve stoffeert, heeft niet noodzakelijk tot correlatie dat de hoeve moet bemeubeld zijn: (...) De betaling van de pachtgelden voor het vervallen en lopend pachtjaar is normaal meer dan voldoende verzekerd door de waarde van dieren en gereedschappen (...) De verplichtingen aan de pachter opgelegd de hoeve van *voldoende dieren en gereedschap* te voorzien is ongetwijfeld in het belang van de uitbating zelf. Zij is echter ook in het onmiddellijk belang van de verpachter, daar artikel 20 van de hypotheekwet aan de verpachter een voorrecht toekent op al hetgeen de hoeve stoffeert (...) Het «voor het bedrijf nodige gereedschap» moet vanzelfsprekend *aangepast* worden aan de oppervlakte van de gepachte goederen doch eveneens aan de voortschrijdende eisen van exploitatie en techniek (...) Een hoeve moet van gereedschap alleen voorzien worden *in verhouding* tot de resterende bedrijfsgrond, zelfs al valt daardoor een groot gedeelte van de gebouwen in onbruik» (*Pacht*, Sevens en Traest, nr. 292).

«De vrijheid van de pachter inzake de wijze van bebouwing, als beginsel vooropgesteld in artikel 24 heeft in zekere zin artikel 29 uitgehold (...) Niets belet een interne bestemmingswijziging van de gepachte goederen, van het ogenblik af dat het een activiteit betreft die als landbouwbedrijvigheid kadert met de inhoud van artikel 1 van de pachtwet» (*ibidem*, nr. 293).

De pachter dient de exploitatie ook principieel *persoonlijk* waar te nemen, hetgeen impliceert dat hij inzake deze exploitatie de verantwoordelijkheid, leiding en risico's dient te dragen («Overzicht van rechtspraak», *T.P.R.*, 1975, nr. 219).

De rechter ten gronde oordeelt op onaantastbare wijze in feite of de pachter het gepachte goed, waaruit hij ook aan zijn exploitatie vreemde inkomsten verkrijgt, nog hoofdzakelijk als landbouwbedrijf blijft exploiteren (*ibidem*, nr. 218).

8. In de eerste plaats is het de Rechtbank volstrekt onduidelijk wat nog de persoonlijke inbreng van verweerster betreft, die de «*varkensweek*» na de pensionering van haar ouder stopzette, geen énkél dier – zelfs geen kip – op de boerderij houdt, en er zich toe beperkt de twee percelen, onmiddellijk naast de boerderij gelegen, door loonwerkers te laten bezaaien en oogsten.

Dit laatste is veel minder dan een bedrijfstechnische aanpassing aan de beperkte oppervlakte zou kunnen impliceren: het is een materiële noodzaak, omdat verweerster zich ook van *alle*, zelfs het meest elementaire en eenvoudige landbouw materiaal ontdaan heeft, en zodoende met zelfs geen ceremoniële spadesteek meer op het erf of de landerijen nog geschiedt.

De exploitatie is dan ook verschraald tot een volstrekte fictie die de resterende exploitatiemogelijkheden van de boerderij onrecht aandoet en economisch slechts overeind gehouden kan worden door de voltijdse bezigheid van verweerster op een ander professioneel terrein.

Aanleggers lijden in die omstandigheden wezenlijke schade, nu de boerderij inzake gereedschappen en dieren in wezen ontmanteld is, en de nuttige bedrijfsgebouwen volledig leegstaan, zodat zij de solvabiliteitswaarborgen missen, waarmee een normale exploitatie, hoe bescheiden in omvang ook, «*als geheel van productiefactoren*» gestoffeerd zou blijven. Ten tijde van ons bezoek was enkel het woonhuis – gedeeltelijk en sporadisch – nog dienstig, hetgeen echter nog geen «*hoofdzakelijke aanwending (ervan) als landbouwbedrijf*» betekent.

De vordering tot ontbinding dient dan ook ingewilligd te worden.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 mei 1996

Taalgebruik – In gerechtszaken – Vonnis – Eentaligheid – Aanhaling in andere taal – Nietig vonnis

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 19 mei 1994) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat het arrest de vordering van verweerder grotendeels gegrond verklaart op grond van de inhoud van een door eiser geschreven en ondertekend document van 15 september 1989, dat enkel in het Frans is aangehaald en waarvan de inhoud niet in het Nederlands, taal van de rechtspleging, is weergegeven; dat het arrest het bewijs van die verbintenis baseert op twee gerschriften die ook enkel in het Frans zijn aangehaald en waarvan de inhoud evenmin in het Nederlands, taal van de rechtspleging, is weergegeven;

«Dat, nu de voormelde redenen in het Frans zijn gesteld zonder vertaling of weergave van de zakelijke inhoud in het Nederlands, het arrest niet geheel in de taal van de rechtspleging is gesteld en derhalve de artikelen 24 en 37 van de

wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken schendt;

«Dat deze wetsschending krachtens artikel 40, eerste lid, van dezelfde wet, de nietigheid van de akte zowel naar de inhoud als naar de vorm tot gevolg heeft; dat het hele arrest derhalve nietig is.»

(Voorzitter: de h. Verougstraete – Rapporteur: mevr. Bourgeois – Openbaar ministerie: de h. Bresseleers – Advocaat: mr. Geinger – In de zaak: L. t/ Van H.)

NOOT – Zie Cass., 15 februari 1993, *R.W.*, 1992-93, 1340; Cass., 7 september 1992, *R.W.*, 1992-93, 546.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 31 mei 1996

Europese Unie – Maatregel in de zin van art. 30 E.E.G. – Algemeen verbod van Orde van Apothekers over het sluiten van overeenkomst betreffende verkoop van parafarmaceutische producten

Voor de tuchtraad had eiser opgeworpen dat de bevoegde autoriteiten van de Orde van Apothekers, door aan de apothekers het algemeen verbod op te leggen een overeenkomst te ondertekenen tot beperking van het recht om parafarmaceutische producten te verkopen, in strijd met art. 30 E.E.G. een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking hadden getroffen. De bestreden beslissing (Franstalige Raad van Beroep van de Orde van Apothekers, 28 september 1995) oordeelt dat er geen prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie gesteld hoeft te worden en dat de Orde van Apothekers «slechts tot opdracht heeft erop toe te zien dat de morele belangen van de apothekers gevrijwaard worden». De beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat de deontologische regels die uitgevaardigd en toegepast worden door de bevoegde autoriteiten van de Orde van Apothekers en die dwingend zijn voor alle apothekers kunnen worden beschouwd als 'maatregelen' in de zin van artikel 30 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, zodat niet naar recht verantwoord is de bestreden beslissing die het verweermiddel van eiser verwerpt met de in het middel weergegeven overweging, die is afgeleid uit de wettelijke opdracht van de Orde van Apothekers.»

(Voorzitter: de h. Sace – Rapporteur: de h. Verheyden – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaten: mrs. Gérard en De Bruyn – In de zaak: X t/ Orde van Apothekers)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 7 juni 1996

Geneeskunde – Dierenarts – Bureau van raad van de orde – Onderzoek van de klachten – Delegatie aan één van zijn leden niet mogelijk

De bestreden beslissing (Franstalige Gemengde Raad van Beroep van de Orde der Dierenartsen, 16 september 1995) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat artikel 13 van de wet van 19 december 1950 tot instelling van de Orde der Dierenartsen bepaalt dat het bureau van de raad der Orde de klachten instrueert die bij hem worden ingediend;

«Dat, bij het stilzwijgen van de wet, het bureau die onderzoeksoverdracht niet aan een derde mag delegeren, ook al is hij lid van de raad;

«Overwegende dat de bestreden beslissing oordeelt dat 'het aan het bureau opgelegde verbod om de onderzoeksoverdracht aan een derde te delegeren, ook al is hij lid van de raad, (...), niet het verbod insluit om één van zijn leden te belasten met het verhoor van een in een zaak betrokken dierenarts; (...) dat het proces-verbaal van het door dr. R. op 27 mei 1994 afgenomen verhoor trouwens enkel is opge maakt om (eiser) de gelegenheid te geven uitleg te geven over vaststaande en erkende feiten';

«Overwegende dat het proces-verbaal van de vergadering van het bureau van 19 augustus 1994 vaststelt dat 'het bureau het dossier (van eiser) onderzoekt; dokter R. die de zaak heeft onderzocht, brengt verslag uit en verlaat de zitting. Het bureau beslist (eiser) op te roepen voor de raad';

«Overwegende dat de Franstalige gewestelijke raad in de bestreden beslissing erop wijst dat het bureau van de gewestelijke raad beslist heeft de zaak ambtshalve te onderzoeken en 'voor die taak één van zijn leden heeft gedelegeerd';

«Dat uit het voorgaande volgt dat dr. R., door de zaak te onderzoeken, gehandeld heeft in strijd met het bovenaangehaalde artikel 13.»

(Voorzitter: de h. Sace – Rapporteur: mevr. Charlier – Openbaar ministerie: de h. Piret – Advocaten: mrs. Draps en Bützler – In de zaak: M. t/ Orde der Dierenartsen)

BOEKEN

J.B. Mus, *Verdragsconflicten voor de Nederlandse rechter*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 242 pp.

Aanleiding tot de onderhavige studie is de vaststelling dat de Nederlandse rechter steeds vaker geconfronteerd wordt met een conflict tussen verdragen: hoe moet hij dan oordelen, inzonderheid wanneer een mensenrechtenverdrag bij dit conflict is betrokken? Op deze vraag poogt de auteur een antwoord te geven. Als uitgangspunt van zijn onderzoek geldt het volkenrechtelijk onderscheid tussen wel en niet oplosbare verdragsconflicten, conform art. 30 van het Weense Verdragenverdrag. Conflicten die tot de eerste categorie behoren, kunnen opgelost worden met behulp van conventionele – hetzij voorrangverlenende, hetzij voorrangopeisende – conflictclausules, verdragsinterpretatie en de lex-posteriorregel. Bij niet oplosbare conflicten blijven de staten vrij de voorrang tussen verdragen te bepalen, zonder evenwel hun internationale aansprakelijkheid te kunnen ontlopen. Vervolgens ontleedt de auteur de staatsrechtelijke bevoegdheid van de Nederlandse rechter m.b.t. oplosbare verdragsconflicten en constateert hij dat deze laatste de voorrang bepaalt conform voormeld Verdragenverdrag. Maar ook ter zake van niet oplosbare conflicten acht de Nederlandse rechter zich bevoegd en ontwikkelt hij zelf een conflictregel, nl. de belangenafweging tussen de procespartijen. Uiteindelijk worden deze deelconclusies toegespitst op de rechterlijke oplossing van conflicten tussen vier mensenrechtenverdragen in ruime zin en uitleveringsverdragen. Volgens de schrijver werpt de Nederlandse rechter doorgaans drie barrières op tegen het desbetreffende verweer van de opgeëiste persoon – nl. de onbevoegdheid, het vertrouwensbeginsel tussen de verdragspartijen en het ontbreken van een schending van een mensenrecht m.b.t. de kern van het menselijk bestaan – en con-

cludeert hij slechts zelden tot het bestaan van een verdragsconflict. Doet hij dit toch in incidentele gevallen, dan blijkt hij voorrang te verlenen aan de mensenrechtenverdragen, zij het meestal zonder verdere motivering. Bij wijze van slot formuleert de auteur aanbevelingen om deze soms moeizame verdragsinterpretatie te vermijden: in het algemeen zouden er meer voorrangverlenende clausules in verdragen ingevoerd moeten worden, terwijl m.n. in de rechtshulpverdragen clausules opgenomen moeten worden die de voorrang van mensenrechtenverdragen vastleggen. De bijdrage van J.B. Mus is uiterst waardevol omdat literatuur over de rechterlijke toetsing van verdragsconflicten schaars blijft. Voor de Belgische penalist liggen vooral de overwegingen over de fundamentele rol van de Nederlandse rechter in de uitleveringsprocedure bijzonder gevoelig, nu de uitleveringswet van 1874, alle hervormingen ten spijt, nog steeds geen evenwichtige competentieverdeling ten gronde tussen de rechter en de minister van Justitie heeft doorgevoerd.

F. Thomas

MEDEDELINGEN

Studieavond: Loonmatiging

De Vakgroep Sociaal Recht van de Universiteit Gent & Associare organiseren op 21 januari 1997 in het kader van de Cyclus voor Praktijkvorming en Studie, Cyprus genaamd, een studieavond rond het thema «Loonmatiging. De preventieve matiging van de loonkostenontwikkeling door de wet van 26 juli 1996».

Programma:

1. Het vastleggen van de beschikbare loonmarge voor loonkostenontwikkeling (prof. dr. P. Humblet)
2. Concrete inhoudelijke draagwijdte. Begrippenkader en wettelijke uitzonderingen (Marc De Vos, aspirant FWO)
3. Naleving en sanctieregeling (prof. dr. Willy van Eeckhoutte)

Voor inlichtingen en inschrijvingen: Vakgroep Sociaal recht, mevr. Cl. Van Poucke, Universiteitstraat 4, 9000 Gent, tel.: 09/264.68.43 en fax: 09/264.69.94 - e-mail Claudine-Van Poucke@rug.ac.be.

Studieavond: Ondernemingen in moeilijkheden: vereffening of faillissement?

De Sectie Recht van het Centrum voor Didactiek, IDEA-UFSIA, organiseert op 30 januari 1997 een studieavond inzake de vennootschaps- en faillissementswetgeving, vooral ten behoeve van docenten en leerkrachten.

Prof. dr. H. Braeckmans zal, in het licht van de wet van 13 april 1995, een uiteenzetting geven over de vereffening van vennootschappen, over de uitkoopregelingen, over de gerechtelijke ontbinding en over andere mogelijkheden. Deze thema's zullen praktisch worden toegelicht. Dhr. Ph. Ernst zal het ontwerp nieuwe faillissementswet bespreken.

De studieavond vangt aan te 19.00 uur en heeft plaats in het UFSIA-Auditoriumcomplex, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

Inlichtingen: mevr. K. Van Hilst, Centrum voor Didactiek, Prinsstraat 8, 2000 Antwerpen, tel.: 03/220.46.80 en fax: 03/200.46.79.

Studiedag: Handelspraktijken

Op 31 januari 1997 organiseert de Rechtsfaculteit van de Facultés universitaires Saint-Louis een studiedag over handelspraktijken, en meer bepaald betreffende de evolutie van de wet van 14 juli 1991 in de voorbije vijf jaar.

Inlichtingen en inschrijvingen: Facultés universitaires Saint-Louis tel. 02/211.79.58.

Post-academische opleiding betreffende de wetgeving inzake ruimtelijke planning, ruimtelijke ordening en stedenbouw

Op 6 februari 1997 gaat de post-academische opleiding betreffende de wetgeving inzake ruimtelijke planning, ruimtelijke ordening en stedenbouw van start. Deze opleiding wordt georganiseerd door het Instituut voor Milieurecht en HIVA-VORMING van de K.U. Leuven. Dit programma omvat 51 uur, gespreid over 17 avondsessies, telkens op donderdagavond van 18.00 u tot 21.00 u.

In deze opleiding wordt niet alleen aandacht besteed aan de Vlaamse wetgeving inzake ruimtelijke planning, ruimtelijke ordening en stedenbouw *senso strictu*, maar ook aan relevante aanverwante wetgeving zoals onroerend erfgoed, bodemsanering, milieuvergunningen, duinen, bossen en grind. Tot slot wordt ook nader ingegaan op de relevante Waalse en Brusselse wetgeving.

De docenten zijn academici, verbonden aan het Instituut voor Milieurecht van de K.U. Leuven, alsook deskundigen uit de praktijk.

De kostprijs bedraagt 45.000 BEF.

Inlichtingen over de opleiding kunnen verkregen worden bij HIVA-VORMING, tel. 016/46.39.93 en fax 016/46.39.75; of bij het Instituut voor Milieurecht, tel. 016/32.51.87 en fax 016/32.54.82

Studienamiddagen: Onderwijsrecht

Het Interuniversitair Centrum voor Onderwijsrecht (ICOR) organiseert in 1997 opnieuw drie studie- en discussienamiddagen omtrent actuele thema's in het onderwijsrecht en onderwijsbeleid.

Het programma is het volgende:

- 19 februari 1997: De problematiek van de gedwongen inschrijving van meisjes/jongens in exclusieve jongens/meisjesscholen. m.m.v. prof. R. Verstegen, mevr. D. Deli, dhr. K. Hanson en mevr. B. Pletinck
- 5 maart 1997: Juridische vraagstelling van en voor zorgverbreding m.m.v. dhr. G. Monard, dhr. C. De Graeve, dhr. J. Fiers, prof. F. Laevers, prof. J.-P. Verhaegen, dhr. M. Verlot en prof. W. Wielemans.
- 19 maart 1997: De hervorming van P.M.S. en M.S.T m.m.v. prof. J. Heene, dhr. M. Op De Beeck, dhr. J. Verbeeck en dhr. J. Wellens.

Deze studienamiddagen hebben telkens plaats op de U.I.A. (Sociaal Gebouw - Academische Club), vanaf 17 uur.

Verdere inlichtingen: ICOR, Arthur Goemaerelei 52, 2018 Antwerpen (tel.: 03/238.44.23; fax: 03/238.58.56).

Studiedag: Borgtocht en garantie

Op 28 februari 1997 wordt aan de K.U. Leuven een studienamiddag gehouden over actuele ontwikkelingen op het gebied der persoonlijke zekerheidsrechten.

Programma:

- 14.00u: Verwelkoming
- 14.10u: Borgtocht. Recente ontwikkelingen (prof. dr. E. Dirix)
- 14.30u: Persoonlijke zekerheden en echtgenoten (prof. dr. S. Stijns)
- 15.00u: Persoonlijke zekerheden en vennootschappen (dhr. A. Cuypers)
- 16.00u: Patronaatsverklaringen. Recente ontwikkelingen (mevr. L. Lanoye)
- 16.15u: Bankgaranties op eerste verzoek (mevr. K. Vliegen)
- 16.45u: Overheidswaarborgen (mr. I. Peeters)

De studienamiddag heeft plaats in het Auditorium Zeger Van Hee, College De Valk, Tiensestraat 41 te Leuven.

Er is betalende parkeerplaats in de parking onder het Mgr. Ladeuzeplein.

Inschrijving kan gebeuren door storting van 4.000 fr. per persoon op rekening 431-0375381-58 met vermelding «Studiedag Zekerheden». Voor praktische inlichtingen: mevr. G. Vranckx, tel. (016)32.52.04 of fax: (016)32.51.04.

Comparative Environmental Law in Europe

An Introduction to Public Environmental Law in the EU Member States

NIEUWE UITGAVE !

Reeks 'Ius Commune Europaeum', deel 17

R. Seerden & M. Heldeweg (eds.)

Omvang: 466 pag.
ISBN 90 6215 536 7
Prijs: BEF 2.450,-

The main purpose of this book is to give an introduction, by native writers, to the most important aspects of public environmental law in the EU Member States.

The public environmental law of the EU Member States is presented in separate chapters for each Member State. The six main items of each contribution are:

1. an introduction to the constitutional system (legal powers within the state, judiciary powers, etc.) insofar as this is functional to the description of public environmental law; an outline of legal and administrative competences on the various authority levels in general and within the field of environmental law in particular;
2. an elaboration of the legal bases for government involvement in the protection of the environment (principles or fait accompli);
3. a description of legal instruments of environmental policy (legal acts, permits, planning, financial instruments, etc.);
4. an outline of administrative procedures and judicial review, especially for environmental permits;
5. a description of the enforcement of the law (under administrative law in relation to private and penal law) against environmental offences;
6. recent developments in public environmental law.

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze nieuwe catalogus 1997 aan !

VERSCHENEN

BEROEPENWETGEVING IN ONTWIKKELING

Evaluaties halverwege het invoeringstraject van de wet BIG

F.C.B. van Wijmen
C.J.M. Nederveen-van de Kragt

ISBN 90-5095-003-5 – Omvang: 258 pag. – Prijs: 1.250,-BF

Dit boek geeft inzicht in de belangrijkste aspecten van de kort geleden geheel gemoderniseerde Nederlandse beroepenwetgeving en bevat ook vergelijkingen met de Europese regelgeving op dit terrein. In november 1993 is de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg, de Wet BIG in het Staatsblad verschenen. Deze wet gaat maar liefst 12 wetten, die in de loop der tijd zijn ontstaan, vervangen. Acht gezondheidszorgberoepen (arts, tandarts, verloskundige, apotheker, psychotherapeut, psycholoog, fysiotherapeut en verpleegkundige) verkrijgen de zgn. titelbescherming. De Wet BIG gaat de keuzevrijheid van de patiënt vergroten en biedt die patiënt tegelijk bescherming. Centraal staat daarbij de kwaliteit van de beroepsuitoefening in de individuele gezondheidszorg. Voor de beschermde beroepen worden onder andere opleidingseisen gesteld, bestaat de mogelijkheid van door de overheid erkende specialisatie en is het deskundigheidsgebied wettelijk vastgelegd. Voor de uitvoering van riskante medische handelingen is een regeling opgenomen en verder gaat voor alle genoemde beroepen tuchtrecht gelden. Deze wet treedt eind 1997 naar verwachting geheel in werking. Halverwege het invoeringstraject is de balans opgemaakt. De bijdragen zijn geleverd door experts op de verschillende deelaspecten.

Eén hoofdstuk is gewijd aan de Belgische regelgeving op dit terrein en er zijn bijdragen over (een vergelijking) van de Europese regelgeving en over de specifieke problematiek van de erkenning van diploma's in Europees verband.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 – 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 – Fax 03/658.71.21

VERSCHENEN

BASISWETTEKSTEN INZAKE HET RECHT VAN DE INTELLECTUELE EIGENDOM

Hendrik VANHEES

ISBN 90-5095-002-7 – Omvang: 528 pag. – Prijs: 895,-BF

In dit wetboek worden een groot aantal basiswetteksten op het gebied van de intellectuele eigendom samengebracht (auteursrecht, octrooirecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht, de bescherming van topografieën van halfgeleiders, kwekersrecht, de bestrijding van namaak). Zowel internationale overeenkomsten (o.a. het TRIPS-akkoord, het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, de conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken) als Europese wetteksten (o.a. de verordening inzake het Gemeenschapsmerk, de richtlijn databanken) en Belgische wetgeving (o.a. de auteurswet, de octrooiwet, de Benelux Merkenwet, de Benelux Tekeningen- en modellenwet) werden opgenomen.

De materie is bijgewerkt tot 30 september 1996.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 – 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 – Fax 03/658.71.21

VERSCHENEN

DE HERVORMING VAN HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN

Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm gehandhaafd blijven?

Bart DE SMET

ISBN 90-5095-001-9 – Omvang: ca. 480 pag. – Prijs: 3.450,-BF

De hervorming van het strafrechterlijk vooronderzoek, een thema dat lang in de academische sfeer bleef hangen, is momenteel niet meer uit de actualiteit weg te denken. Steeds meer groeit het besef dat de diverse schakels van de strafvorderlijke keten niet optimaal zijn afgestemd en dat de strafvordering dringend structurele aanpassingen behoeft. Meermaals werd gepoogd de strafvordering te moderniseren, doch telkens ontbrak consensus over de opzet en de omkadering van het proces.

Het struikelblok op weg naar hervormingen blijkt vooral de rol van de onderzoekrechter te zijn. Terwijl sommigen het noodzakelijk achten de onderzoeksrechter als leider van het onderzoek te handhaven, pleiten anderen voor een geheel nieuwe structuur waarin de politie onder de controle staat van een rechter van het onderzoek. Deze magistraat zou dan niet meer gelast zijn met de leiding van een aantal dossiers, maar zou slechts mogen optreden als een partij hem daartoe uitdrukkelijk verzoekt.

In dit boek geeft Dr. Bart De Smet een overzicht van de argumenten pro en contra het gerechtelijk onderzoek en gaat hij na of deze onderzoeksvorm nodig is om een efficiënte en evenwichtige rechtshandhaving tot stand te brengen.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 – 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 – Fax 03/658.71.21